יהודה לייב מטיאש

בְּדָמַיִךְ חֲיִי

בעקבות אנשי קהילת אוואש־אוויוארוש והסביבה
דחד ספר הנימולים של מתתיהו אשר זליג מטיאש ז״ל
תרמ״ט־תרפ״א
על פי זכרונותיו של המחבר, נכדו יהודה לייב מטיאש

Yehuda Leib Matyas was born in Nagynyires (today Mireşul-Mare) in Transylvania. In this book he tells the story of the people of Ujvaros and surrounding communities. The stories are based on the documentation of the circumcised boys that were listed by his grandfather, *Reb* Matityahu Asher Zelig Matyas (1889-1921). The grandfather was active as a *mohel* in the *shtetl* of Ujvaros, and some additional communities in the area.

The author describes the life and fates of the families of 307 infants, few of which were privileged to come through the Holocaust alive.

The book is a Memorial Book of the Jewish Community of Ujvaros as the author remembers it, a community that is no more. It is a rare authentic document with descriptions of happiness and sorrow, daily problems of a vital Jewish Traditional community. This life was cut off with the deportations in the Second World War.

In the author's own words: "...in the honor of my late grandfather, in his praise, and in memory of those who were circumcised by him and were poisoned in the gas chambers and burned in the chimneys of fire in martyrdom ... because of them I have eternalized their Holy memory, for the sake of their survivors, ... for all Israel from generation to generation!"

The book has three indices:
- Family Names (in Hebrew & English)
- Circumcised boys (in Hebrew)
- Settlements (in Hebrew, Rumanian and Hungarian)

A Family Tree of the descendants of the *mohel* Matityahu Zelig Matyas is enclosed with the book.

An introduction by Professor Israel Gutman of The International Center for Holocaust Studies of Yad Vashem in Jerusalem (in Hebrew) verifies the historical value of this document.

An article in English explains briefly the background to the book and its contents.

בְּדָמַיִךְ חֲיִי

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2024

בעקבות אנשי קהילת אוואש-אויואראוש והסביבה
דרך ספר הנימולים של מתתיהו אשר זעליג מטיאש ז״ל
תרמ״ט-תרפ״א
על פי זכרונותיו של המחבר, נכדו יהודה לייב מטיאש

BEDAMAYICH CHAYI

In the footsteps of the People of the Community
of Uyvarush and Surroundings
through the Brith Milah Records of Matityahu Asher Zelig Matyas
5649-5681 (1889-1921)
as remembered by the author, his grandson Yehuda Leib Matyas

טקסט מקורי על כל ילד נימול מתוך ספר הרשימות של המוהל
מתתיהו אשר זעליג מטיאש ז"ל

חיבור ההערות ותולדות המשפחות וצאצאיהן על פי זכרונו של נכדו
יהודה לייב מטיאש, פריז וירושלים

© Copyright 1996 Yehuda Leib Matyas, Jerusalem, Israel
כל הזכויות שמורות תשנ"ו

עותקים מהספר אפשר להזמין לפי הכתובת:
יעקובסון, ת"ד 10053, ירושלים 91 100

Copies of this book can be ordered from
Jacobson, P O.Box 10053, IL-91 100 Jerusalem, Israel

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2024

הספר הזה מוקדש

לזכר רעיתי היקרה
גיטל ע״ה בת יוסף אליעזר קין הי״ד
שנלקחה מאתנו בלא עתה
ביום ד׳ באייר ה׳תשל״ד

ולזכר בתנו היחידה היקרה
יהודית ע״ה
שעזבה אותנו לאנחות בדמי ימיה
ביום י״ח בסיון ה׳תשנ״ה

ת.נ.צ.ב.ה.

לזכר ולאות אהבה לכל המתפללים בבית הכנסת רש״י בפאריז, בלי לפורטם ולשכוח חו״ח אחד מהם, כי כולם כאחד זכורים לי לטוב.

ראשית לזכר הרב הראשון המנוח כבש״ק הרב יהודה ליב שטערן זצ״ל בעהמ״ח ספר ״שפתי יהודה״.

אחריו ראשי הקהל: הראשון ישראל בלום ז״ל, המיסד של בית הכנסת רש״י.

אחריו ראש הקהל השני, משה יהושע קליין ז״ל, שהוציא לפועל קנית הבנין של ביהכ״נ.

אחריו ראש הקהל השלישי, מנחם מנס קאנדל ז״ל, שהשקיע הרבה מרץ לשיפור ביהכ״נ.

ולהבדיל בחל״ח ואחריהם ראש הקהל הרביעי, תלמידי הד״ר יעקב משה לנדאו נ״י, שהושיט יד עזרה להאחים מאיר, עובדיה ומשה צבי זילבר למלא את כסא הרבנות, עם הרב השני הגדול בתורה, הרב חיים צבי רוזנברג שליט״א.

ואי אפשר לבל להזכיר לשבח את סגני, ראש הקהל כתריאל פרוכטר נ״י, ואת ר׳ מאיר לוי פלאם ז״ל, שהניח אחריו דור לברכה בישראל, ובעיקר את ה *מגיד-שיעור* ובע״מח הרב ר׳ ישראל זולדן שליט״א שהרביץ תורה עשרות בשנים.

עלי להוסיף, כי יתר דברי ימי ביהכ״נ רש״י מיום היוסדו בשנת 1938 ועד עתה, 1995, נמצאים על כל פרטיהם בקובצי ה-״פרטי-כל״ (Protocol) של כל ישיבת ועד, מאז ועד היום.

ואנא לשמור עליהם.

תוכן עניינים

	עמוד
הקדמה, פרופ' ישראל גוטמן	9
מבוא	11
ספר הבריתות	17
צילומי אישים	105
מפת האיזור	116
צילומים מהספר סוד ה' המקורי	118
ריקע (באנגלית)	ii

נספחים:

מפתח שמות משפחה	121
רשימת הנימולים	126
מפתח שמות המקומות	138
עץ המשפחה -	
צאצאיו של מתתיהו אשר זעליג מטיאש	גליון נפרד

FOR THE ENGLISH-SPEAKING READER:

See Contents at the other end of this book!

תודה לאל שהגעתי לסוף דעתו של הסבא ז״ל,
ששינה שם הנכון של הקהילה אוויואַרוש לאיוואַרוש:
לפי שלא רצה ״אוי״ בראש השם, שהיא מביעה פרוץ צעקה של צער
כאב ובכי.
ישאר איפוא ככתבו וכלשונו.

הקדמה

הספר של מר יהודה לייב מטיאש מהווה תרומה מקורית וייחודית למפעל ההנצחה של הקהילות היהודיות שנחרבו בתקופת השואה.

עם תום המלחמה חזר הכותב לבית אבותיו בישוב כפרי אורשול נואו בצפון טרנסילבניה. את הוריו שנספו בשואה לא מצא בבית, אך בין החפצים הנטושים והספרים שנותרו לפליטה, גילה ספר בריתות שערך סבו לתינוקות הנכנסים לברית אברהם אבינו מבני הכפר וסביבתו. יש מן הסמליות בכך שספר הבריתות של תינוקות הנכנסים לאור עולם הוא גם העדות האחרונה הממחישה את גודל האובדן והחורבן.

במבוא לספר מספר המחבר על שושלת יוחסין של בני משפחתו ומשרטט קווים לדמות הקהילה שמנתה 270 נפשות על סף השילוח לאושוויץ ב-1944.

על פי השמות שברשימת הבריתות משחזר מר מטיאש בקפדנות ובתמציתיות פרטים אישיים ואפיונים הנוגעים לנימולים והוריהם ומשפחותיהם. אנחנו לומדים על משלוח יד של בני הכפר, על היותם חכמים, יהודים תמימים ושלמים באמונתם.

לעתים רושם הכותב שמחמת היעדר שם המשפחה של הנימול "אין בידי לזהות את המשפחה הזאת". ויש שרושם: "איני יודע מי היא משפחה זאת ומה קרה לה. אלא שברור שהייתה ועכשיו אינה, כי נספתה בשואה". ואילו במרבית הקטעים מסופר על אנשים, משפחות ואורחות חיים בידיעה, אהבה וערגה.

לעתים שזורה נימה אישית וכואבת בדברי הרושם: "אליעזר הבן-דוד שלי הוא בן הזקונים, וכמו אביו ואחותו טובה עם בעלה וילדיה אף הוא נספה בשואה. לייבי היה הראשון והוא האחרון שבנכדים אשר נימול ע"י הסבא

ז״ל״. ומוזכרים פה ושם גם ניצולים ששיקמו את חייהם ונולדו להם בנים ובנות.

המחבר קיים בספר מרגש ויקר מציאות זה את מצוות ההנצחה ולא ייכרת שמם של בני קהילה זו. יבורך הכותב על מלאכתו והחובה הקדושה שמילא בשם כולנו.

פרופ׳ ישראל גוטמן
המכון הבינלאומי לחקר השואה
יד ושם

מבוא

אחרי השואה, בחודש יולי של שנת 1945, חזרתי למקום מגוריהם של הורי בכפר אוֶרשול-נואו (בהונגרית אוואש-אויוארוש)[1]. הכפר היה בזמן השואה תחת שלטון הונגרי, אשר שיתף פעולה באופן מוחלט עם הנאצים.

לפני מלחמת העולם היה הכפר תחת שלטון רומני. אבל בשנת 1940 בוינה החליט היטלר ימ״ש להחזיר את צפון טרנסילבניה להונגריה ובכך גם חרץ דינם המר של שש מאות אלפי יהודים לכליה.

כאמור, חזרתי לכפר זה, ולראשונה נכנסתי לבית הורי הקדושים, אבי ר׳ דב בן מתתיהו אשר, השו״ב של הכפר וסביבתו, ואמי מורתי רבקה בת ישראל משה ז״ל. שניהם נספו בשואה, הי״ד!

בדירה כבר הסתדר אחד מתושבי הכפר ההונגרים, אך חדר אחד קטן השאיר למשמרת, ובו הניח חפצים קרועים ושבורים שנשארו מן ההורים שלי והם לא היו לו לתועלת, בחשבו שמא יחזור מישהו מבעליהם ויוכל להראות להם - הנה אשר נותר מן הביזה. מה היה בחדר הקטן? חלקי רהיטים אשר אף לא היו ראויים להסקה, חפצי מיטה ונוצות מפוזרות, וארון שבור אשר תוכו היה מלא ספרים. חלק מן הספרים התגוללו על הרצפה, וכן החלפים של אבי ז״ל. התכופפתי וחפשתי בין הספרים שעל הרצפה ומצאתי ספר קטן אשר חסר הרבה דפים בתחילתו ובסופו, שמו ״ספר סוד ה׳׳ והוא כולל פירושים ״ישרביט הזהב״.

מי הם מחברי הספר ופירושיו לא היה תחילה ידוע לי, מחמת היעדר הדפים הראשונים. בינתיים הצלחתי להוודע כי ספר זה משמש כתיקון למוהלים[2] והשתייך לסבי זקני ר׳ מתתיהו אשר זעליג, השו״ב של הכפר, אשר היה המוהל המפורסם בכל הסביבה ושמו הטוב נתפשט ויצא להרבה ישובים, עיירות וערים במרחק. אל סופו של הספר נספחו דפים ריקים אשר בהם רשם הסבא ז״ל 307 תינוקות, ילדים שנימולו על ידו.

תולדות חייו של הסבא: הסבא ר׳ מתתיהו אשר נולד בעיירה מָגיַר לָפוש, קהילה חרדית חשובה במחוז סומש (Someş) שבטרנסילבניה, בנו של ר׳ יהודה לייב, איש תם וישר שמזמורי תהלים לא משו מפיו אפילו לאור האש הדלה שבתנור ביתו.

בני הקהילה כינוהו "ר' לייב דער אייבערשטער" - דהיינו "ר' לייב העליון", היות וביתו עמד בראש גבעה שבעיירה, להבדיל מ"ר' לייב דער אונטערשטער" אשר גר היה לרגלי הגבעה. הסבא רבא שלי נולד בְּמָגְיַר-נֶמֶגְיֶה היא נֶמְיֶזְיֶה שבטרנסילבניה. שם אביו דב בן מתתיהו אשר, ואבי אביו ר' יהודה לייב אשר לפי המקובל במשפחתנו קראו לו "ר' לייב פאריזער" משום שהיה בין המגורשים מצרפת. אחרי נדודים קשים וממושכים הגיע עד לנֶמְיֶזְיֶה ונתקבל בקהילה קטנה זו כמורה הוראה.

ידוע היה במשפחתנו שהסבא ר' מתתיהו אשר היה בבחרותו תלמיד מובהק להאדמו"ר מצ'נגר (Csenger) שבהונגריה, ממשפחת יונגרייז (Jungreis), בעהמ"ח ספר "מנוחת אשר". הסבא הגיע עד לסמיכה להורות את ארבעת ספרי "שולחן ערוך". הסבא היה גם כן תלמידו של האדמו"ר הצדיק מסיגֶט זצ"ל, בעהמ"ח ה-"ייטב לב". עם כל זה לא זכה למשרת רבנות, כי בימים ההם הרבנות נתקבלה בירושה מן האבות הרבנים לאחד הבנים שהיה ראוי לאותה איצטלא, והסבא ז"ל לא היה ממשפחת רבנים. לכן הסתפק במועט להיות רק שו"ב, מוהל, פוסק שאלות וראשה של קהילה קטנה. לראשונה נתקבל לכהונה זו בעיירה פֶלשו-בֶּניה, היכן שנולד אבי ז"ל, ומשם עבר אחר-כך לאוואש-אויוארוש המוזכרת לעיל.

מצאתי כתוב שמספר היהודים באוֶרשול-נואו (להלן - או"נ) בשנת 1944, בטרם הובילום לאושוויץ, הגיע ל-270 נפשות, מתוך 1500 תושבים אשר מנה הכפר כולו. היהודים הראשונים באו"נ התישבו עוד באמצע המאה הי"ח. הם חיו בחסותם של אדוני הכפר, עסקו בבישול משקאות חריפים ובמכירתם לאיכרי הכפר והסביבה. לאחר מכן חכרו זכויות החזקת בתי מרזח, מכירת תוצרת חקלאית ובמסחר זעיר. באמצע המאה הי"ט הגיע מספרם של יהודי או"נ לכדי קיום מניין קבוע, ומאז הלך והתרבה מספרם, הן כתוצאה מריבוי טבעי והן בשל הגירה פנימית מכפרי הסביבה, אשר או"נ שימשה להם מרכז.

קהילת או"נ מעולם לא עמדה ברשות עצמה, אלא היתה מסונפת לקהילת סאיני שבמחוז סאטמאר ורבה הרב מרדכי באנעט ז"ל (Banet) היה פוקד אותה לעתים מזומנות. יהודי או"נ השתתפו בתקציב קהילת סאיני ובהחזקת הרב. בסוף המאה הי"ט נספחו לקהילת נֶגְרֶשטי (Negreşti) תחת הרבנות של הרב ר' יהודה ויינברגר ז"ל שאחריו בא בעל נכדתו, הוא הרב ר' שמואל טייטלבוים הי"ד שנספה בשואה. בסוף המאה הי"ט היו כבר ליהודי או"נ מוסדות קהילתיים משלהם: בית כנסת, מקווה טהרה, "חדר" דהיינו תלמוד תורה, חברה קדישא. הם גם

החזיקו את השוחט, שהיה מסובב בכל כפרי הסביבה, שבאף אחד מהם לא היה די יהודים לכדי צירוף מניין שלם, ובשבתות וחגים היו באים עטופים בטליתות מתחת מעיליהם לבית הכנסת באורֶשול-נואו.

בין שתי מלחמות העולם התפרנס חלק מיהודי או״נ מחקלאות ומתוצרתה. חלק ניכר מן השדות והכרמים שאותם חכרו היהודים באמצע המאה הי״ט היו עתה לנחלתם והם עיבדו אותם, לפעמים בעזרת אריסים או על ידי פועלים. כן גידלו צאן ובקר. רבים מהם היו בעלי חנויות ובתי מרזח, בעלי מלאכה, חייטים, סנדלרים ואופים, מתווכים וסתם סוחרים לכל דבר. עשרים אחוז מאלה לא ידעו בשבת אחת מאין יבוא עזרם לצרכי השבת הבאה. אבל אף אחד לא מת ברעב - קופת צדקה עמדה על המשמר.

כדאי להזכיר בשמותיהם את תלמידי החכמים שבקהילה זו, אשר עסקו בתורה יומם ולילה ושאני זכיתי להסתופף בצלם בילדותי ובזיקנתם: ר׳ יצחק ניימאן (Neumann), ר׳ מרדכי גרוס (Grosz), ר׳ בנימין זאב גליקסמן (Glucksman), ר׳ אליעזר טעלטשער (Teltser) ואחיו ר׳ משה טעלטשער שהיה הבעל שחרית הקבוע, המקובל על דעת הקהל בתפילות הימים הנוראים. על משה טעלטשער נאמר כי ידע בעל-פה את כל ספר תהלים מתחילתו ועד סופו. בראש-השנה אחרי הצהרים גמרו בבית הכנסת תהלים בצבור, פסוק אחר פסוק, וגם ר׳ משה טעלטשער עבר לפני התיבה ואמר פרקיו בעל-פה במעמד כל הקהל. עכשיו, אחרי השואה, לא נשאר שם זכר לתלמידי חכמים, אין שם סימן של בית כנסת, אין שם קהילה, ואין גם יהודי אחד. אבל מה יש שם? שלשה בתי עלמין עם מצבות שבחלקן הן שבורות בידי ילדי התושבים ההונגרים שבמקום - אלה ינקו את שנאתם אל היהודים כבר משדי אמם.

בית העלמין העתיק הנמצא בסמוך לקצה הכפר, על-יד דרך המלך המוליכה דרום-מערב לסאטמאר בצד שמאל, על-יד שביל המוביל אל הרי הכרמים, אין בו עכשיו סימן של קברים ומצבות, אלא רק אבנים גדולות אחרות, כמעט שקועות באדמה, ועליהן אותיות פה ושם שלא יכולתי לצרפן למילים שלמות. בית עלמין זה נפתח זמן קצר לאחר ההתישבות של הראשונים במקום.

בית העלמין השני נמצא בקצה הישוב בכיוון אחר, קצת יותר מרוחק, בצד שמאל לדרך המוליכה לסאיני, והוא כמעט מלא. בין שוכני העפר שבו גם סבי זקני ר׳ מתתיהו אשר זעליג וזוגתו הסבתא איידל בת שמואל איזראעל (Izrael) מפום (Pom), בתם העגונה צפורה שבעלה יעקב קופל שפירא (Haut Schapira) נעלם במהלך מלחמת-העולם הראשונה,

בנם יצחק שנפטר בקטנותו, ואחותי שאשא אשר שמשה שקעה במבחר שנותיה ועזבה אחריה ילדה חיה בת ארבע. בת-אחותי זו נספתה בשואה יחד עם הורי, שלש אחיותי - מרים, אסתר וזלדה, בעליהן וילדיהם, הי״ד. סך הכל חמש עשרה נפשות, ולא נשאר לי מהם אף אחד. יהי זכרם ברוך והי״ד!

בית העלמין השלישי שנועד לשמש את הקהילה באו״ן לא נפתח, כי לא נשארו כבר יהודים במקום, והוא היה לשדה חרישה ביד הגויים, כמו כל הבתים וההון של היהודים. מקומה של חלקה זו היה בדיוק מול בית העלמין השני, מעבר לכביש.

מתוך 270 הנפשות שהובלו מאוֶרשול-נואו לאושוויץ, חזרו חיים 37 בלבד ואחרי מספר חדשים עזבו כולם כאחד את המקום ונתפזרו בעולם כולו. הרוב מהם השתקע בארצנו הקדושה.

*

ועכשיו אני ניגש לעצם ״ספר סוד ה״ שבו רשם הסבא שלי, ר׳ מתתיהו אשר זעליג ז״ל, את שמות הילדים שנימולו על ידו, מקום מגוריהם ותאריך הכנסתם לבריתו של אברהם אבינו. מביא אני את שרשם סבא ז״ל ככתבו וכלשונו ואחרי כל נימול אוסיף אנוכי תיאור קצר, הערות ופרטים על חיי המשפחה וגורלה, כפי שנשארו שמורים בזכרוני.

יש לציין כי מלבד מזוגות זקנים, או אנשים ונשים בודדים וחשוכי בנים כמעט אין זכר בספר זה שלפנינו. זכרם נשאר רק במקום מגוריהם, בלי פרטים על מאורעות חייהם. וגם זה אף לא לעשרות שנים, ולא בקרב ישראל, כאילו לא היו ולא נבראו.

הערות למבוא

(1) אוואש הוא שם הגליל שבמחוז סאטמאר והיו נוהגים לצרף שמו לשם הישוב. עד שנת 1918 היה הכפר אוואש-אויואוארוש (Avasujváros) תחת שלטון הונגרי. בין השנים 1918-1940 סופח לרומניה בשינוי שם לאוֶרשול-נואו (Oraşul-Nou) (להלן בכל מקום - או"נ); בשנים 1940-1944 הושב להונגריה ומכאן ואילך סופח סופית לרומניה.
הכפר מיושב בהונגרים ומצוי בטרנסילבניה הצפונית, במרחק 35 ק"מ צפון-מזרחית לעיר המחוז סאטמאר (בהונגרית Szatmár, ברומנית Satu-Mare).

(2) תודתי לבן-דודי היקר צמח יעקובסון, אשר זיהה את שם הספר ומקורו. ספר סוד ה' מאת הרב דוד בן אריה לייב מלידא (חי בשנים 1650-1696 בערך), אמסטרדם תק"ה, (1745), והוא כולל פירוש 'שרביט הזהב' ודפים ריקים בסופו מיועדים לרישום הנימולים, וראה צילום השער.

(3) בהונגרית מָגיַר לָפּוש Magyar Lápos, ברומנית - Lapuşul Unguresc.

(4) בהונגרית Magyar Nemegye, ברומנית נֶמיזֶ'ה - Nemija.

(5) עד כאן ידי מגעת אל שורשי משפחתנו, אשר את עיקריה רכשתי מפי אבי ז"ל וגם מפיו של בן-דודי אברהם יצחק ארון (Aron) ז"ל אשר נפטר באמריקה. וראה ציור שושלת היוחסין המצורף לספר.

(6) בהונגרית Felső-Bánya, ברומנית Baia-Sprie.

(7) בהונגרית Szinérváralja, כיום ברומניה ושמה Seini.

(8) ואלה הם הכפרים: רָקשה (Racşa), פרילוג (פוֹלוג, בהונגרית Rózsa-Pallag, ברומנית Prilog) וכרמיה, נָדַש (Nádas) עם מרחצאות המרפא שלה, הרי מֶגיֶש (מֶדיָשול-אָאוריט, בהונגרית Aranyos-Meggyes, ברומנית Mediaşul-Aurit) וכרמיהם, רֶמֶט (Remeta).
פרילוג היתה לפנים ישוב יהודי גדול מאו"נ, כי בזו האחרונה נאסרה התישבות יהודים. רק לאחר שנפתחו שעריה באו אליה כמעט כל יהודי פרילוג אשר בסך הכל במרחק 4 ק"מ מאו"נ.

1

שמות הילדים אשר הכנסתים [בבריתו של] אברהם אבינו, ראשונה זכני הקב״ה פה יישוב איווארוש אצל ר׳ קלונימוס [יוסף ראטה] הילד רך הנימול זאב יחי׳ ביום א׳ יתרו [היום בחודש נקרע] [ ] ימים לחדש שבט שנת תרמ״ט לפ״ק.

ר׳ קלונימוס יוסף ראטה (Roth) גר ליד בית הכנסת. בינו לבין ביה״כ חצץ גשר על פני פלג צר, היו לו מכולת, בית מרזח ועסקים שונים. בנו זאב הנ״ל לקח לאשה את בת פאסמאן (Passeman) והוליד ממנה שתי בנות: אלה (Ella) ושרה, ובן אחד: בובי. זאב התפרנס מבית אכסניה ואולם לרקודים שהיו בראש גבעה באמצע הישוב. הוא לא האריך ימים והאלמנה התחתנה שנית עם מ׳ טסלר. לר׳ יוסף ראטה היו עוד בן בשם יהודה אשר היגר לאמריקה (ראה מס׳ 8, להלן) ובת בשם הלנה שהיתה לאשה לר׳ הלל וייס. שני בניהם, אחד שמו העטיו (Hetyu) ואחיו, שבו חיים מאושוויץ והם חיים בישראל. גם שרה רוט לבית פאסמאן שרדה מאושוויץ.

נספו בשואה: למיטב ידיעתי נספו טסלר ואשתו, הלל וייס ואשתו, עשר נפשות במספר, חוץ מאלה שלא הכרתי ושאין לי שום ידיעה אודותם. אין ספק כי היו ילדים נוספים במשפחה ואיש מהם לא ניצל.

2

הילד רך הנימול יהודא בן מו״ה יעקב הערשקאוויטש ביום שבת קדש משפטים בכפר רעמעט שני ימים לחדש אדר ראשון שנת תרמ״ט לפ״ק.

בכפר רֶמֶט שהיה שבעה קילומטר מאו״נ (Uraşul-Nou) חיו יותר מעשר משפחות ולפעמים מדי שבת הצליחו להצטרף לכדי מניין. חצי המניין משם נקראו בשם הרשקוביץ׳ (Herskovits) או שווארץ (Schwartz). צבי בן אברהם הרשקוביץ׳ (היה גם מכונה ״הערש רעמעטער״) עבר לאו״נ ופתח חנות מכולת, היה גם בעל שדה וכרם. לקח לאשה את אילונקה ויינברגר (Ilonka Weinberger). נולדו להם שתי בנות, פריידל ובלומה, ובן אחד, אברהם. שלושת הילדים חזרו בחיים מאושוויץ.

כאשר מצאו באו״נ את נכסי הוריהם בידי זרים, הבית, המכולת

והכרם שלא הספיקו למכרם, היגרו הבנות לניו-יורק והבן לטורונטו שבקנדה.

נספו בשואה: צבי ואילונקה הרשקוביץ'. אף מן היהודים בָּרָמָט לא נשאר אחד, ככל שאני יודע.

3

הילד רך הנימול יעקב בן כ"ה שלמה זלמן בכפר ראקשא ביום ש"ק תצוה 26 ימים לחדש אדר ראשון שנת תרמ"ט לפ"ק.

שם זה אינו מוכר לי. רָקשה (Racşa) הינו כפר קטן בגלילו של או"נ. לא גרו בו עד כדי מנין יהודים. אבל הם היו דתיים, אף חרדים, וביניהם בעלי זקן ויודעי ספר. כפי שכבר הוזכר, מדי שבת בשבתו, הואיל ולא היה רחוק, באו להתפלל בביה"כ באו"נ עטופי טליתות מתחת מעילם. ביניהם ר' אהרון אליהו רייך (Reich) החרדי שבכולם, היה מן הזריזים לבוא כדי לטבול במקווה לפני התפילה ותמיד התפלל בכוונה יותר מכולם. אתו היה בנו ר' יצחק משה, מטופל בהרבה ילדים. שלשה מילדיו נשארו בחיים - האחד מהם מורה הוראה, הרב ר' יקותיאל יהודה, אשר הגיע למשרת רבנות חשובה בארצות הברית (ראה להלן, מס' 226), והיה למחותנו של הרב המוהל המפורסם בפריז ר' יחיאל מיכל רייז שו"ב שליט"א; איידל בתו של ר' אהרון אליהו נישאה למר פנחס אבראהאם והיתה מוכרת לכל כאשת חיל. שני בניהם הכו שורש עמוק בישראל. האחד, אברהם, הקים בית חרושת גדול לנקניק ולכל מיני תוצרת בשר אשר הוא מייצא בכל העולם. הוא לקח לאשה את חיה (חייצו) בת יעקב דוד נייפלד (Neufeld) הנחתום מאו"נ.

נספו בשואה: ר' יעקב מענדל פארקאש וזוגתו ובתם מעכטשה עם ילדיהם כחמש עשרה נפשות, בניהם יודל (יהודה) ומרדכי מאיר פארקאש (Farkas) ניצלו ועלו לישראל. ולא נשאר סימן בָּרָקשה שפעם היו זמנים ויהודים גרו בה. ה' ינקום דמם!

4

הילד רך הנימול אפרים בן כ"ה אהרן אליהו הכהן בכפר ראקשיא ביום א' דחה"מ פסח שנת תרמ"ט לפ"ק.

זהו בן של אהרון אליהו רייך שהוזכר לעיל (מס' 3). לא הכרתי את הילד ואינני יכול לקבוע אם האריך ימים עד השואה. בוודאי היו בין הנימולים ילדים אשר מתו בקטנותם, או מבוגרים שנפטרו בדמי ימיהם.

5

הילד רך הנימול יהונתן בנימין בן כ״ה יאיר בערגער ביישוב איוואַרוש יע״א ביום א׳ לסדר בלק א׳ לחדש תמוז שנת תרמ״ט לפ״ק.

במעורפל הנני זוכר, כי בן זה היגר לאמריקה ומשם תמך בהוריו. ר׳ יאיר היה בעל קומה, משכמו ומעלה מכל בני הקהילה. הוא או אשתו היו יוצאים עם טנא מלא פירות אל תחנת הרכבת ומכרום לנוסעים. הם נספו בשואה. היה לו אח ושמו דוד בערגער החייט.

6

הילד רך הנימול זאב בן כ״ה אהרן אשר ביישוב איוואַרוש יע״א ביום ד׳ ערס״כ י״ד תשרי שנת תר״נ לפ״ק.

שם משפחתו של אהרון אשר הוא לוי והיה נכה. היו לו עוד בן ובת. הבן צבי אריה היה סנדלר. הבת מלווינה נישאה לאיש בשם קולב. לכל אלה היו הרבה ילדים ורק שניים מהם ניצלו מן השואה: בוז״י, שנישאה ליוסף לאמפל ז״ל, עלו לישראל והיא עוד גרה באשדוד, ואחיה משה ז״ל, שאף הוא עלה לישראל.

7

הילד רך הנימול צבי בן כ״ה אברהם הערשקאוויטש פה ביישוב איוואַרוש יע״א ביום ו׳ עש״ק חיי שרה כ״א ימים לחדש מרחשון שנת תר״ן לפ״ק.

היו שני אברהם הרשקוביץ׳, האחד גר ברוז׳ה פּוֹלוֹג (היום פּרילוג) והשני בכפר רָמָט, וצבי הנ״ל הוא בנו של אברהם מרָמָט (מוזכר לעיל, במס׳ 2) והיה מחשובי הקהילה.

8

[הילד רך הנימול] יודא בן כ״ה קלונמוס יוסף [ראטה פה יישוב איוואַרוש] יע״א ביום י״ד סדר [הנייר קרוע וחסרים הפרשה והיום] לחדש כסליו שנת תר״ן לפ״ק.

יהודה, הבן השני של ר׳ קלונימוס יוסף (וראה לעיל, מס׳ 1) שהיגר לאמריקה, תמך משם הרבה בבית הוריו וקרוביו.

9

[הילד] רך הנימול יצחק בן כ״ה ברוך שווארטץ בכפר רעמעט ביום ה׳ סדר וישב י״ט ימים לחדש כסליו שנת תר״ן לפ״ק.

אחד ממשפחות שווארץ שברֶמֶט (וראה לעיל, מס׳ 2) שלא הכרתי ואינני יודע מה היה גורלם.

10

הילד רך הנימול יקתואל [יקותיאל] יהודא המכונה זלמן ליב בן כ״ה אהרן אליהו בכפר ראקשיא ביום ד׳ סדר בא רח״ד [ראש חודש] שבט שנת תר״ן לפ״ק.

זהו בנו השני של ר׳ אהרון אליהו הכהן רייך שרק שמו זכור לי (וראה לעיל, מס׳ 4). היו לו הרבה ילדים וכולם נספו בשואה עם הוריהם יחדיו. פרטים נוספים בוודאי נשארו בזכרונו של בומי אבראהאם, בן אחותו איידל (לעיל, מס׳ 3).

11

הילד רך הנימול אהרן דוב בן כ״ה ישראל נייפעלד פה יישוב איוואנרוש יע״א ביום ש״ק בא ד׳ ימים לחדש שבט שנת תר״ן לפ״ק.

על גורלו של הנימול אינני יודע דבר. אבל את אביו ר׳ ישראל אני זוכר היטב. הנחתום של המקום, אחד מזקני הקהילה. בגיל בין שמונים לתשעים היה מן המשכימים לבוא לבית הכנסת ערב ובקר. על סוף ימיו תוכל לספר נכדתו חיה (היא חייצו) נייפלד (לעיל, מס׳ 3).

מספר כל צאצאיו לא ידוע לי. הכרתי רק את בנו יעקב דוד וזוגתו, ואת בתו של ישראל, מרים, שנישאה למרדכי הלוי פרידמן (Friedman) הסנדלר. הם עם כמה מילדיהם נספו בשואה. מבנו יעקב דוד היו צאצאים שנשארו בחיים מן השואה והם מרים, חייצו, עוד שתי בנות ששמן נעלם מזכרוני, והבן שלמה. כל אלה עלו לישראל. מרים נפטרה ושלמה מת בתאונת דרכים. שלשה מבני מרדכי פרידמן שניצלו מן השואה עלו לישראל. שניים מהם - אברהם משה ואחיו בובי הם בחיים. השלישי, ישראל, נהרג ע״י מחבלים (נשרף במכונית משא).

12

הילד רך הנימול יהודא זאב בן כ״ה יוסף הערשקאוויטש בכפר קאניעהאז ביום א׳ ויחי י״ב ימים לחדש שבט שנת תר״ן לפ״ק.

לא הכרתי את המשפחה הזאת ואף לא נפגשתי אחרי השואה עם שריד יהודי מוצל מכפר זה (Kányaháza, היום ברומנית Călineşti) קרוב למאה נפשות הובלו מכאן לאושוויץ, או אפילו יותר. הכפר היה במרחק של כ-15 ק״מ מאו״נ והיתה שם קהילה מאורגנת מ-35 מתפללים בערך. שם השוחט היה מו״ה קליין (את שמו הפרטי שכחתי). מילדיו אני זוכר את שני בניו יוסף מאיר והלל, עימהם למדתי בזמן אחד בישיבה בסאטמאר אצל הרה״ג הצדיק ר׳ אליעזר דוד גרינוואלד ז״ל. הלל היה לתלמיד חכם מופלג, חתנו של רב אב״ד ואב לכמה ילדים. קרוב לוודאי כי בני קהילה זו כולה נספו בשואה. הי״ד!

13

הילד רך הנימול יהודא בן כ״ה אברהם ראטה נ״י פה יישוב איווארוש יע״א ביום ג׳ משפטים כ״א ימים לחדש שבט שנת תר״ן לפ״ק.

הרבה משפחות ראטה (רוט) היו בישוב זה, אבל על הנ״ל אינני יודע פרטים, אלא מתוך שם הנימול יהודה. נדמה לי שאברהם רוט וקלונימוס יוסף (לעיל, מס׳ 1) היו אחים, ולכל אחד מהם נולד בן שקראו בשם יהודה, כנהוג, על שם אבי אביהם או על שם הסבא רבא.

14

הילד רך הנימול נחמן שלמה בן כ״ה דוד בערגער מפה יישוב איווארוש יע״א ביום ג׳ סדר צו ד׳ ימים לחדש ניסן שנת תר״ן לפ״ק.

הזכרתי כבר (לעיל, במס׳ 5) כי דוד בערגער (Berger) היה חייט ושם אשתו שרה. לפעמים היה נבחר לגבאי. בנם נתגייס לצבא במלחמת העולם הראשונה ונעלם. בתם נישאה למר איצקוביץ׳ והיגרו לאמריקה. אם היו להם ילדים אחרים לא ידוע לי, כי אף אחד ממשפחה זו לא חזר חי מן השואה.

15

הילד רך הנימול אברהם בן כ״ה פרץ בראנדשטיין פה יישוב איווארוש יע״א ביום ד׳ מטות ומסעי כ״ח ימים לחדש תמוז שנת תר״ן לפ״ק.

פרץ בראנדשטיין (Brandstein) היה חייט. את בנו לא הכרתי ואף איני יודע את מספר שאר ילדיו, אלא בת אחת שהיתה נשואה לאיזיאק (Izsak) החייט. אלה היו השכנים שלנו, חשוכי בנים. הובלו לאושוויץ ואף אחד ממשפחה זו לא נשאר בחיים.

16

הילד רך הנימול אליעזר צבי המכונה ליטמאן הערש בן כ״ה אהרן הערשקאוויטש פה יישוב איוואנרוש ביום ה׳ תבא י״ט ימים לחדש אלול שנת תר״ן לפ״ק.

האב אהרון (Herskovits) היה מכונה אהרון הארוך (״דער לאנגער אהרון״) מפני שהיה במקום גם אהרון שני (גרינפעלד - Grunfeld) בעל קומה נמוכה וכינוהו ״דער קליינער אהרון״. שניהם היו קצבים או בעלי מכולת וסוחרים לכל דבר. לאהרון הארוך היתה בת גיטל שנישאה לבעל איטליז. על שאר ילדיו אין לי ידיעה - לא נשאר זכר מהם.

17

הילד רך הנימול אהרן בן כ״ה שלמה מכפר קאניעהאז ביום שבת קדש בראשית כ״ז ימים לחדש תשרי שנת תרנ״א לפ״ק.

לצערי הגדול לא הכרתי הרבה משפחות בכפר זה ולא שמעתי אפילו על שריד אחד שניצול מן השואה. כן אינני יודע מה היה גורלה של משפחה זו.

18

הילד רך הנימול שמעון יהודא בן כ״ה מא[יר] צבי מכפר קאניעהאז ביום ד׳ ויגש שישה ימים לחדש טבת שנת תרנ״א לפ״ק.

חברי בישיבה, שמעון יהודה (שמעון ליב) בנו של יעקב מלָקינצָה (היום Lechinţa, לשעבר Lekence) הסמוכה לקָנַיהַז, עלה לי בזכרוני. למדנו ביחד אצל הרב הצדיק רבי אליעזר דוד ג״וו ז״ל המחבר של ״קרן לדוד״ על תהלים. לפי שהשמות הפרטיים שווים יכול להיות שהיה בן-דוד עם הנימול, והאבות שלהם אחים. הכפרים לָקינצָה וקָנַיהַז היו במרחק תחום שבת זה מזה. חברי שמעון יהודה הצטיין בלב טוב יוצא מן הכלל. כל אלה לא נשארו בחיים.

19

הילד רך הנימול מרדכי בן כ״ה יאיר קרויז פה יישוב איוואַרוש ביום ב׳ יתרו י״ז ימים לחדש שבט שנת תרנ״א לפ״ק.

לא שמעתי דבר על משפחה זו (Kraus) דבר אחד ברור לי בלי ספק, כי הם היו ועכשיו אינם. תהא נשמתם צרורה בצרור החיים!

20

הילד רך הנימול מרדכי יהודא המכונה מרדכי ליב בן כ״ה שלמה זלמן קלעפנער פה יישוב איוואַרוש ביום ב׳ משפטים כ״ה ימים לחדש שבט שנת תרנ״א לפ״ק.

על הנימול אינני יודע מאומה, אבל את אביו אני זוכר טוב. היה אחד מזקני הקהילה, איש תם וישר, עובד אדמה בזיעת אפו, בעל חתימת זקן מן המשכימים ומעריבים וזהיר בתפילתו, מטופל בהרבה ילדים. גר בשכנותו של הסבא שלי ז״ל. בתו ברתה (Berta) נישאה ליצחק בן יוסף אריה שטיינבערגער (Steinberger) הם ובנו פנחס ועוד מילדיהם נספו בשואה. בנו אברהם, האופה, ניצול לבדו מן השואה בלעדי אשתו וילדיו, ונפטר בארץ הקדושה.

21 תאומים

הילד רך הנימול זאב בן כ״ה מרדכי הכהן מכפר קאניעהאז ביום ו׳ עש״ק כי תשא י״ט ימים לחדש אדר ראשון שנת תרנ״א לפ״ק.

22 שנית

הילד רך הנימול ישראל צבי בן כ״ה מרדכי הכהן מכפר קאניעהאז ביום ו׳ עש״ק כי תשא י״ט ימים לחדש אדר ראשון שנת תרנ״א לפ״ק.

אין לי שום ידיעה על המשפחה הזו.

23

הילד רך הנימול אהרן צבי בן כ״ה בצלאל על הכרמים ביום ה׳ ויקהל כ״ה ימים לחדש אדר ראשון שנת תרנ״א לפ״ק.

חלקה המערבי של או״נ היה מוקף הרי כרמים שמסביבם גרו עשרות משפחות איכרים וביניהם לפעמים רק יהודי אחד עם בני ביתו, שעסקו

היה מכולת, אטליז, בית מרזח וקניית היבול מן האיכרים. לכל ישובי הכרמים נקראו שמות, אולם בכאן שם הכרם אינו רשום, ואת הנימול ואת אביו לא הכרתי.

24

הילד רך הנימול נחמן שלמה בן מו"ה יצחק ניימאן נ"י פה יישוב איוואנרוש ביום ג' מצורע שישה ימים לחדש ניסן שנת תרנ"א.

הנימול היה לאיש מבוגר ומצאו אותו הרוג ביער. הנסיבות לא נודעו ואף לא נתגלה מי היה הרוצח. מותו גרם אבל כבד במשפחה, כי הוא היה בן יחיד, ומרוצה לכל מכיריו. אביו ר' יצחק ניימאן (Neuman) נחשב בימים ההם לאחד מעשירי הקהל, בעל הרבה שדות וכרמים וגם בעל רפת בקר לעבודה ולחליבה. למרות המעמסות שרבצו עליו קבע הרבה עתים לתורה. הגמרא היתה פתוחה לפניו כל היום. בתו הגדולה ביילא נישאה לנחמן שלמה הרשקוביץ' וילדה לו את שמעון, משה, שמואל, רייצל ואברהם. לנ"ש הרשקוביץ' היתה גם בת מנישואיו הראשונים, אילוש. היא התחתנה וילדה בנים ובנות וכולם נספו בשואה. שמעון הרשקוביץ' בנו, אשתו ובני ביתו, וכן משה, שמואל ורייצל נספו בשואה. מספרים כי שמעון, במחנה הריכוז, מתוך מחלת טיפוס קרא לשלמה צימליכמאן (Zimlichman) שעמד לידו, ולחש לו באזנו צוואה חמורה "לעשות נקמה בגויים", ואחר כך יצאה נשמתו. שלמה צימליכמאן חזר מן השואה אל ביתו ובלי לעשות נקמה בגויים עלה לישראל, לאחר שאשתו מרים טעלטשער וילדיו נספו בשואה. בישראל בנה בית חדש מתוך נישואין שניים, וזכה להקים משפחה חדשה. כעת הוא כבר אינו בחיים, אך נפטר בשם טוב.

משפחת ר' יצחק ניימאן היתה מאוד מסועפת באוי"נ. האח השני היה צבי ניימאן, ובניו משה ונחמן שלמה, בנות, נכדים ונינים שאינני יודע שמותיהם. האח השלישי שמואל ניימאן, בעל חנות גדולה למכולת ולמכשירי ברזל, חשוך בנים, שם אשתו נעכא. האח הרביעי אברהם ניימאן, בעל אטליז, בנו אפרים ואשתו בובי ברוין, בתם ז'וקה, בנו שמואל ובת שנישאה לצבי אריה לוי. כולם היו נשואים ולהם הרבה ילדים, וכולם נספו בשואה. הבנות של נחמן שלמה ניימאן (לא הנימול הנ"ל) היו בוזי"י, אנוש ובת אחת חולנית. השניים שנשארו בחיים מכל משפחת ניימאן הם הנכדים, משה ואחותו בוזי"י. בהיותי בגיל שלוש עשרה או אולי יותר, לקח אותי האבא שלי ז"ל ליציאת נשמתו של ראש המשפחה, הלמדן הישיש ר' יצחק ניימאן ז"ל. חרדה גדולה נפלה עלי

ואימה חשכה על משכבי בלילות.

25

הילד רך הנימול יקתואל יהודא המכונה זלמן לייב בן כ״ה דניאל שוורץ מכפר רעמעט [ביום] שבת קדש מצורה [מצורע] עשרה ימים לחדש ניסן שנת תרנ״א לפ״ק.

מבני משפחות שווארץ בכפר רָמָט. לצערי לא שמעתי אחרי השואה על איש מהם שניצל.

26

הילד רך הנימול צבי בן כ״ה אברהם ראטה (Roth) פה יישוב איוואנרוש ביום ו׳ עש״ק אמור שבעה ימים לחדש אייר שנת תרנ״א לפ״ק.

כינוהו בשם הערשקו, היה בעל בית מרזח ואטליז במרכז הישוב. את הוריו לא הכרתי, רק אותו ואשתו מיראנדא. רק בן אחד בלבד ובת אחת מהם נשארו בחיים. שאר הילדים נספו בשואה ביחד עם ההורים.

27

בני הילד רך הנימול זאב נ״י פה יישוב איוואנרוש ביום ג׳ נשא עשרה ימים לחדש סיון שנת תרנ״א לפ״ק.

בנו החמישי של הסבא ר׳ מתתיהו אשר. הוא נתגייס לצבא ההונגרי בתחילת מלחמת העולם הראשונה, והשתחרר בסיומה. כמה חדשים אחרי ששקטה הארץ נשא דודי זה אשה הגונה וקבע מגורים ועסקים בכפר קטן סמוך לישוב שולֶלמֶד (Sülelmed, היום Ulmeni-Sălaj) ששם היתה גם החתונה שלו. זכורני, בהיותי ילד קרוב לבן שבע הורי לקחו גם אותי עמהם אל חתונה זו. סידור הקידושין נעשה על ידי הרב המפורסם, רבו של הגליל, הרב קליין אב״ד דק״ק סילַדיצֶ׳ה (Szilágycseh, היום Sălaj). הוא היה אביו של דוד גלעדי, לשעבר שגריר ישראל בצרפת ובהונגריה. בברכת נשואין נתכבדו לברכה הראשונה גם הסבא והאבא שלי ז״ל ואחריהם אחד מן האחים ר׳ יעקב קאפל (Mátyás) מסיגֶט (Sziget, היום Sighetul-Marmației). אחרי החופה פנו כולם אל השולחנות הערוכים והארוכים בחצר, ובראשם הרה״ג קליין מרא דאתרא, אשר אחזני בידי, הושיבני על ברכיו והשתעשע אתי הרבה בערב זה, שאל אותי על פרשת

השבוע ועוד, לראות עד כמה ידיעותי מגיעות; אני מודה בזה שלא ידעתי לענות על כל השאלות, אבל הייתי מאד מאושר על ברכיו של הרב, זכרונו לברכה!

דודי הנימול הנזכר לעיל לא נשאר ממנו זכר. הוא, אשתו וילדיו כולם (אינני יודע כמה היו) נספו בשואה. כך גם אבי דוב ב״ר מתתיהו אשר, אמי רבקה בת ר׳ ישראל משה ארון (Aron); אחותי מרים ובעלה ר׳ יצחק ב״ר שמואל שחטר הלוי (Schachter) מסיגֶט; בניהם מתתיהו אשר, חיים צבי, יעקב דוד וחיה; אחותי אסתר ובעלה נפתלי צבי בן כתריאל הלוי העלער מסיגֶט; ועמהם הילדה בת חמש של אחותי שאשא, הי״ד.

אחותי הקטנה במשפחה זעלדא עם בעלה זאב בן ר׳ שמואל רייכארד (Reichard) מסאטמאר, גם הם נספו בשואה, עם ילדם שעדיין לא הגיע לשמונה ימי מילה, ולא זכה שיקרא לו שם בישראל. את אחותי זעלדא הורידו ממטתה למחרת בוקר בו ילדה, עדיין בדם לידה, שמו אותה בעגלה בעלת ארבעה גלגלי עץ עם מסגרת ברזל, הנגררת על ידי סוסים, וכך סחבו אותה ואת הרך הנולד 35 ק״מ על דרך גומות ואבנים, עד הגטו בסאטמאר. הרופא ההונגרי באו״ג הוא שנתן רשות רשמית לטילטול דרך זה. אחרי המלחמה עוד מצאנו את הרופא במקום. הזמנתיו אל ביתי, ובנוכחות חברי הניצולים, תבעתי ממנו אחריות על מעשהו. הוא התנצל בדמעות על לא אשמתו בדבר, ובלילה הבא עזב את כל אשר לו ונמלט עם כל בני משפחתו להונגריה, כי או״ג כבר חזרה שוב להיות תחת שלטון רומני.

28

הילד רך הנימול יעקב דוד בן כ״ה ישראל נייפעלד פה יישוב איווארוש ביום ב׳ מטות ומסעי כ״א ימים לחדש תמוז שנת תרנ״א לפ״ק.

את אביו והנימול כבר הזכרתי (לעיל, מס׳ 11). ירא שמים בסתר ובגלוי, מן המשכימים ומעריבים לתורה ולתפילה. לא תמיד היתה פרנסתו במידה מספקת, עם כל זה לא עבר יום שלא יהיה מן הנוכחים הראשונים לשמוע דברי תורה לפני התפילה. הניח אחריו ברכה בארץ הקדושה, דור חדש, מארבע בנותיו ובנו, ע״ה. על בתו חייצו ובעלה בומי אבראהאם, ראה לעיל, מס׳ 3. יעקב דוד ואשתו, בנו העטיו ועוד מילדיו נספו בשואה. ליעקב דוד היתה עוד אחות, מרים, ובעלה מרדכי פרידמן (Friedman) גם הם נספו בשואה (לעיל, מס׳ 11).

29

הילד רך הנימול דוב המכונה בעריל בן כ״ה בנימין צימענט ביום ה׳ לך י״א ימים לחדש מרחשון בכפר וואמפאלא שנת תרנ״ב לפ״ק.

בכפר זה ואמפָלו (Vámfalú, היום Vama-Turului) היו בערך ששים נפשות. אחרי השואה נפגשתי עם כמה שרידים ממשפחות קלעפנער (Klepner) והרשקו (Herskó), כי הכפר היה רק למרחק של 8 ק״מ מאו״נ. חיים קלעפנער למד בישיבה בסאטמאר והיה לתלמיד חכם. אשתו וילדיו נספו בשואה, ושמעתי שהוא נפטר בישראל. לא שמעתי על הוריו של חיים קלעפנער, על אחיו, אחיותיו ובני ביתם שניצל מן השואה אפילו אחד מהם. אמנם שתי אחיות קלעפנער - בנות-הדוד - חזרו מן השואה. אחת מהן היתה נשואה לבנו של פנחס אברהם מרָקשה אשר נפטר בישראל, והשנייה נישאה לנכדו של ר׳ יחיאל מיכאל צימליכמאן (Zimlichman), בנו של בתו מלטשי. האחד מן האחים הערשקו למד בישיבה בסאטמאר, התחתן ונתקבל כשו״ב בקהילה חשובה בהידולמַש (Hidalmás). הוא ובני ביתו כולם נספו בשואה. הקהילה בואמפָלו היתה מאורגנת ובה בית כנסת, מקווה, ״חדר״ מלמד, שוחט ואולי גם מוהל. העובדה שהסבא שלי היה קרוא לשמש כמוהל אצל בנימין צימענט (Cziment), היא עניין משפחתי, כי היה קרוב משפחה עם הסבא. בנימין חכר את המקווה הגדול של סאטמאר בשנת תרפ״ו לתקופה קצרה. אחד מן הקרובים במשפחת צימענט היה הקופאי בכניסה למקווה הגדולה בסאטמאר, והוא היה נותן לי להכנס בכל יום שישי פנימה בלי כרטיס. בנו סיים לימודי פילוסופיה ולקח לו לאשה את בת ראש הקהל גוט (Guth) מסאטמאר. בן זה לבדו חזר חי אחרי השואה, התחיל חיים חדשים בישראל, היה למרצה ונואם מקובל על הציבור ונפטר אחר זמן-מה בישראל. בני ביתו נספו. הכרתי את גיזי (Gizi) צימענט. היא היתה שם דבר במעלות נעלות בתוך המשפחה. היא נישאה למשה לוי מסיגֶט, ומשם עברו לגור בארד (עיר גדולה בטרנסילבניה). ביתם היה פתוח לכל נצרך, איכסנו ועזרו הרבה לפליטי הונגריה שנדדו לרומניה בזמן השואה. זמן לא רב אחרי המלחמה היגרו לאמריקה, עם בני ביתם אשר חינכום ברוח התורה והמסורה.

30

הילד רך הנימול יעקב בן כ״ה צבי נייהויזער פה יישוב איוואנרוש ביום ה׳ וישלח בחדש כסליו שנת תרנ״ב לפ״ק.

אינני יודע מאומה על המשפחה הזאת.

31

הילד רך הנימול צבי בן כ״ה בן ציון הערשקאוויטש פה יישוב איוואַרוש ביום ש״ק [שבת קודש] דברים שישה ימים לחדש מנחם אב שנת תרנ״ב לפ״ק.

בן למשפחה שבית מגוריה היה בּרֶמֶט. הנימול צבי, כאשר גדל, לקח לאשה את אילונקה ויינברגר (לעיל, מס׳ 2).

32

הילד רך הנימול הילל בן מו״ה אברהם הערשקאוויטש בכפר ראזשע פאללאג ביום ש״ק חיי שרה כ״ב ימים לחדש מרחשון שנת תרנ״ג לפ״ק.

על גורלו של הילד אין לי שום ידיעה אבל לפי התואר מו״ה של אביו היה אברהם זה בן-תורה וכך גם נחמן שלמה הרשקוביץ׳ באו״נ, אשר אחרי מות אביו הוליד בן וקרא שמו אברהם (בומי) כשם אביו. אברהם זה היה חברי ותלמידי. אחרי השואה לקח לאשה את בת דודו אסתר אשר ילדה לו שתי בנות. זכיתי להתראות אתם בפריס בדרך הגירתם לקנדה.

שם הכפר ברומנית פּרילוג וראה עליו לעיל, בהקדמה בהערה 8.

33

הילד רך הנימול ישראל בן כ״ה שלמה זלמן קלעפנער פה איוואַרוש ביום ש״ק יתרו ח״י ימים לחדש שבט שנת תרנ״ג לפ״ק.

על הנימול אין לי שום ידיעה, ברם את אביו כבר הזכרתי (לעיל, מס׳ 20). ר׳ שלמה זלמן קלעפנער היה מן היהודים ברוזיא פולוג אשר עברו להתישבות באו״נ. כל המשפחות בשם קלעפנער שהזכרתי היו פחות או יותר בקרבת משפחה.

34

הילד רך הנימול הילל בן כ״ה אהרן אליהו רייך בכפר ראקשיא ביום ד׳ תרומה כ״ט ימים לחדש שבט שנת תרנ״ג לפ״ק.

על גורלו של הנימול איננו יודע דבר. אולי יודע על כך נכדו של ר׳ אהרון אליהו רייך, בומי אבראהאם אשר גר בתל-אביב. ואילו על בעל המידות ר׳ אהרון אליהו עצמו כבר הזכרתי (לעיל, מס׳ 3).

35

הילד רך הנימול פנחס בן כ״ה יצחק ווינבערגער פה יישוב איוואנרוש ביום ו׳ עש״ק ויקרא כ״ט ימים לחדש אדר שני שנת תרנ״ג לפ״ק.

על הנימול איננו יודע דבר. אביו היה הסבא של איצ׳ו הרשקוביץ׳ שהיגר לקנדה. אמו אילונקה נישאה לצבי ווינברגר (לעיל, מס׳ 2, ומס׳ 7).

36

הילד רך הנימול זאב בן כ״ה חיים אליעזר בכפר עגערהאט ביום ב׳ שמיני עשרה ימים לחדש ניסן שנת תרנ״ג לפ״ק.

כפר זה (Égerhát) היה סמוך לשולֶלְמֶד (Sülelmed), קהילה קטנה, בת כעשרים משפחות. היה שייך לגלילו של הרב המנוח רב קליין אב״ד דק״ק סילַדיצֶ׳ה (Szilágycseh), היה שם בית כנסת מקדש מעט, מקווה, ״חדר״ ושני מלמדים, האחד היה ר׳ משה קליין, מורה מקצועי מסאטמאר, אחיו של הרב מסילַדיצֶ׳ה, תלמיד חכם עצום, והמלמד השני הייתי אני. אצל משפחת וולברג (Wohlberg) חינכתי ארבעה ילדים. ממשפחה זו רק תלמידי יהושע ניצל מן השואה והיה מחשובי הפקידים בסוכנות היהודית. הוא ביקר אותי בביה״כ רש״י בפריס וגרם לי הרבה שמחה, בראותי אותו בחיים. לצערי הגדול נודע לי מהגברת קופרמן כי יהושע כבר נפטר. יהא זכרו ברוך! אביו ר׳ זאב וולברג היה ראש הקהל, בעל בית חרושת גדול לכוהל; הוא היה המלווה הגומל חסד לכל אנשי הכפר, יהודים ולא יהודים. שוחט הכפר היה ממשפחה מפורסמת בשם זייף (Seif), זכורני עוד משפחת לאקס (Lakhs) והסנדלר פילופ (Fülöp), כולם בעלי משפחות, מטופלים בהרבה ילדים. ספק אם נשאר זכר מהם. מסופקני אם הילד הנימול היה זאב וולברג, ופלא בעיני שסבא שלי היה קרוא לשמש מוהל במרחק כה רב, שהרי עדיין לא היתה רכבת בדרך, אבל היו עגלות וסוסים.

37

הילד רך הנימול פנחס בן כ״ה אהרן הערשקאוויטש פה יישוב איוואנרוש ביום ה׳ ד׳ דחה״מ פסח שנת תרנ״ג לפ״ק.

לא הכרתי את הנימול, על אביו הבעל אטליז שכינוהו ״דער לאנגער אהרון״ כבר כתבתי (לעיל, מס׳ 16).

38

הילד רך הנימול משה בן מו״ה שמואל יהודא ראטה פה יישוב איוואנרוש ביום ו׳ עש״ק אמור י״ט ימים לחדש אייר שנת תרנ״ג לפ״ק.

הנימול היה לחייט, וכינוהו בהונגרית מיקשא (Miksa). אביו כנראה היה תלמיד חכם כפי שמעיד עליו התואר מו״ה (מורנו הרב). מבניו אני זוכר את פיטיו (Pityu) ואת אלען (Alain) ואת אמם סאסא מלכה. משה ואשתו סאסא מלכה ובניהם שזכרתי, ואולי ילדים נוספים שנולדו אחריהם, היגרו לאמריקה ועשו חיל, ברוח התורה והמסורה. באו״ג היו הרבה משפחות בשם ראטה (רוט), ניימאן, הרשקוביץ׳ וטעלטשער והיתה גם קרבת משפחה ביניהן.

39

הילד רך הנימול פנחס בן כ״ה דניאל שוואַרטץ בכפר רעמעט ביום ד׳ בלק י״ד ימים לחדש תמוז שנת תרנ״ג לפ״ק.

בכפר קטן זה היו חמשה או ששה בתי-אב בשם שוואַרץ והם בלתי מוכרים לי על פרטיהם. בשבתות נקהלו למניין. האוכלוסייה ההונגרית בָּרֶמֶט מנתה כמאה ועשרים תושבים. צעיר אחד ממשפחת שוואַרץ הצליח לארגן קבוצת כדור-רגל מבין צעירי התושבים והיא קנתה לה שם בסביבה. אחרי השואה לא נשאר בחיים אף אחד מן המקום הזה.

40

הילד רך הנימול אהרן צבי בן מו״ה דוב גריענפעלד בכפר קאניענהאז (קאלינעשטי) ביום ג׳ סדר דברים חמישה ימים לחדש מנחם אב שנת תרנ״ג לפ״ק.

אינני יודע מאומה על המשפחה הזאת. מן התואר ״מו״ה״ נראה כי ר׳ דוב גרינפעלד, היה תלמיד חכם. הכפר קָנִיזַה היה בכלל מקום תורה.

41

הילד רך הנימול פנחס בן כ״ה צבי נייהויזער פה יישוב איווארוש ביום א׳ הו״ר [הושענא רבה] שנה תרנ״ד לפ״ק.

לא שמעתי על משפחה זו (Neuhauser).

42

בני הילד רך הנימול יצחק פה יישוב איווארוש ביום ה׳ תולדות א׳ דרח״ד כסליו שנת תרנ״ד לפ״ק.

נפטר בילדותו המוקדמת ושוכן בבית העלמין בשורת הסבא; לראש קברו נטעו עץ ערבה וזו מצבתו.

43

הילד רך הנימול משה צבי בן כ״ה שמואל גראס ביום ו׳ עש״ק תולדות ב׳ דר״ח כסליו שנת תרנ״ד לפ״ק.

הנימול למשפחת גרוס (Grosz) השתקע בבודפשט ושם בנה ביתו, התחתן והקים משפחה. על גורלם בשואה אין לי שום ידיעה. אב הנימול ר׳ שמואל גרוס היה ממשפחה אצילה מפורסמת בערים מסביב. בנו של ר׳ אהרון גרוס, ראש הקהילה הראשון, מראשי המייסדים של הקהילה למדן ועשיר, בעל כרמים ושדות, גני פירות ועסקים שונים. שלח את בנו שמואל ללמוד בישיבת ״כתב סופר״ בפרעסבורג, ושם גם השתלם בלימודי חול. כאביו היה אף הוא כל ימיו ראש הקהל וראש ה״חברה קדישא״ כאחד. בתו אסתר היתה נשואה למאיר פארקאש (Marton Farkas) בעל טחנת קמח, וילדה לו שני בנים - אהרון הרוקח (נפטר בטימישורה - Timişoara באמצע חייו) ובנם השני בונדי שנספה בשואה. בתו השנייה של ר׳ שמואל נישאה לזולטאן וייס (Zoltán Weisz) בסאטמאר ונולדה להם בת שהיתה תלמידה שלי. למשפחת גרוס היה מספר הילדים הרב ביותר מבין אלה שהזכרתי, וכולם נספו בשואה. מספרים כי ר׳ שמואל גרוס בעודו בקרון הרכבת בדרכו לאושוויץ פרץ בצעקות מטורפות ובכיות עד שיצאה נשמתו. הי״ד!

44

הילד רך הנימול פנחס בן ישראל הכהן מכפר קאניעהאז ביום ה׳ שמות

י״ט ימים לחדש טבת שנת תרנ״ד לפ״ק.

לא הכרתי את המשפחה הזאת ולא שמעתי על ניצולים מן השואה ממנה.

45

הילד רך הנימול פנחס בן כ״ה יצחק אייזיק בכפר קאניעהאז ביום ג׳ וארא כ״ד ימים לחדש טבת שנת תרנ״ד לפ״ק.

לא שמעתי על שריד מן המשפחה הזאת.

46

הילד רך הנימול זאב בן כ״ה אברהם טעלשער פה יישוב איוואַרוש ביום ש״ק בא שישה ימים לחדש שבט שנת תרנ״ד לפ״ק.

משפחה זו (Teltser) היגרה לאמריקה תיכף אחרי מלחמת העולם הראשונה (ואולי עוד לפניה). אברהם, אב הנימול היה אחיהם של ר׳ אליעזר ור׳ משה טעלטשער. הראשון נפטר לפני השואה. ר׳ משה נספה בשואה יחד עם רוב בניו, בנותיו ונכדיו, לא פחות מחמש עשרה נפשות. במס׳ 158 מציין כי זאב בנו של משה הקים משפחה בישראל, בכפר-אתא.

47

הילד רך הנימול אלכסנדר ישי בן כ״ה ישראל נייפעלד פה יישוב איוואַרוש ביום א׳ ויקהל י״ט ימים לחדש אדר ראשון שנת תרנ״ד לפ״ק.

הנכדה חיה (חייצו) לבית נייפלד אשת בומי אבראהאם בתל-אביב אולי תדע להגיד דבר מה על גורלו של דודה הרך הנימול (וראה מס׳ 11 ,3).

48

הילד רך הנימול אברהם אליה בן כ״ה בצלאל ראזענבערג ביום ד׳ ויקרא שישה ימים לחדש אדר שני שנת תרנ״ד לפ״ק.

בצלאל, אב הנימול, היה שרוי בתענית דיבור כל ימי חייו, מלבד כמה מילים ספורות ליום עם בני ביתו. אשתו ילדה לו יותר ממספר שבטי בני

יעקב אבינו. הוא שמר על הבית ועל הילדים והיא דאגה לפרנסה בכל מיני עבודות אצל אחינו בני ישראל. היתה אשה יוצאת מן הכלל. מכל המשפחה הזו ניצלו מן השואה רק שניים, בן ובת. הבת התחתנה עם אחד מבני הישוב ביקסַד (Biksad) ועלתה עמו לישראל. גם הבן אנדור עלה לישראל עם אשתו בת כ״ה דוד הוך (Hoch), ואחרי שהשאיר אחריו הדור הבא נפטר בדמי ימיו.

49

הילד רך הנימול משה בן כ״ה בנימין צימענד פה יישוב איוואַרוש ביום ש״ק ויקרא ט׳ ימים לחדש אדר שני שנת תרנ״ד לפ״ק.

בנימין צימענט עבר לאחר זמן לגור בסאטמאר ועליו ראה לעיל (מס׳ 29).

50

הילד רך הנימול יהודא בן כ״ה חיים הארטשטיין פה יישוב איוואַרוש ביום ג׳ שמיני י״ט ימים לחדש אדר שני שנת תרנ״ד לפ״ק.

יהודה (Hartstein) השתקע בקלוז׳ (נקראה Kolozsvár או Klausenburg, היום Cluj), עיר הבירה של טרנסילבניה, ומשם תמך במקצת בהוריו העניים שגרו עם ארבעת ילדיהם במעון דל, מט ליפול. אמו היתה יוצאת עם סל קטן מלא פירות אל תחנת הרכבת למכרם לנוסעים. האב לא היה מסוגל לשום עסק, ישב בביתו בטל. הלועגים לרש שבישוב כינוהו: ״בארון״. מכל המשפחה ניצל רק בן אחד ששמו קארול (Károly) והוא חזר לגור בסאטמאר.

51

הילד רך הנימול גרשון בן כ״ה אהרן גריענפעלד על הכרמים ביום ו׳ עש״ק חקת ט׳ ימים לחדש תמוז שנת תרנ״ד לפ״ק.

הכרתי את הנימול גרשון כאשר היה כבר מגיל שלושים ומעלה, נשוי ואב לכמה ילדים. הוא עבר לגור במקום שאינו זכור לי. משם הובל עם בני ביתו לאושוויץ ולא חזר מהם אף אחד, כעדות גיסתו ביילו (בייֵלא) שניצלה בזמנו, כעת אף היא כבר איננה בחיים. אב הנימול הוא אשר כינוהו ״דער קליינער אהרון״ (וראה מס׳ 16) עזב את הכרמים והשתקע באו״נ, פתח מכולת, אטליז, ונהיה סוחר לכל דבר. אשתו היתה בתו של

ר׳ מרדכי גרוס, אחד הלמדנים שבקהילה. היו לו שלושה בנים ושלוש בנות; הם נשיהם ובעליהן, בניהם ובנותיהם כולם נספו בשואה. בתו הגדולה של אהרון נישאה לליטמאן (Litman), וילדה לו שלשה ילדים. בתו השנייה נישאה לפעלבערבוים (Felberbaum) החייט וילדה לו ארבעה ילדים. רק החייט בעצמו ניצל בשואה ונפטר אחר-כך בישראל. בת שלישית, רווקה, נספתה בשואה, וכך גם הבן משה חנוך, הוא בעלה של ביילו הנזכרת לעיל, אף הוא נספה. משה היה חברי ב״חדר״ חרדי, ומתמיד להפליא. יהא זכרו ברוך והי״ד!

52

הילד רך הנימול פנחס בן כ״ה חיים קלעפנער בכפר ראשזע פאללאג ביום א׳ ואתחנן עשרה ימים לחדש מנחם אב שנת תרנ״ד.

משפחת קלעפנער היתה משפחה מסועפת ונפוצה בכל קצווי הארץ, אפילו עד סיבּיו (Sibiu), בה היה נצר בשם קלעפנער בובי, מיטיב לנגן בכנור.

53

הילד רך הנימול מאיר צבי בן כ״ה יעקב מלעקענצע ביום ב׳ עקב י״ח ימים לחדש מנחם אב שנת תרנ״ד לפ״ק.

לא הכרתי את הנימול, אבל על אודות אביו אני יודע משמועה כי הוא היה חרדי, בעל זקן ולב טוב, ועם זה גם גברתן, שאף אחד מתושבי הכפר לא העז לפגוע בכבודו. בנו שמעון לייב היה חברי בישיבה בסאטמאר, והיה דומה לאביו במעלות, ובעל לב טוב יוצא מן הכלל. את חבילת המזונות שקיבל מהוריו היה מחלק בין ארבעת חבריו לחדר חלק כחלק. ואוי-וי היה לאנטישמים שהעזו להתקיפו. לא נפגשנו עם שריד ממשפחה זו אחרי השואה.

54

הילד רך הנימול פנחס בן כ״ה בן ציון הערשקאוויטש פה יישוב איוואנרוש ביום ו׳ עש״ק בראשית כ״ו ימים לחדש תשרי שנת תרנ״ה.

על הנימול ועל אביו הנזכר לעיל אין בידי ידיעות. היו הרבה משפחות בשם הרשקוביץ׳ גם בישובים ובכפרים מסביב: בּבּיקסַד, בּרֶמֶט, בּפּרילוג. באו״נ לא הכרתי יותר משתי משפחות בשם זה והם נחמן

שלמה וצבי הרשקוביץ' שנספו בשואה (ראה מס' 31 ,2).

55

הילד רך הנימול נפתלי צבי בן כ"ה יצחק וואלדמאן ביישוב אדוואריא ביום ה' נח שני ימים לחדש מרחשון שנת תרנ"ה לפ"ק.

לא הכרתי משפחה זו. הישוב אודָברי (Udvari) היה מרוחק מאו"נ, קהילה קטנה תחת חסותה של רבנות סאטמאר. היו בו בית כנסת, מקווה ושוחט ומלמד.

56

הילד רך הנימול יהודא המכונה ליב בן כ"ה יצחק אייזיק בכפר קאניעהאז ביום ד' מקץ ד' דחנוכה שנת תרנ"ה לפ"ק.

קאניעהאז, זו שהיום קָלינֶשטי (Călineşti), נספחה לגלילו של הרב בנֶגרֶשטי (Negreşti) אין לי דרך לזהות את הנימול, מכיוון שהסבא שלי שכח לרשום את שם המשפחה.

57

הילד רך הנימול יהודא המכונה לייב בן כ"ה לייב קלונמוס יוסף פה יישוב איוואַרוש ביום ג' ויגש חמישה ימים לחדש טבת שנת תרנ"ה לפ"ק.

הנימול למשפחת רוט (Róth) היגר לאמריקה ותמך משם בהוריו וקרוביו אשר לבסוף נספו בשואה. שני נכדים שלו בשם וייס (Weisz), אשר ניצלו, חיים בישראל.

58

הילד רך הנימול יהודה אריה בן כ"ה אברהם אהרן מכפר קאניעהאז ביום ג' ויחי י"ב ימים לחדש טבת שנת תרנ"ה לפ"ק.

בהיעדר שם משפחה אי אפשר לי לחקור אחרי עקבות זהותה.

59

הילד רך הנימול אפרים בן כ"ה מאיר יהודה נייַמאן פה יישוב איוואַרוש ביום ד' ויחי י"ג ימים לחדש טבת שנת תרנ"ה לפ"ק.

במשפחה זו היו לפחות שלושה או ארבעה ילדים, הם וההורים נספו בשואה. אם הילדים היתה האחות של נחמן שלמה הרשקוביץ׳ (ראה לעיל, מס׳ 32).

60

הילד רך הנימול שמואל בן כ״ה יוסף ווייס טישלער פה יישוב איווארוש יע״א ביום ג׳ יתרו י״ח ימים לחדש שבט שנת תרנ״ה.

אינני זוכר משפחה בשם זה, אולי שינו מגורים טרם באו לגור באוי״נ בשנת תרפ״א, כאשר אבא מילא את מקומו של סבא ז״ל.

(אני בשנת 1936 התחתנתי, עזבתי את אוי״נ ובאתי לגור בבֶּיוש [Beiuş היא Belényes] שברומניה. רק אחרי השואה חזרתי לאוי״נ ונפגשתי עם אחדים מהניצולים, שמהם קבלתי מידע מעט על קורותיהם במשך תשע השנים האחרונות. במשך כל המלחמה שהיתי ברומניה וכך נשארתי בחיים.)

61

הילד רך הנימול יעקב בן כ״ה אשר הערשקאוויטש בכפר רעמעט ביום ב׳ שלח י״ח ימים לחדש סיון שנת תרנ״ה לפ״ק.

לא נשאר שריד מוצל מן המשפחה הזאת.

62

הילד רך הנימול זאב בן כ״ה מרדכי יהודא הלוי בכפר קאניעהאז ביום ג׳ חקת ג׳ ימים לחדש תמוז שנת תרנ״ה לפ״ק.

אין שם משפחה כתוב. אחרי השואה לא נפגשנו עם אף ניצול אחד מישוב זה.

63

הילד רך הנימול דוב בן כ״ה צבי נייהויזער פה יישוב איווארוש ביום א׳ ניצבים וילך י״ט ימים לחדש אלול שנת תרנ״ה לפ״ק.

לא הכרתי את המשפחה ואינני יודע מה היה גורלם.

64

הילד רך הנימול יהושיע בן כ״ה אברהם טעלשער פה יישוב איוואַרוש יע״א ביום א׳ האזינו א׳ דסליחות כ״ו ימים לחדש אלול שנת תרנ״ה לפ״ק.

ראה לעיל (מס׳ 46).

65

הילד רך הנימול שמואל בן כ״ה מנחם דאזשנער על הכרמים ביום ה׳ א׳ דרה״ש שנת תרנ״ו.

אב הנימול (דוז׳נר - Dozsner) לא מצא פרנסתו על הכרמים ועבר לגור באוי״נ, מקום בו הצליח באומנותו כסנדלר. מספר ילדיו לא ידוע לי. אחרי השואה לא שמענו דבר על שריד ממשפחה זו.

66

הילד רך הנימול פנחס בן כ״ה יוסף שווייד בכפר ראזשע פאללאג ביום ב׳ ברכה י״ב ימים לחדש תשרי שנת תרנ״ו לפ״ק.

אב הנימול התפרנס משדות אחדים בחכירה, מבית מרזח ומכולת. בן הנימול היה לאחד החייטים המפורסמים בסאטמאר. הוא ועוד אחד מאחיו חזרו חיים מן השואה, אבל שאר שש נפשות המשפחה נספו.

67

הילד רך הנימול יהודא המכונה לייביש בן כ״ה אברהם ראטה פה יישוב איוואַרוש ביום ב׳ חיי שרה טוב ימים לחדש מרחשון שנת תרנ״ו לפ״ק.

משפחה זו היגרה לאמריקה. וראה לעיל (מס׳ 13).

68

הילד רך הנימול אלאזר [אלעזר] זאב בן כ״ה דוד בערגער פה יישוב איוואַרוש יע״א ביום ו׳ עש״ק מקץ כ״ו כסליו שנת תרנ״ו לפ״ק.

דוד ברגר היה חייט (והוזכר לעיל, במס׳ 5, ומס׳ 14). הנימול נעלם במלחמת העולם הראשונה.

69

הילד רך הנימול ישראל אנטשיל [אנשיל] בן כ״ה מאיר משה הכהן ביישוב שארקיז אילאג ביום א׳ בא כ״ו לחדש טבת שנת תרנ״ו לפ״ק.

באין שם משפחה, אין בידי פרטים לא על האב ולא על הבן. למרות שהייתי מורה בקהילה זו (שָרקיז-אויַלַק - Sárközujlak, היום ליבַדה - Livada-noua), אבל לא יותר מחצי שנה, לא הספקתי להכיר ולדקדק בשמות ארבעת המניינים וכתשעים נפשות בערך (ואולי יותר), אשר היו מפוזרים בין הגויים בכפר גדול זה. בשָרקיז היה בית כנסת גדול ומהודר, מקווה, ושוחט, שהראה את החלפים שלו לרבו של הגליל מעדיעש. נדמה לי שהאב״ד כאן היה הרב רייך ז״ל או נצר יונגרייז ממשפחת האדמו״ר מצ׳נגר ז״ל. בשָרקיז אני זוכר משפחות אחדות והן: וייס, ראש ונגיד הקהל ובניו, היילברון, זיכרמן הלמדן והמשכיל, החייט פעלבערבוים, כץ, פארקאש, זיכרמן בעל החנות ועוד ששמותם נעלמו מזכרוני, הי״ד! אחרי השואה נפגשתי עם ווילי קליין ועם תלמידי יהושע זיכרמן ושמעתי אחר-כך שגם אחותו מארגיט ניצלה והיגרה לארה״ב.

70

הילד הנימול שנית יוסף בן מו״ה משה יהודא שו״ב ביישוב שארקיז אילאג ביום א׳ בא כ״ו טבת שנת תרנ״ו לפ״ק.

ילד זה לא היה בר-קיימא. היה ראשון ללידה, ועוד שניים אחרים שנולדו למשפחה זו לא הוציאו שנתם. השו״ב היה אהוב על בני קהילתו, תלמיד חכם וחסיד מופלג, ואשתו אשת חיל. לצערם הגדול היו חשוכי בנים כל ימי חייהם ואלה תמו בשואה.

71

הילד רך הנימול משה גרשון בן כ״ה אלימלך ראטה ביום ש״ק שושן פורם [פורים] פה יישוב איוואַרוש שנת תרנ״ו לפ״ק.

היגרו לאמריקה לפני פרוץ מלחמת העולם הראשונה, ואין בידי פרטים על חייהם שם.

72

הילד רך הנימול בני פנחס יחי׳ פה יישוב איוואַרוש ביום א׳ ויקרא

רח״ד ניסן שנת תרנ״ו לפ״ק.

נימול זה היה דודי פנחס מטיאש, בן הזקונים של סבא. אחרי הורי ואחיותי הוא היה היותר אהוב לי מכל הקרובים. בבחרותו למד בישיבה בסאטמאר אצל הרה״ג ר׳ יהודה גרינוואלד זצ״ל והיה לתלמיד מובהק, ירא שמים ונוח לבריות. בגיל י״ח, במלחמת העולם הראשונה גויס לצבא, ובשל ידיעותיו בשפה ההונגרית והגרמנית הגיע לדרגת קצין. אחרי המלחמה נשא את אשתו מייטא הרשקוביץ׳ אשר ילדה לו שני בנים: מתתיהו אשר ומנחם זאב. בשנות השואה גרו בעיר ארד שבטרנסילבניה והצליחו להמלט משם ועלו אחר-כך לארצנו הקדושה. הוא קבע מגוריו בכפר-סבא ועסק במסחר. ימי חייו שם היו מאושרים, אך מעטים, כי כבר הגיע לשם בגיל זיקנה. הוא והדודה הלכו שם לעולמם זו אחר זה ושוכנים בבית העלמין בכפר-סבא. בנם הגדול, מתתיהו אשר, נעשה לנכה במלחמת ששת הימים, ואחרי שנים מספר הלך לעולמו אף הוא. בנם הקטן מנחם זאב היה לרופא שיניים ואחר-כך נשא אשה והצליח עמה ביחד להקים להם בית לדוגמא במושב בית-חנניה. בני ביתם נתרבו עד שלושה ארבעה ילדים מלאים חן ויופי. אך לצערם וגם לצערי הגדול ראשו של הבית, הבעל ואביהם נפטר בדמי ימיו ולא זכה להתענג באשרם של ילדיו. חבל, חבל!

73

הילד רך הנימול חיים בן כ״ה שלמה זלמן קלעפנער פה יישוב איוואנרוש ביום ב׳ א׳ דרח״ד אייר שנת תרנ״ו לפ״ק.

אינני יודע דבר על גורלו של הנימול, אך את אביו הזכרתי לעיל (מס׳ 20).

74

הילד רך הנימול פנחס בן כ״ה פרץ בראנדשטיין ביום ש״ק פנחס כ״ג ימים לחדש תמוז פה יישוב איוואנרוש שנת תרנ״ו לפ״ק.

אינני יודע מה היה בגורלם. בראנדשטיין היה חייט. השיא את אחת מבנותיו לאיז׳ק החייט ואלה נספו בשואה.

75

הילד רך הנימול ברוך בן כ״ה בן ציון הערשקאוויטש פה יישוב איוואנרוש ביום א׳ ואתחנן ט׳ באב שנת תרנ״ו לפ״ק.

בזמני, משנת תרפ״ב, לא שמעתי על משפחה זו, ואפשר שעברו למקום אחר קודם לכן.

76

הילד רך הנימול פנחס בן כ״ה חיים הארטשטיין פה יישוב איווארוש ביום ד׳ ג׳ ימים לחדש אלול שנת תרנ״ו לפ״ק.

כבר כתבתי באריכות על חייו המשפחתיים של אב הנימול (ראה לעיל, מס׳ 50). בנו פנחס עבר לגור בקלוז׳ ואחרי השואה כנראה לא נותר בחיים.

77

הילד רך הנימול שמעון בן כ״ה אברהם הערשקאוויטש בכפר ראזשע פאללאג ביום ה׳ ואתחנן שלשה עשר יום לחדש מנחם אב שנת תרנ״ו לפ״ק.

לנחמן שלמה הרשקוביץ׳ (שהוזכר לעיל, מס׳ 32) היו ארבעה בנים: שמעון, משה, שמואל ואברהם. אפשר שהנימול ואביו הם בני משפחתם.

78

הילד רך הנימול אליעזר בן כ״ה מאיר יהודא נייַמאן פה יישוב איווארוש ביום ו׳ עש״ק וילך ד׳ ימים לחדש תשרי שנת תרנ״ז לפ״ק.

על הנימול אין לי שום ידיעות, על פי שמועה ידוע לי שאביו מאיר יהודה נפל במלחמת העולם הראשונה, ושהוא היה בנו של צבי נייַמאן. מאיר יהודה השאיר אחריו בן ושמו דב (בערצי), אשר היה לחרט מצבות אצל ישראל גרוס בסאטמאר, משם היגר לבלגיה ונספה בשואה, הוא, אשתו ובני ביתו. כדאי להזכיר שחתנו של י. גרוס, משה יהושע קליין ז״ל, היה לראש הקהל בביהכ״נ רש״י בפריז.

79

הילד רך הנימול מרדכי המכונה מאטיל בן כ״ה יוסף בכפר ראקשיא ביום ב׳ לסדר בא ר״ח שבט שנת תרנ״ז לפ״ק.

אינני יודע אודותיו דבר. אולי בומי אבראהאם הגר בתל-אביב, שהוא יליד רָקשה, יידע להגיד דבר על אודות משפחה זו, ואחרים מישוב זה.

80

הילד רך הנימול שמואל בן מו"ה אברהם אריה גראסמאן בעיר קיראלי העלמעץ ביום ש"ק משפטים כ"ב ימים לחדש שבט שנת תרנז לפ"ק.

כנראה מן התואר מו"ה, אב הנימול (גרוסמן - Grossman) היה תלמיד חכם, ואולי חבר ישיבה של הסבא, ולפיכך הזמינו לשמש כמוהל לעירו שבמרחק כה גדול (נסיעה של יום שלם ברכבת). בעיר זו (Királyhelmecz) היתה קהילה גדולה, רב, דיין, שוחטים, מוהלים ומלמדים.

81

הילד רך הנימול יעקב בן כ"ה דניאל שווארץ בכפר רעמעט ביום ד' פקודי כ"ט ימים לחדש אדר א' שנת תרנ"ז לפ"ק.

אחרי השואה לא נפגשתי עם שריד מכפר זה.

82

הילד רך הנימול חיים בן מו"ה יעקב יצחק פה יישוב איוואַרוש ביום ש"ק צו ט' ימים לחדש אדר שני שנת תרנ"ז לפ"ק.

בהיעדר שם משפחה אין לי מושג על זהותו של אב הנימול, בעל התואר מו"ה, ולא של בנו.

83

הילד רך הנימול שמואל משה בן כ"ה אברהם טעלשער פה יישוב איוואַרוש יע"א ביום ד' שמיני י"ג ימים לחדש אדר שני שנת תרנ"ז לפ"ק.

כבר ספרתי על משפחה זו לעיל (מס' 46).

84

הילד רך הנימול שמואל זאב בן כ"ה ברוך שווארץ בכפר רעמעט ביום ש"ק אחרי כ"ט ימים לחדש ניסן שנת תרנ"ז לפ"ק.

הרבה משפחות בשם שווארץ היו ברָמָט וראה לעיל, מס' 39.

85

הילד רך הנימול ישראל אליעזר בן כ״ה שמשון צבי הערשקאוויטש על כרם נאדאש ביום ג׳ במדבר רח״ד סיון שנת תרנ״ז לפ״ק.

הכרם נָדַש (Nádas) היה סמוך לאו״נ. היו שם מעיינות מרפא, ובשל הסיכויים לפרנסה התישבו במקום ומסביבו כמניין יהודים. נשארו בזכרוני האחים סטרולוביץ׳, אורי לייב המטופל עם הרבה ילדים, יצחק לייב, ועוד אחרים. רק אחד מהם בלבד, ושמו קופל, ניצל מן השואה.

86

הילד רך הנימול שאול בן כ״ה חיים גערהאט פה יישוב איווארוש ביום ג׳ שלח כ״ה ימים לחדש סיון שנת תרנ״ז לפ״ק.

עני מרוד עם הרבה ילדים, במחסור וערום מכל. לא נשאר מהם זכר אחרי השואה.

87

הילד רך הנימול יואל צבי בן כ״ה שלמה בעטשקיא ביישוב שארקיז אילאג ביום ב׳ ואתחנן י״א ימים לחדש מנחם אב שנת תרנ״ז לפ״ק.

שלמה בעטשקי (Becski) היה בעל אטליז, הוא ובניו. עם אחד מהם, שנולד בשנת תרע״ב, עשיתי שירותי בצבא הרומני בשנת 1934.

88

הילד רך הנימול מאיר בן כ״ה שלמה בכפר קאניעהאז ביום ג׳ ואתחנן י״ב ימים לחדש מנחם אב שנת תרנ״ז לפ״ק.

היות וחסר שם המשפחה, ואף לא נפגשתי עם ניצול מכפר זה, אין בידי מה להוסיף.

89

הילד רך הנימול אלכסנדר ישי בן כ״ה עזריאל יוסף ביום ו׳ עש״ק ואתחנן ט״ו ימים לחדש מנחם אב שנת תרנ״ז לפ״ק.

באין כאן שם משפחה ולא שם המקום, אין לי מה להעיר.

90

הילד רך הנימול יעקב בן כ״ה דוד בערגער פה יישוב איווארוש יע״א ביום א׳ ערה״ש שנת תרנ״ז [תרנ״ח] לפ״ק.

על אודות בערגער החייט כבר הערתי למעלה (במס׳ 5 ומס׳ 14) ואילו על נימול זה אינני יודע דבר.

91

הילד רך הנימול שמואל בן כ״ה קלנמוס [קלונימוס] יוסף פה יישוב איווארוש ביום ג׳ וישלח י״ב לחדש כסליו שנת תרנ״ח לפ״ק.

היה באויוורוש קלונימוס יוסף נוסף ושם משפחתו ראטה (רוט) (לעיל, מס׳ 8). אולם על בנו הנימול אין לי שום ידיעה.

92

הילד רך הנימול ישראל בן כ״ה אברהם הערשקאוויטש ביום ד׳ יתרו טוב [י״ז] ימים לחדש שבט שנת תרנ״ח לפ״ק בכפר רעמעט.

אברהם הרשקוביץ׳ היה אביו של המכונה הערש-רעמעטער באויוורוש, והוזכר לעיל, במס׳ 2. על גורלו של רך הנימול אינני יודע דבר.

93

הילד רך הנימול משה בן כ״ה אברהם צבי הלוי ביום ג׳ תצוה ב׳ אדר שנת תרנ״ח לפ״ק פה יישוב איווארוש יע״א.

גורלה של משפחה זו אינו ידוע לי.

94

הילד רך הנימול מאיר צבי בן כ״ה מרדכי נ״י ביום א׳ עקב י״ב ימים לחדש מנחם אב שנת תרנ״ח לפ״ק ביישוב קאניעהאז יע״א.

אחרי השואה לא נפגשתי עם ניצול מישוב זה.

95

הילד רך הנימול יצחק בן כ״ה יוסף אריה שטיינבערגער נ״י ביום ב׳ ראה כ׳ ימים לחדש מנחם אב שנת תרנ״ח לפ״ק ביישוב ווישק יע״א.

יצחק לקח לאשה את ברתה, בתו של שלמה זלמן קלעפנער ושניהם נספו בשואה (ראה לעיל, מס׳ 20). י״א שטיינבערגער עבר מוישק (Visk) לגור באוויורוש, היכן שנולדו לו עוד בתו לולו ובניו יהושע, משה, יוני, שלמה ושלום אליהו. שלושה האחרונים ניצלו מן השואה ועלו לישראל. יוני נפטר בישראל, השאיר אחריו בת; שלמה היה לנהגו של ד״ר מרטון ארנו, העורך המייסד של העיתון היומי ״אוי קלט״. הצעיר שבאחים שלום אליהו נשא אשה מהעיירה סאיני, השתקע בפתח-תקוה, בנה שם בית והקים משפחה הגונה.

96

הילד רך הנימול נחמן שלמה בן כ״ה אברהם ניימאן נ״י ביום ה׳ ראה כ״ג ימים לחדש מנחם אב שנת תרנ״ח לפ״ק פה אוואש איוואורוש יע״א.

על גורל הבן אינני יודע דבר, ברם את הוריו ואת כל המשפחה ידעתי כולם (ראה לעיל, מס׳ 24).

97

הילד רך הנימול חיים אליהו בן כ״ה בן ציון הערשקאוויטש ביום ו׳ עש״ק שופטים ב׳ דרח״ד אלול שנת תרנ״ח פה אוואש איוואורוש יע״א.

הרבה משפחות בשם הרשקוביץ׳ היו באו״נ וסביבתה ומסביב, אולם על אלה אינני יודע מאומה, ולא על שריד מהם.

98

הילד רך הנימול מאיר בן כ״ה אברהם טעלשער ביום ה׳ ד׳ דחה״מ סכות פה אוואש איוואורוש יע״א שנת תרנ״ט לפ״ק.

כפי שנזכר כבר לעיל (מס׳ 46). משפחה זו היגרה לאמריקה עוד לפני

פרוץ מלחמת העולם הראשונה.

99

הילד רך הנימול יעקב יוסף בן כ״ה מאיר יהודא נייַמאן ביום ב׳ וירא חמישה עשר יום לחדש מרחשון פה יישוב איוואַרוש שנת תרנ״ט לפ״ק.

על הנימול אין לי ידיעות, על אביו שהיה בנו של צבי נייַמאן הזכרתי לעיל (מס׳ 78).

100

הילד רך הנימול משה ישראל בן כ״ה ברוך שוואַרטץ נ״י רעמעט ביום א׳ תולדות כ״ט ימים לחדש מרחשון שנת תרנ״ט לפ״ק.

לא נשאר שריד ממשפחה מסועפת זו.

101

הילד רך הנימול יוסף בן כ״ה נחמן שלמה הערשקאוויטש פה יישוב איוואַרוש יע״א ביום ה׳ ויגש תשעה ימים לחדש טבת שנת תרנ״ט לפ״ק.

אח הנימול, אברהם (בומי), חברי ותלמידי, אשר גר בקנדה רק הוא יידע מה קרה עם הילד הנימול. האב נחמן שלמה, כבר הזכרנו למעלה (במס׳ 32), היה אחד מחשובי הישוב. כשרב הגליל האב״ד מנֶגרֶשטי, ר׳ שמואל טייטלבוים זצ״ל, בא לביקורו השנתי לעמוד על התפתחות חיי הקהילה, היה מתארח תמיד בבית משפחת הרשקוביץ׳, שהיה ראש הקהל בימים ההם. ברם כעת הכל חרב. גם ר׳ שמואל טייטלבוים עם בני ביתו נספו כולם בשואה. הי״ד!

102

הילד רך הנימול מרדכי בן כ״ה יוסף שווייד נ״י ביום א׳ צו שמונה ימים לחדש ניסן שנת תרנ״ט לפ״ק בכפר ראזשע פאללאג יע״א.

הנימול נספה בשואה, הוא ובני ביתו. את אחיו פנחס שניצל ראיתי בסאטמאר.

103

הילד רך הנימול אברהם בן כ״ה חיים אליה׳ געראאד ביום ד׳ אחרי קדושים כ״ג ימים לחדש אייר שנת תרנ״ט לפ״ק פה אוואש איוואראש יע״א.

עני העניים שבקהילה ונזכר כבר לעיל (מס׳ 86).

104

הילד רך הנימול דוד בן כ״ה שלמה בעטשקי ביום ד׳ אחרי קדושים כ״ג ימים לחדש אייר שנת תרנ״ט לפ״ק ביישוב שארקיז אילאג יע״א.

לא נפגשתי עם שריד ממשפחה זו, וכבר סיפרתי עליהם לעיל (מס׳ 87).

105

הילד רך הנימול בנימין בן מו״ה שלמה ראטה נ״י ביום שבת קדש כ״ג לחדש תמוז בכפר סאמאש קאראד שנת תרנ״ט לפ״ק.

כפר זה (Szamoskoród) נמצא באזור הנהר הגדול סָמוש, במרחק רב מאיוורוש. מהתואר מו״ה נראה שאב הנימול היה תלמיד חכם. קרוב לוודאי שהיה יליד המשפחה רוט המסועפת באו״נ. פרטים על גורלם אינם בידי.

106

הילד רך הנימול חיים דוד בן כ״ה יוסף הכהן ביום ד׳ דברים חמשה ימים לחדש מנחם אב בעיר סינער ווארלי שנת תרנ״ט לפ״ק.

על משפחה זו בעיר סאיני (Seini, בהונגרית Szinérváralja) אין לי פרטים.

107

הילד רך הנימול אשר אנטשיל [אנשיל] בן כ״ה שמואל גראס נ״י ביום א׳ לך ד׳ ימים לחדש מרחשון שנת תר״ס לפ״ק פה יישוב אוואש איוואראש יע״א.

על הנימול אין לי שום ידיעה. על אביו שמואל גרוס ומשפחתו כבר סיפרתי לעיל (מס׳ 43). אשתו, שני בניו, שלש בנותיו עם בעליהן וילדיהם

נספו כולם בשואה ולא נשאר מהם אף זכר.

108

הילד רך הנימול יצחק אליעזר בן כ״ה עזריאל יוסף נ״י ביום ב׳ ויחי ט׳ ימים לחדש טבת שנת תר״ס לפ״ק פה אוואש איוואראוש יע״א.

בלי שם משפחה איני יודע לעמוד על זהותם.

109

הילד רך הנימול יהודא המכונה לייבוש בן כ״ה אלימלך ראטה נ״י ביום ב׳ בשלח שמנה ימים לחדש שבט שנת תר״ס פה אוואש איוואראוש יע״א.

משפחה זו היגרה לאמריקה עוד לפני מלחמת העולם הראשונה.

110

הילד רך הנימול זאב בן כ״ה יעקב אפענהיים נ״י ביום ד׳ משפטים כ״ד ימים לחדש שבט שנת תר״ס פה יישוב אוואש איוואראוש יע״א.

לא הכרתי את המשפחה הזאת.

111

הילד רך הנימול משה זאב בן כ״ה מרדכי ביום ה׳ ויקרא ז׳ אדר שני שנת סת״ר לפ״ק ביישוב קאניעהאז יע״א.

לא הייתי די בקי בכפר זה.

112

הילד רך הנימול צבי בן כ״ה אהרן אליהו הכהן ביום ב׳ שמיני ח״י אדר שני שנת סת״ר לפ״ק בכפר ראקשע יע״א.

כבר תארתי במפורט למעלה על מעלותיו הנשגבות של איש תמים זה, אב הנימול (לעיל, מס׳ 3).

113

הילד רך הנימול פנחס בן מו״ה אברהם צבי נ״י ביום ה׳ תזריע כ״ח

ימים לחדש אדר שני שנת תר״ס לפ״ק בכפר לעקענצע יע״א.

לא נפגשתי עם שריד מכפר זה. מן התואר מו״ה נראה שאב הנימול היה תלמיד חכם.

114

הילד רך הנימול יצחק בן [כאן נקרע הדף וחסר חלק מן השם] יהודא הלוי ביום ו׳ עש״ק [מספר הימים חסר] ימים לחדש אייר [תר״ס] ביישוב קאניעהאז.

לא שמעתי על שריד מישוב זה, ואין מי שימלא את החוסר.

115

הילד רך הנימול [השם חסר] בן מאיר יהודא [שם המשפחה והתאריך חסרים] שבע ימים לחדש [אייר] פה איוואַרוש.

לצערי הגדול אין בין הניצולים מן השואה יותר מבוגרים ממני ויותר בקיאים ממני בשמות בני הישוב שלי או״נ.

116

הילד רך הנימול יהודא המכונה לייב בן כ״ה בנימין צימענט נ״י ביום ה׳ בהר ל״ג בעומר פה יישוב איוואַרוש יע״א שנת סת״ר לפ״ק.

הסבא היה נזהר לבל לכתוב את שם ההוויה בשלימותו בשם הנימול יהודא, ולפיכך כתב במקום ה׳ - א׳ בסוף. על גורל הנימול אינני יודע מאומה. אולם למשפחה, שאגב היתה מקרובינו, יש לה המשך באמריקה, וסיפרתי לעיל (מס׳ 29).

עיינתי הרבה בזה - למה העדיף הסבא שלי לכתוב לפעמים סת״ר במקום תר״ס? עד שמצאתי על זה סמך מן הפסוק ״ותמרו את פי ה״ (דברים א, 43), מפרש רש״י: לשון התרסה התרסתם כנגד מאמרו; ואילו על סת״ר למה לא נסמוך על הפסוק: ״מתן בסתר יכפה אף״ (משלי כא, 14). ואולי בגלל זה העדיף לכתוב הסבא סת״ר יותר מתר״ס.

117

הילד רך הנימול יוסף יצחק בן כ״ה משה יהודא ביום ו׳ עש״ק במדבר ד׳ ימים לחדש סיון ביישוב קאניעהאז יע״א שנת סת״ר לפ״ק.

הנימול גדל גם בתורה, והיה לאחד החשובים בטובי הקהילה. מן המשפחה הזאת לא נשאר סימן חיים לאחר השואה.

118

הילד רך הנימול שרגא המכונה פייוויל בן מו"ה אברהם לאזאר ביום ה' שלח כ"ד ימים לחדש סיון בכפר ראקשע יע"א שנת סת"ר לפ"ק.

הכרתי את המשפחה הזאת - ראה מס' 184.

119

[הילד רך הנימול] יצחק בן כ"ה אברהם [כאן נקרע חלק מן הדף] [ביום ג' חקת-בלק] י"ג תמוז פה [יישוב איוואנרוש] שנת סת"ר לפ"ק.

אין בידי נתונים על משפחה זו.

120

[רק קטעים קרועים נשארו כאן] [הילד רך הנימול] [השם חסר] בן כ"ה אברהם [ ] ימים לחדש [ ] שנת תרס"א לפ"ק.

121

[הילד רך הנימול] [השם חסר] בן כ"ה יוסף שווייד [חסר] לחדש טבת שנת תרס"א לפ"ק.

על אב הנימול מן הכפר פרילוג, כבר כתבתי לעיל (מס' 66 ומס' 102), אולם על בנו זה, בשל היעדר השם, אין לי כל ידיעה אודותיו.

122

הילד רך הנימול משה אהרן בן כ"ה עזריאל נ"י ביום ג' ויקרא כ"ח אדר ביישוב קאניעהאז שת תרס"א לפ"ק.

בהיעדר שם משפחה אין לי מושג על זהותם של האב והבן.

123

הילד רך הנימול משה גרשון בן כ"ה יהושיע דוד ביום ש"ק בהר

בחקתי כ״ב ימים לחדש אייר פה אייוואראוש יע״א שנת תרס״א לפ״ק.

באין שם משפחה, אין לי שום ידיעה על הנזכרים כאן.

124

הילד רך הנימול דוד בן כ״ה יצחק אייזיק הירש ביום ש״ק שופטים שני ימים לחדש אלול ביישוב שארקיז אילאג שנת תרס״א לפ״ק.

הניצולים מן המשפחות זיכרמן, וייס, קליין ואולי אחרים יידעו להגיד על גורלה של משפחה זו.

125

הילד רך הנימול אריה המכונה לייב בן כ״ה מנחם דאזשנער ביום ב׳ צום גדליה פה אוואש אייוואראוש יע״א שנת תרס״ב לפ״ק.

אני זוכר טוב את אב הנימול, סנדלר ואיש תמים, והזכרתי לעיל (מס׳ 65) וממשפחתו מרובת הילדים איש לא ניצל מן השואה.

126

הילד רך הנימול מרדכי בן כ״ה אברהם הערשקאוויטש מרעמעט ביום ב׳ יום כפור פה אוואש אייוואראוש יע״א שנת תרס״ב לפ״ק.

על הנימול אינני יודע דבר. לאביו ניצלו מן השואה שלשה נכדים. אברהם (כשם הסבא) ואחיותיו פריידל ובלימו (בלומא), וכבר הזכרתי לעיל (מס׳ 2).

127

הילד רך הנימול מנחם מענדל בן כ״ה אברהם יהודא הכהן ביום ב׳ בראשית בכפר ראזשע פאללאג יע״א שנת תרס״ב לפ״ק.

בלי שם המשפחה קשה לקבוע זהותה.

128

הילד רך הנימול שלמה בן מו״ה משה יהודא שו״ב ביום ש״ק ויצא שנים עשר יום לחדש כסליו ביישוב שארקיז אילאג שנת תרס״ב לפ״ק.

הכרתי טוב מאד את אב הנימול. היה בעל קומה בגוף ונפש, תלמיד

חכם שספרי הש״ס לא משו מפיו כל היום. אהוב על אנשי קהילתו ועל כל מכיריו, הוא ואשתו כאחד. לצערם הגדול הילדים שנולדו להם לא היו ברי-קיימא מלידה, נפטרו בינקותם, והם נשארו חשוכי בנים לתמיד. לעת זקנתם הם נספו בשואה.

129

הילד רך הנימול משה יהודא בן כ״ה מנחם צבי הערשקאוויטש ביום ג׳ ויחי י״ד ימים לחדש טבת ביישוב ביקסאד שנת תרס״ב לפ״ק.

על משפחה זו אינני יודע הרבה. אלא שלהרשקוביץ׳ זה היה אוטובוס על קו הדרך סאטמאר-בּיקסַד ועשה בו חיל. הרבי הצדיק האדמו״ר מבּיקסַד היה מפורסם בכל הארץ ורבים היו תלמידיו וחסידיו, אחדים מהם, מן הניצולים, בוודאי כבר כתבו תאורים על דרכי חייו. בית מדרשו והישיבה היו בעיר מגוריו בסאטמאר ומשם הובל לאושוויץ עם בני ביתו וכל החוסים בצלו. אך הצדיק עצמו לא הגיע עד לאושוויץ, היות והיה חולה וחלש כל ימי חייו, הכוחות שלו כלו בקרון הרכבת בדרך לאושוויץ, מותו גרם מהומה ורעש בין המובלים בקרון עד שהשומרים עצרו את הרכבת, השליכוהו ארצה הפקר לחיות השדה, והרכבת המשיכה הלאה. כך שמעתי מפי אלה שחזרו חיים מאושוויץ.

130

הילד רך הנימול לשני שבועות מחמת חולי צבי אלימלך נ״י בן כ״ה אהרון אליה הכהן ביום ג׳ בשלח י״ג ימים לחדש שבט בכפר ראקשיא שנת תרס״ב לפ״ק.

על חשיבותו של אב הנימול כבר כתבתי לעיל במס׳ 3 (אהרון אליהו רייך), ואילו על הילד איננו יודע מאומה.

131

הילד רך הנימול גרשון בן כ״ה אברהם טעלטשער נ״י ביום ג׳ משפטים כ״ב ימים לחדש שבט ביישוב אוואש איוואנרוש יע״א שנת תרס״ב לפ״ק.

כפי שהזכרתי לעיל (מס׳ 46) משפחה זו היגרה לאמריקה עם תום מלחמת העולם הראשונה, והכו שם שורש עמוק ברוח התורה והמסורה. אחות אברהם, היתה אימם של הרב הגאון ר׳ אשר פולאק ז״ל ושל הרב הגאון הקדוש ר׳ דוד יהודה זצ״ל אשר נספה בשואה. ראשית רבנותו של

הרב ר' אשר פולאק היה בכפר קראידורולץ (Craidorolț) שבמחוז סאטמאר ואח"כ בעיירה בֶּיוש (מקודם בֶּלֶנְיֶש), ואח"כ בעיר של המחוז של ביהור (Bihor) היא אוֹרַדיה-מָרֶה (Oradea-Mare, ביידיש גראסווארדין). משם עלה לישראל והיה לרבה של קרית-אתא. נפטר זקן ושבע ימים ומנוחתו כבוד בגבעת שאול בירושלים. בניו ובנותיו כולם היו התלמידים שלי, והם: משה (ז"ל), שפרה (רעייתו של הרב גרוס מקרולי ז"ל), דוד, יוסי, זעקו - הוא יצחק, רופא שיניים וד"ר אליעזר פלמור (היום שגריר ישראל באונסקו בפריס), הצעירה מכולם: רחל. שיחיו!

132

הילד רך הנימול שלום בן כ"ה אהרן גריענפלד ביום ו' עש"ק תצוה י"ד אדר ראשון פה יישוב אוואש איוואנרוש יע"א שנת תרס"ב לפ"ק.

הוא המכונה "דער קליינער אהרון" הנזכר למעלה (מס' 51). ביילא (ביילו) כלתו (אשת בנו משה חנוך, חברי ב"חדר"), היא לבדה חזרה מן השואה חשוכת ילדיה שנשרפו בכבשני האש, ואף היא לא האריכה ימים. תוך שנתיים נפטרה באיבה בעקבות מחלה שהביאה עמה מן השואה.

133

הילד רך הנימול עזריאל יוסף בן מו"ה ישכר דוב ביישוב קאניעהאז ביום ג' ויקרא ט' אדר שני שנת תרס"ב לפ"ק.

מן התואר של אב הנימול נראה שהוא היה תלמיד חכם. אולם חסר שם המשפחה כדי שאוכל לזהותה, ואף לא נפגשתי עם ניצול אחד מישוב זה אחרי השואה.

134

הילד רך הנימול נחמן שלמה בן כ"ה מרדכי ביום ה' שמיני כ"ה ימים לחדש אדר שני ביישוב קאניעהאז יע"א שנת תרס"ב לפ"ק.

ראה לעיל.

135

הילד רך הנימול אפרים בן כ"ה אברהם ניימאן ביום א' תזריע כ"ח

ימים לחדש אדר שני ביישוב אוואש איווארוש יע״א שנת תרס״ב לפ״ק.

אפרים, אשר כבר הוזכר לעיל (מס׳ 24), היה בעל בית גדול ברחוב הראשי של הישוב, בעל חנות גדולה, רכש גם שדה וכרם ונחשב בין האמידים. כל משפחתו נספתה. כשהשוטרים הלכו אל אמו להוציאה מן הבית ולהוליכה עם שאר היהודים אל תוך הגטו בסאטמאר, היא התחננה וביקשה רחמים בבכיות כי היא חולה ואינה יכולה ללכת. אבל השוטרים הוציאו אותה אל החצר והרופא המקומי בלי לבדקה אמר לשוטרים, כי למרות המחלה יכולים לצרף אותה לשאר המובלים. פתאום נתעלפה ונפלה לארץ מתה. היא היתה האחרונה שניתנה לקבורה בבית העלמין באו״נ, תחת שמירת השוטרים. הנכדה בוזי״ היא היחידה שחזרה בחיים מן השואה, נישאה לניצול יוסף לאמפל, עלו לישראל ומצאו חיים מאושרים ביחד באשדוד. בינתיים יוסף לאמפל כבר אינו בחיים. תנצב״ה.

136

הילד רך הנימול אברהם זאב בן כ״ה שמואל שמעלקע ביום ב׳ תזריע כ״ט ימים לחדש אדר שני ביישוב קאניעהאז שנת תרס״ב לפ״ק.

אולי יימצא שריד מישוב זה ויוכל לספר לשרידים אחרים מי היא משפחה זו, אשר גורלה איננו ידוע לי.

137

הילד רך הנימול אהרן בן כ״ה עזריאל יוסף ביום ה׳ מצורע תשעה ימים לחדש ניסן פה יישוב אוואש איווארוש שנת תרס״ב לפ״ק.

למרות שגדלתי בישוב זה, בהיעדר שם משפחה אינני יודע לזהותה.

138

הילד רך הנימול משה בן כ״ה יוסף שטיינבערגער ביום ש״ק בהעלתך שישה עשר יום לחדש סיון פה איווארוש יע״א שנת תרס״ב לפ״ק.

משה זה כאשר גדל היה לבן העולם הגדול ואיש המרחקים. עזב אחרי הבר-מצוה שלו את הישוב והלך לעבוד בסאטמאר, אסף כסף להוצאות דרכיו ונסע לבוקרשט, עבד כמה זמן וחזר מכאן ועבר להונגריה עד בודפשט. לא עברו שנים רבות והוא כבר נמצא בווינה, משם

לברלין ולפריס. כאן הפסיק מסעותיו והתחיל לעבוד בקביעות עד שנות השלושים. מסביב לשנת 1933 תקפו עליו הגעגועים לראות את הוריו, אחיו ואת מקום היוולדו, והנה קולה של הפתעה גדולה מילא את או״נ: משה הגיע פתאום בלי להודיע מראש. זכורני שאנחנו, צעירי ״המזרחי״, ערכנו מסיבה לכבודו בחג הסוכות, שאליה היה מוזמן כל הנוער בישוב, ומשה דיווח לנו על קורות חייו ונדודיו בצורה מרתקת מאד. ועכשיו כבר אין משה, אין הורים, אין נוער, אין מסיבות, אין בית כנסת, אין יהודים. אין שם אלא בית עלמין של יהודים עם מצבות שבורות בידי ילדי הגויים. כפי שכבר סיפרתי לעיל (מס׳ 95) נספו משה, אחיו ואחותו יהושע ולולו בשואה. ניצלו ממשפחה זו שלושה.עלו לישראל יוני, ושלום אליהו שטיינבערגער ובני ביתו אשר הכו שורש עמוק לדוגמא בפתח-תקוה.

139

הילד רך הנימול אפרים בן אלכסנדר הכהן ביום ד׳ מטות ומסעי כ״ה ימים לחדש תמוז פה אוואש איווארוש יע״א בשנת תרס״ב לפ״ק.

באין שם משפחה אין לי מושג על זהות האנשים.

140

הילד רך הנימול חיים בן כ״ה מאיר יהודא ניימאן ביום ש״ק ואתחנן י״ג ימים לחדש מנחם אב בכפר יאזשעפהאז שנת תרס״ב לפ״ק.

על הנימול איני יודע מאומה, על אב הנימול שמעתי שנפל במלחמת העולם הראשונה. מקומו של כפר זה (יוז׳פהאז - Józsefház) נדמה לי שהוא מחוץ לגלילו של הסבא.

141

הילד רך הנימול לשלושה שבועות משה דוד בן כ״ה נפתלי הלוי ביום א׳ לך שני ימים לחדש מרחשון שנת תרס״ג לפ״ק על מקום הנקרא מאשדאי יע״א.

באין שם משפחה, אין לי שום ידיעה מי הם האב והבן. אחרי מלחמת העולם הראשונה כבר לא היו יהודים בכפר קטן זה (מושדוי - Muzsdaj) סמוך לאו״נ. תחנת הרכבת שלו היתה בעיקר משמשת כמקום איסוף של עצים מן הסביבה כולה והובלתם משם לעיבוד בבתי חרושת.

142

הילד רך הנימול צבי בן מו"ה יוסף יצחק נ"י ביום ג' וישלח תשעה ימים לחדש כסליו ביישוב קאניעהאז שנת תרס"ג לפ"ק.

מן התואר ידוע כבר שאב הנימול היה בן תורה. זכורני מימי נעורי שאמרו עליו כי הוא תלמיד חכם מפורסם ואחד מחשובי הגליל. כבר הזכרתי לעיל כי כפר זה היה מקום תורה. לצערנו, לא נותר איש ממשפחה זו.

143

הילד רך הנימול יעקב אהרן נ"י בן כ"ה אלכסנדר נ"י ביום ה' ויגש שני ימים לחדש טבת ביישוב שארקיז אילאג שנת תרס"ג לפ"ק.

באין שם מלא אין לי מושג מי היא משפחה זו.

144

הילד רך הנימול ישעיה בן כ"ה אייזיק הכהן ביום ו' עש"ק וארא כ"ד ימים לחדש טבת ביישוב קאניעהאז שנת תרס"ג לפ"ק.

הלוואי שאזכה לפגוש בשריד ניצול מישוב זה, אשר יוכל לעזור לי לזהות את המשפחות השונות ולספר על מאורעות חייהן.

145

הילד רך הנימול חיים צבי בן כ"ה יעקב נ"י ביום ב' בא כ"ז ימים לחדש טבת בכפר לעקענצע יע"א שנת תרס"ג לפ"ג.

"יעקב לעקינצער", כינויו, היה בימים ההם גיבור הכפר שפחדו נפל על שונאי ישראל, ואילו הוא עצמו היה רודף שלום ומקרב את הבריות זה לזה. והזכרתי את בנו שמעון לייב חברי (מס' 18). מאיר לאזאר, גם הוא מאותו הכפר, היה חברנו ומורנו בישיבה. אין מהם שריד ופליט.

146

הילד רך הנימול אביגדור בן כ"ה מרדכי גריענפעלד נ"י ביום שבת קדש ויקרא שבעה ימים לחדש ניסן בכפר ראקשע שנת תרס"ג לפ"ק.

אינני יודע דבר על משפחה זו בְּרָקשה.

147

הילד רך הנימול מרדכי בן כ״ה אליעזר משה מניסטרע ביום ב׳ דפסח פה איוואַרוש יע״א שנת תרס״ג לפ״ק.

כמדומני שמעתי כי משפחה זו חזרה לגור בניסטרה (Nistra), כפר סמוך לְמָגיַר לָפוש (Magyar Lápos).

148

הילד רך הנימול משה אלכסנדר בן כ״ה יוסף נ״י ביום ה׳ ג׳ דחהמ״פ בכפר ראקשע יע״א שנת תרס״ג לפ״ק.

אינני יודע אודותם דבר.

149

הילד רך הנימול שמאיה [שמעיה] משה בן כ״ה ישראל הכהן ביום ד׳ תזריע מצורע שני ימים לחדש אייר ביישוב קאניעהאז שנת תרס״ג לפ״ק.

לצערי הגדול אין בידי פרטים על משפחה זו.

150

הילד רך הנימול מרדכי בן כ״ה יצחק ביום ב׳ אחרי קדושים שבעה ימים לחדש אייר ביישוב שארקיז אילאג שנת תרס״ג לפ״ק.

שמעתי שתלמידי יהושע זיכרמן (Sicherman) יליד ישוב זה, חי באמריקה, וגם אחותו מארגיט. אם ״ספר יזכור״ זה יגיע לידם, הם יוכלו להכניס בו השלמות בנוגע לאנשי ישובם.

151

הילד רך הנימול אברהם בן כ״ה יוסף שווייד נ״י ביום ה׳ אחרי קדושים עשרה ימים לחדש אייר בכפר ראזשע פאללאג י״א שנת תרס״ג לפ״ק.

כבר ספרתי לעיל (מס׳ 66) על משפחה זו.

152

הילד רך הנימול אהרן בן כ״ה ישראל קלעפנער נ״י ביום ג׳ שלח כ״א יום לחדש סיון בכפר ראקשע יע״א שנת תרס״ג לפ״ק.

אין לי ידיעות על כל ניצולי רָקשה.

153

הילד רך הנימול יונה בן כ״ה משה יהודא נ״י ביום ב׳ קרח כ״ב ימים לחדש סיון ביישוב קאניעהאז יע״א שנת תרס״ג לפ״ק.

לא רבים הם היהודים בישוב שאני מכירם. העיקר שזכרם לא יסוף מעמם.

154

הילד רך הנימול יוסף חיים אברהם אהרן בן מו״ה מאיר ווייס ביום ג׳ פנחס י״ט ימים לחדש תמוז ביישוב קאניעהאז שנת תרס״ג לפ״ק.

מן התואר אפשר לקבוע שאב הנימול היה תלמיד חכם. יותר מזה אינני יודע.

155

הילד רך הנימול משה אהרן בן כ״ה יצחק לעבאוויטש נ״י ביום ג׳ דברים ד׳ מנחם אב ביישוב קאניעהאז יע״א שנת תרס״ג לפ״ק.

נראה שהסבא שלי היה מוהל תדיר בישוב זה. אחרי מלחמת העולם הראשונה כבר היה להם מוהל משלהם.

156

הילד רך הנימול יצחק בן כ״ה שלמה בעטשקיא ביום ב׳ ראה כ״ד ימים לחדש מנחם אב ביישוב שארקיז אילאג שנת תרס״ג לפ״ק.

היה בעל אטליז ומחשובי הקהילה והזכרתיו לעיל (מס׳ 87). הבן כאשר גדל הלך בדרכי אביו, התחתן ובנה בית ובני בית. עם בנו הקטן של שלמה בעטשקי קיימתי שירות בצבא הרומני בשנת 1934, בטימישורה, בבית ספר לקצינים. ברם לא היינו מועמדים לדרגה, כי בימים ההם המיעוטים הבלתי רומנים כבר לא נחשבו נאמנים למולדת

כדי לקבל נשק לידם. עבדנו במטבח וקלפנו תפוחי אדמה ועסקנו בכל מיני עבודות שבעיקרן אינן צבאיות. לאחר כמה חודשים זכיתי - בלי שום דרגה - להתקבל כמזכירו הפרטי של מפקד בית הספר, ובהשפעתי עליו הצלחתי לשחרר מדי חודש בחודש עשרה בחורי ישיבת האדמו״ר ר׳ יואל טייטלבוים מסאטמאר זצ״ל. הודות לעניין כלשהו נתקבלתי פעם אצל האדמו״ר והתפתח בינינו יחס של ידידות בלתי נשכח. חבל שעמדתו כלפי מדינת ישראל היתה שלילית, כי בלעדי זאת היה יכול להיות בהדרתו הנפלאה ובהשפעתו חצי משיח לטובת ישראל.

157

הילד רך הנימול ישראל שלמה בן מו״ה משה יהודא שו״ב ביום ב׳ שופטים ב׳ דרח״ד אלול ביישוב שארקיז אילאג שנת תרס״ג לפ״ק.

הילודים של השו״ב הצדיק הזה מתו עוד בינקותם, כפי שכבר סיפרתי לעיל (מס׳ 128).

158

הילד רך הנימול יצחק בן כ״ה אברהם טעלטשער ביום ו׳ עש״ק תצא י״ג ימים לחדש אלול פה אוואש איוואַרוש שנת תרס״ג לפ״ק.

משפחה זו היגרה לאמריקה וסיפרתי עליה לעיל (מס׳ 46). זאב בנו של ר׳ משה טעלטשער ובתו פולה חיים בישראל בקרית-אתא. רק הם לבדם ניצלו מן השואה.

159

הילד רך הנימול יוסף בן כ״ה משה הלוי ביום א׳ וילך כ״ח ימים לחדש אלול ביישוב שארקיז אילאג שנת תרס״ג לפ״ק.

אין בידי פרטים על משפחה זו.

160

הילד רך הנימול צבי בן כ״ה יצחק הלוי ביום ג׳ ויצא ה׳ כסלו על הכרם נאדאש שנת תרס״ד לפ״ק.

על יהודי נָדש כבר סיפרתי לעיל (מס׳ 85). על אודות הנימול ואביו אינני יודע מאומה.

161

הילד משה בן כ״ה אברהם הערשקאוויטש ביום ה׳ ויצא שבעה ימים לחודש כסליו בכפר רעמעט שנת תרס״ד לפ״ק.

האחיות פריידל ובלימה ואחיהן אברהם, נכדי אברהם הרשקובצ׳ ניצלו מן השואה והיגרו לאמריקה הם בוודאי ידעו מה קרה עם הדוד משה. למיטב ידיעתי לא חזר הנימול משה מן השואה. על משפחתו סיפרתי לעיל (מס׳ 2).

162

הילד רך הנימול רפאל בן כ״ה יאיר ביום ד׳ וארא כ״ה ימים לחדש טבת פה יישוב אוואש איווארוש יע״א שנת תרס״ד לפ״ק.

יאיר סתם אינו יאיר אחר אלא זה ששם משפחתו בערגער ועליו סיפרתי לעיל (מס׳ 5). הבן הנימול רפאל היגר לאמריקה והיה שולח משם דולארים, וזו היתה עיקר פרנסתם של הוריו.

163

הילד רך הנימול פנחס בן מו״ה שמואל גראס נ״י ביום ב׳ בשלח שמונה ימים לחדש שבט פה אוואש איווארוש יע״א שנת תרס״ד לפ״ק.

התואר מעיד על נושאיו, ושמואל גרוס היה אחד הנכבדים בקהילה וכבר כתבתי באריכות בערכו (לעיל, מס׳ 43) ועל צאצאיו, שיצאו מהם משפחות מסועפות ואצילות ולא נשאר מהם זכר. בנו הנימול פנחס סיים אוניברסיטה וגר באורַדיה-מָרֶה (Oradea-Mare) שם היה שותף לפעולה ציונית יחד עם הסופר והעתונאי המפורסם דוד שן שהיה אח״כ בישראל העורך האחראי של העתון היומי ״יאוי-קלטי״. משפחת גרוס בשלמותה, צאצאיה וצאצאי צאצאיה, נספו בשואה, באין שריד ופליט.

164

הילד רך הנימול פנחס בן כ״ה אלימלך ראטה נ״י ביום א׳ ב׳ דחה״מ פסח פה אוואש איווארוש יע״א שנת תרס״ד לפ״ק.

משפחה נפוצה. יש מהם שהיגרו לאמריקה.

165

הילד רך הנימול צבי בן כ״ה מאיר נ״י ביום ב׳ תזריע מצורע כ״ו ימים לחדש ניסן ביישוב קאניאהאז שנת תרס״ד לפ״ק.

אין לי שום ידיעה אודות משפחה זו.

166

נכדי הילד רך הנימול משה צבי שיחי׳ בן בני כ״ה שמואל נ״י ביום ב׳ פנחס י״ד לחדש תמוז ביישוב שולעלמעד שנת תרס״ד לפ״ק.

הנימול כאשר הגיע לגיל בחרותו נעל נעליים לא כפי מידתו והלך בהם עד ששפו רגליו, הרעילו את דמו ומת.

אבל כבד ירד על דודי, כי היה בחור מוצלח במעלות ויפה תואר. דודי שמואל היה בן בכורו של הסבא והוא נספה בשואה, גם הדודה, וכן בתו הגדולה גיטל שרה עם בעלה וייס בונדי, וכן בתו אירן, בעלה והילדה שלהם (שתי משפחות אלו הובלו לאושוויץ מאוֻרדיה-מָרָה). חזרו משם לחיים בנו יהודה, מוני והדי אשר עלו לישראל והתישבו בכפר-סבא ונתנו שם המשך למשפחת מטיאש עם בנים מוצלחים.

(וראה עץ היוחסין של משפחת מטיאש המצורף לספר.)

167

הילד רך הנימול רפאל בן כ״ה עזריאל יוסף נ״י ביום ו׳ עש״ק שופטים ב׳ דרח״ד אלול פה יישוב אוואש איווארוש יע״א שנת תרס״ד לפ״ק.

אחרי השואה לא נפגשנו בזכר משפחה זו.

168

הילד רך הנימול נח יהודא בן כ״ה משה נ״י ביום ה׳ תצא שבעה ימים לחדש אלול בכפר ראקשיא יע״א שנת תרס״ד לפ״ק.

יתכן כי משה, אב הנימול, עבר לגור מרָקשה אל הכרמים של רוז׳ה-פוּלוג, ובנו נח יהודה - כאשר היה לאיש - פתח אטליז באו״נ. הוא, אשתו וילדיו נספו בשואה.

169

הילד רך הנימול חיים יהודא המכונה חיים לייב נ״י בן כ״ה יוסף אריה

שטיינבערגער נ״י ביום א׳ נצבים וילך טוב ימים לחדש אלול שנת תרס״ד לפ״ק פה יישוב אוואש איוואַרוש יע״א.

בני משפחה זו זכורים לי כולם, חוץ מחיים לייב הנימול; וכבר סיפרתי עליהם לעיל (מס׳ 20, מס׳ 95). לדעתי הוא נפטר על פני הוריו, בעודו ילד.

170

הילד רך הנימול יהודא בן כ״ה נחמן שלמה הערשקאוויטש נ״י ביום ד׳ שנים עשר יום לחדש תשרי פה יישוב אוואש איוואַרוש יע״א שנת תרס״ה לפ״ק.

הנימול אינו מוכר לי, אבל על משפחתו כבר סיפרתי לעיל (מס׳ 32, מס׳ 101).

171

הילד רך הנימול חיים שמואל בן כ״ה אברהם ניימאן ביום ב׳ לך שמנה ימים לחדש מרחשון פה יישוב אוואש איוואַרוש יע״א שנת תרס״ה לפ״ק.

הנימול היה בעל אטליז ואיש ישר במעשיו, מספר ילדיו לא ידוע לי וכבר סיפרתי על משפחתו לעיל (מס׳ 24, מס׳ 135). מה שברור ומבורר לי שהוא ואשתו, וגם ילדיו כולם, נספו בשואה.

172

הילד רך הנימול שלום בן כ״ה יהושיע דוד ביום ג׳ ויצא שבעה ימים לחדש כסליו, פה יישוב אוואש איוואַרוש שנת תרס״ה לפ״ק.

לא הכרתי משפחה זו.

173

הילד רך הנימול משה בן מו״ה יוסף יצחק ביום ב׳ וישב עשרים יום לחדש כסליו ביישוב קאניאהאז שנת תרס״ה לפ״ק.

התואר מעיד עליו כי הוא היה בן תורה וכבר כתבתי על כך ועל גורל יהודי קָנְיָהַז בדפים הקודמים.

174

הילד רך הנימול בצלאל יהודא המכונה בצלאל ליביש בן כ״ה יצחק אייזיק פריעד ביום ו׳ עש״ק ויגש ח׳ ימים לחדש טבת פה אוואש איווארוש יע״א שנת תרס״ה לפ״ק.

לא שמעתי מאומה על משפחה זו.

175

הילד רך הנימול יוסף בן כ״ה שמואל שווארץ ביום ו׳ עש״ק ויחי חמשה עשר יום לחדש טבת שנת תרס״ה לפ״ק פה ביישוב ביקסאד יע״א.

שם משפחה זו זכור לי, בלא לדעת על מאורעותיה לפרטים.

176

הילד רך הנימול שמואל בן כ״ה מרדכי נ״י ביום א׳ תצוה ז׳ אדר ראשון ביישוב קאניאהאז שנת תרס״ה לפ״ק.

לא שמעתי מאומה על משפחה זו.

177

הילד רך הנימול מנחם המכונה מענדל בן כ״ה אילעזר [אליעזר] ליטמאן ביום ש״ק תשא עשרים יום לחדש אדר ראשון ביישוב ביקסאד שנת תרס״ה לפ״ק.

לישוב זה חזרו ניצולים אחדים מן השואה. מספרם ושמותיהם לא אדע.

178

הילד רך הנימול זאב בן כ״ה משה טעלטשער נ״י ביום ג׳ שמיני כ״א יום לחדש אדר שני פה יישוב אוואש איווארוש יע״א שנת תרס״ה לפ״ק.

ר׳ משה טעלטשער היה מפורסם כאחד הלמדנים בקהלנו, כפי שכבר דיברתי בערכו בהקדמה שבראש הספר. היה תלמידו המובהק של הסבא שלי. עד כדי כך שלאחד הבנים שלו (אשר ניצל והוא חי בישראל), בהכניסו לבריתו של אברהם אבינו, קרא לו בשם הסבא: מתתיהו אשר

זעליג. נחרט בזכרוני ערב אחד מימי ילדותי כאשר הסבא נתן שיעור בבבא בתרא ור׳ משה יושב על ידו.

ניצולים שחזרו מן השואה, והיו ביחד עם ר׳ משה באותו קרון הרכבת שהובילם לאושוויץ, סיפרו לי שאותו ר׳ משה, אשר דברי תורה ומזמורי תהלים לא משו מפיו קודם לכן, שקע הפעם בייאוש נורא, בכל הדרך אמר ושינן: ״איה אלקינו?!״ ולא הצדיק עליו את הדין, ואין פלא בזה. ר׳ משה, אשתו, בניו, בנותיו, נכדיו כולם נספו בשואה. ניצלו מן השואה: בנו הנימול, הנ״ל זאב, אשר גר בקרית-אתא ובתו פולה שגם היא גרה בישראל.

179

הילד רך הנימול חיים ישעיה בן כ״ה יצחק אייזיק ביום ג׳ קדושים כ״ז ימים לחדש ניסן ביישוב קאניעהאז יע״א שנת תרס״ה לפ״ק.

שריד ממשפחה זו אינו ידוע לי.

180

הילד רך הנימול יהודא המכונה ליביש בן כ״ה מאיר ביום א׳ אמור שני ימים לחדש אייר בכפר לעקענצע שנת תרס״ה לפ״ק.

לבי אומר לי כי יהודה זה שם משפחתו היה לאזאר והוא היה נחשב בישיבה בסאטמאר אצל רבנו הרה״ג, הצדיק ר׳ אליעזר דוד גרינוואלד זי״ל, בין הבחורים המופלגים בתורה מסוג ראשון, אשר כבר לא נבחן בשיעורי השבוע. הוא היה עוזר לי ולחברי לעמוד במבחן בעד תשלום מסוים. מספר בחורי הישיבה בימים ההם היה בערך כחמש מאות וחמשים.

181

הילד רך הנימול דוב בן כ״ה אברהם יהודא ביום ג׳ מטות מסעי כ״ב ימים לחדש תמוז ביישוב קאניאהאז שנת תרס״ה לפ״ק.

אין לי שום ידיעה על משפחה זו.

182

הילד רך הנימול חיים בן כ״ה דוד האך ביום ה׳ שופטים א׳ דרח״ד אלול פה יישוב אוואש איוואַרוש יע״א שנת תרס״ה לפ״ק.

הוך (Hoch) היה חתנו של ר׳ שלמה זלמן קלעפנער (לעיל, מס׳ 33). מטופל בהרבה ילדים ופרנסתו בדוחק - סרסור סוסים ובהמות ביריד ונוהג אותם עשרות ק״מ אל קוניהם ברגל. בנו חיים, הנימול, בשל מחלה קשה הוסיפו לו את השם אלטער-חיים (או אלתר), ברם הוא גדל נכה עד אושוויץ, שמשם לא חזר, לא הוא, ולא הוריו, ולא שתיים מאחיותיו, ושניים מאחיו.

בני דוד הוך שחזרו לחיים מן השואה הם: יצחק, זולת אשתו והילדים שמספרם לא ידועים לי, הבן משה, הבן שמואל והבנות שרה ואחותה מלווין, שנישאה לאנדור רוזנברג. אלה מצאו המשך לחייהם במדינת ישראל מתוך כבוד והרחבה. יצחק נפטר בלא עתו על פני בני המשפחה החדשה אשר הקים אחרי השואה - אשתו שנתאלמנה וילדיו שנתייתמו.

183

הילד רך הנימול נפתלי בן כ״ה דוד שמואל ביום ו׳ עש״ק שופטים ב׳ דרח״ד אלול על הכרם אראניאש מעדיעש שנת תרס״ה לפ״ק.

דוד שמואל היה היהודי היחיד על הכרמים האלה (בהונגרית Aranyos-Meggyes והיום - מֶדֶשׁול-אָאוריט), בין גויים - לרוב רומנים - פזורים על הכרמים מסביבו. בעל אטליז ומכולת אשר על-פי-רוב חסרו שם מצרכים וממילא גם חסרו קונים. הקונים הלא-יהודים שמסביב היו עניים מרודים, יבול שדותיהם וכרמיהם לא מכסים את צרכיהם והם קונים בהקפה. נפתלי רך הנימול גדל בעסק אביו והתחתן, אשתו ילדה לו בנים ובנות. והיות והפרנסה היתה דלה וזעומה, הלך דוד שמואל בתור סרסור אל כל היריד שבגליל, מקרוב ומרחוק, לתווך לאיכרים סוסים, שוורים, בהמות גסות ודקות, וגם היה נוהג את הבהמות לקוניהם. את הנעליים המטולאות היה שם על שכמו לבל להפסידן, ועשה עשרות קילומטרים יחף. בני משפחה זו היו לפחות עשר נפשות, ורק אחד מהם חזר מן השואה ועזריאל שמו. הוא התחתן ועלה לארץ.

184

הילד רך הנימול אהרן בן מו״ה אברהם לאזאר נ״י ביום שבת קדש נצבים וילך כ״ג ימים לחדש אלול בכפר ראקשע שנת תרס״ה לפ״ק.

אב הנימול היה בן תורה כפי שאנו רואים מן התואר, והוא היה גם נגיד הכפר. על גורלו של הנימול אהרון לא אדע, אבל שלוש האחיות

זעלפריינט (Seelfreind), גיזי, אנוש ואחותן הקטנה ששמה נעלם מזכרוני, אשר חיות עתה בארצות הברית - הן תדענה מה להגיד בדבר הדוד שלהן.

185

הילד רך הנימול שמעון בן כ״ה שלמה בעטשקיא ביום ה׳ לך י״א ימים לחדש מרחשון ביישוב שארקעז [שארקיז] אילאג שנת תרס״ו לפ״ק.

כבר קודם לכן תארתי יותר מפורט על מאורעות משפחה זו (מס׳ 87, מס׳ 156) וכאן בקיצור אזכיר כי אב הנימול, אחד מחשובי הקהילה, הוא, אשתו ובניו ובנותיו והנכדים, כולם נספו בשואה.

186

הילד רך הנימול אליעזר בן כ״ה אלתר מאיר זאב ביום ב׳ תולדות כ״ט ימים לחדש מרחשון ביישוב שארקעז [שארקיז] אילאג שנת תרס״ו לפ״ק.

כבר הזכרתי את תלמידי יהושע זיכרמן ואחותו מארגיט (מס׳ 150) מישוב זה.

187

הילד רך הנימול יהודא המכונה ליבוש בן כ״ה מרדכי שלמה נ״י ביום ה׳ לסדר ויצא תשעה ימים לחדש כסליו ביישוב קאניעהאז שנת תרס״ו לפ״ק.

לצערי הגדול לא פגשתי שריד מישוב זה אחרי השואה, למרות ששהיתי סמוך לקָנִיָהַז (היום קָלִינָשטי) משך שנה שלימה אחרי המלחמה.

188

הילד רך הנימול נחמן שלמה בן כ״ה משה חנוך נייִמאן ביום ב׳ ויגש ד׳ ימים לחדש טבת פה יישוב איוואַרוש פאללאג שנת תרס״ו לפ״ק.

על הנימול אינני יודע מאומה. כנראה ששייך למשפחה אשר עזבה מפוֹלוג לאו״נ. זכורים לי אב הנימול שהוא בנו של צבי נייִמאן שהיה כבר קשיש בגיל הילדות שלי המוקדמת והזכרתי אותו לעיל (מס׳ 24), ואח הנימול אפרים שהיה בחור חסון ובעל הדר קומה, ועוד להם בנים ובנות,

אף אחד מהם לא ניצל מן השואה. אולי בוזי׳ ניימאן ואחיה משה (שוני) שהם בני דודים לנימול, יידעו יותר.

189

הילד רך הנימול אלימלך יעקב בן כ״ה זלמן יהודא מאשקאוויטש [מושקוביץ׳] נ״י ביום ג׳ שמות י״ט ימים לחדש טבת בכפר ראזשע פאללאג שנת תרס״ו לפ״ק.

לא שמעתי דבר על המשפחה הזאת.

190

הילד רך הנימול משה גרשון בן כ״ה יעקב באאל נ״י ביום ב׳ סדר בא שלושה ימים לחדש שבט פה יישוב אוואש איווארוש יע״א שנת תרס״ו לפ״ק.

אבי הנימול יעקב באאל (Baal) היה שנים רבות שמש בית הכנסת ושל המקווה שבחצר. אשתו שלומע (Slima) היתה שמשית במקווה לנשים. יעקב באאל נשאר חי בזכרוני כאוהבם של הילדים עד אין לשער. היה תופש אותם בחצר בית הכנסת, מכופף אותם על ברכיו ומרביץ להם מלקות כמעט ארבעים חסר אחת, מתוך אהבה לבל יכאב להם. הילד היה סופג את המלקות בצעקה מעורבת בצחוק גם יחד, וזה היה התענוג של יעקב שלנו. בנו הנימול הנ״ל, כאשר גדל נעשה לסנדלר, התחתן ויסד משפחה, אשר עימה יחד הובל לאושוויץ. הוא לבדו חזר אחרי השואה. אשתו וילדיו (אינני יודע כמה היו) נספו. משה גרשון עם אחיו יוסף מאיר, ויהושע שגם הם חזרו מאושוויץ (נשיהם וילדיהם נספו) עלו לישראל ובנו מחדש חיים משפחתיים הגונים. אולם שלושה האחים כיום כבר נפטרו, הצעיר בהם, יהושע, בלא עתו. גם את הוריהם העלו דרך תאי הגז על המוקד באושוויץ. הי״ד!

191

הילד רך הנימול שלום בן כ״ה ישראל הכהן ביום ג׳ בא ד׳ ימים לחדש שבט ביישוב קאניעהאז שנת תרס״ו לפ״ק.

הלוואי שיימצא שריד מישוב זה ויוכל למסור פרטים על כל משפחה ומשפחה בו, אשר אני חסר ידיעות עליה.

192

הילד רך הנימול שמעון בן כ״ה נחמן שלמה הערשקאוויטש נ״י ביום ה׳ תשא ח״י ימים לחדש אדר פה יישוב אוואש איוואנרוש יע״א שנת תרס״ו לפ״ק.

בראש הספר (מס׳ 24) כבר כתבתי על הטרגדיה של שמעון הרשקוביץ׳ (שכינוהו שימי - Simi). הוא חלה באושוויץ במחלת הטיפוס, וציווה על שלמה צימליכמאן שהיה סמוך למשכבו, בצוואה חמורה, לעשות נקמה בגויים, למענו ולמען משפחתו.

193

הילד רך הנימול נפתלי בן כ״ה ישראל קלעפנער נ״י ביום ה׳ פנחס י״ט ימים לחדש תמוז בכפר ראקשע שנת תרס״ו לפ״ק.

לא שמעתי דבר לא על האב ולא על בנו הנימול. אני מקווה לפגוש את בומי אבראהאם בתל-אביב שהוא ממוצא הכפר רָקשה ואפילו מן הקרובים למשפחה זו, אולי יוכל להוסיף פרטים עליה ועל הנ״ל. מצדי אני, הכרתי שתי אחיות בשם קלעפנער מן הכפר ואמה-טורולוי (Vama-Turului, לשעבר ואמָפלו) ששבו מאושוויץ. האחת נישאה לנכדו של יחיאל מיכל צימלכמן מצד בתו מאלצ׳י (Málcsi). משפחת קלעפנער היתה משפחה רחבה ומפוזרה בישובים מקרוב ומרחוק וכבר הזכרתי זאת בדפים קודמים.

194

נכדי היקר הילד רך הנימול ישראל בן כ״ה צבי טעסלער נ״י ביום א׳ עקב י״ד ימים לחדש מנחם אב פה יישוב אוואש איוואנרוש יע״א שנת תרס״ו לפ״ק.

אב הנימול, צבי טסלר (Teszler) שוכן בבית העלמין של קבוצת יבנה. אשתו, דודתי היקרה מרים, שוכנת בבית העלמין בטימישורה ברומניה. בנם הבכור הנ״ל, ישראל, שהיה בעל לב טוב וחי ברוח התורה והמסורה נפטר בחולון והשאיר אחריו את האלמנה החשובה רחל רוזיה תחי׳. בנם השני שמואל שהיה אהוב ואוהב לכל, נפטר בן שמונים וארבע שנים, כאחיו הבכור, ושוכן באשדוד. מתאבלים אחריו אשתו מרים, בנו יחידו משה, אשר הגיע להשכלה גבוהה ושני נכדיו ארז וענת. כולם בשלמותם משפחה חשובה. בנו השלישי של הדוד צבי טסלר הוא יהודה, אשר נפטר

בלא עתו ושוכן בבית העלמין בכפר-סבא. השאיר אחריו אלמנתו יקרת לבו, הדי, ובנו ההגון רוני. בנו הרביעי של הדוד הוא יוסי אשר הכה שורש עמוק בקבוצת יבנה, הוא ובניו ובני בניו, עד היום הזה. לדוד צבי עוד שתי בנות: מלכה שהיא אלמנה וגרה בנתניה, בעלת בנים ובנות מוצלחים, והשנייה אסתר פישהוף בגבעתיים, שגם לה שני בנים הגונים. הבת היותר מבוגרת במשפחה היא רחל, שנספתה בשואה.

195

הילד רך הנימול אהרן בן כ"ה אלימלך ראטה ביום ו' עש"ק שפטים ג' ימים לחדש אלול פה אוואש איוואַרוש יע"א שנת תרס"ו לפ"ק.

הרבה משפחות בשם רוט היו באו"נ וכולן קרובים זה עם זה.

196

הילד רך הנימול מנשה בן כ"ה יהושוע דוד ביום ד' נח כ"ח ימים לחדש תשרי פה אוואש איוואַרוש יע"א שנת תרס"ז לפ"ק.

אין לי מושג מי היא משפחה זו ולא נפגשנו עם ניצול ממנה. דבר אחד ברור הוא: היתה ואיננה, וכל המאבד נפש אחת מעלה עליו הכתוב כאילו איבד עולם מלא.

197

הילד רך הנימול משה שמחה בן ישראל מרדכי נכד ר' יעקב אריה הערשקאוויטש ביום ו' ויחי שמונה ימים לחדש טבת ביישוב ביקסאד שנת תרס"ז לפ"ק.

אינני יודע פרטים על משפחה זאת. אם עוד אזכה לפגוש ניצול בן ישוב זה, אשתדל להוסיף במפורט את דבריו בסוף הספר, וכה אעשה עם כל המשפחות שלא ידעתי לזהות אותן.

כפי ששמעתי היו כ-18 קהילות בגליל אוואש, אך מספר היהודים בהן אינו ידוע לי.

198

הילד רך הנימול יהושיע בן כ"ה יוסף שטיינבערגער נ"י ביום ש"ק וארא כ"ו ימים לחדש טבת פה אוואש איוואַרוש יע"א תרס"ז לפ"ק.

יהושע היה חבר טוב ונוח לבריות. הצטיין בכבוד אב ואם ויט שכמו לשאת בעולה של הפרנסה עבור כל הבית, בעבודתו אשר עמל בה בלי לאות. הוא נספה בשואה. פרטים נוספים אני מחכה לשמוע מאחיו שלום אליהו, אשר גר בפתח-תקוה.

199

הילד רך הנימול פנחס בן כ״ה מאיר יהודא נייאמאן ביום א׳ תרומה כ״ו ימים לחדש שבט פה יישוב אוואש איוואראוש יע״א שנת תרס״ז לפ״ק.

אב הנימול נפל חלל במלחמת העולם הראשונה, ועל הנימול עצמו אין בידי פרטים.

200

הילד רך הנימול שמעון בן כ״ה מרדכי ביום א׳ חקת ד׳ ימים לחדש תמוז ביישוב קאניעהאז שנת תרס״ז לפ״ק.

אינני יודע את מספר הנפשות במשפחה זאת ולא את קורות חייה. מה שאני יודע הוא - שהיו ואינם!

201

הילד רך הנימול אברהם בן כ״ה שלמה זלמן קלעפנער ביום א׳ דברים שלשה ימים לחדש מנחם אב פה יישוב אוואש איוואראוש יע״א שנת תרס״ז לפ״ק.

כאביו גם אברהם היה איש ישר, מסורתי. במקצועו היה אופה, וגר בסאטמאר. לא ניצל מן השואה לא הוא, לא אשתו ולא ילדיו (מספרם לא ידוע לי).

202

הילד רך הנימול אלכסנדר ישי בן מו״ה אברהם דאנענבערג ביום ב׳ לך שישה ימים לחדש מרחשון ביישוב שארקיז שנת תרס״ח לפ״ק.

מן התואר נראה שאב הנימול היה תלמיד חכם. ברם שאר פרטים ברורים עליו ועל בנו אינם בידי.

203

הילד רך הנימול חיים בן כ״ה דוד שמואל ביום א׳ שמות י״ז ימים לחדש טבת על הכרמים של אראניוש מעדיעש שנת תרס״ח לפ״ק.

משפחה זו, שגרה על הכרמים של מֶדְיָשול-אָאוריט (Aranyos-Meggyes בהונגרית), בת עשר נפשות לפחות, רק הצעיר שבהם עזריאל חזר מאושוויץ, והשאר כלו במיתות משונות ובשבעה מדורי גיהנום.

ידידי היקר המופלג בתורה, המגיד שיעור בבית הכנסת רש״י בפריס, ר׳ יעקב רוזנר שליט״א, סיפר לי שהוא ראה במו עיניו איש ס.ס. מוחץ ילד אל העץ. ידידי זה, עם כל האכזריות שראה במו עיניו ושחלק מהן עברו גם עליו, לא סר מאמונתו, לא מטיח דברים כלפי מעלה כאילו לכך נוצרנו. הוא עוד ממשיך בתלמודו ביתר שאת ומרביץ תורה ברבים. אבל הוא חזק בדעתו בעד קיומה של ארץ ישראל השלמה בלי כל פשרה. את בנו היחיד רפאל (שאגב היה גם תלמידי), חינך בדרכי התורה. רפאל היה מדריך בני עקיבא בצרפת, התחתן ועלה לישראל, נעשה קצין בצבא, כיום הנו אב לארבעה ילדים מוצלחים וסגן מנהל בבית התפוצות בתל-אביב. הלל, בנו הבכור, מדריך בבני עקיבא אשר שירת כמפקד צבאי בדרום לבנון, מסר את נפשו ונהרג למען המולדת, לצערה הגדול של משפחתו וזקניו וכל מכריו. יהא זכרו ברוך!

לעניין המיתות המשונות שהנאצים המציאו לעשות בהם ביהודים לאבדם, ידוע ידעתי עליהם כבר לראשונה מאחבנ״י מפולניה, הנמלטים ממחנות הכלייה שעברו לצ׳כוסלובקיה ומכאן להונגריה והגיעו עד לעיר הבירה בודפשט. מכאן החלה הובלת יהודים לאושוויץ בחודש מאי 1944. מספר זעיר של הנמלטים מפולניה כבר ביחד עם יהודים מהונגריה ומשאר ארצות הצליחו לעבור עד הישוב ז׳ינטה (לפנים דיאנטה), שבמערב רומניה. שם זיכני ה׳ להיות אחד מעמודי התווך בוועד הצלתם, ביחד עם הבחורים יוסף מאיר הארטמן, הרוקח מישו שטרן, והרופא ד״ר מישו מאנדל, בראשותו של ראש הקהל בעיר המחוז בָּיוש (לפנים בָּלָנְיָש) מר מישקא שווימר ע״ה. פנחס לנדאו אשר נמלט מפולניה עם ילדו הקטן הגיע אלינו ביחד עם האדמו״ר הרה״צ ר׳ משה יהושע הגר מויז׳ניץ שליט״א וזוגתו הרבנית, עם בתם, עכשיו הרבנית מסקבֶּר. הוא ידע כבר אז לספר איך שה-ס.ס. ניפצו עוללים ויונקים אל הקיר. עוד סיפרו לי שאר נמלטים, והם: השו״ב יוסף יהודה לנדאו ובנו, משה לנדאו, אשתו ובתם, שלמה גולדשטוף ואשתו, בת הגאון המפורסם האדמו״ר ויידנפלד זצ״ל (הגאון מצ׳ובין). זכורני שהגברת גולדשטוף

הגיעה אלינו עם שתי וערב של זהב תלוי בצווארה. ולא היא בלבד, אלא גם הרבה נערות ישראל התחפשו עם הצלב, כדי להציל את נפשן, וכך הצליחו לעבור את הגבול ולהגיע אלינו לזיינטה. הוא הצלב שבשמו הרגונו בכל דור ודור, והוא הצלב שבצלו חפשנו הצלה; חפשנו, חפשנו ולא תמיד מצאנו אלא הצלה פורתא, רק לאחדים ורק ליחידים. כי ממי יצאה הרעה אם לא מאלה שמאמונתם נאה דורשים אהבה ולא נאה מקיימים, ולישראל מקיימים שנאה. דורשים אהבה ומקיימים שואה. אינני מגדף את אמונתם, כי לא האמונה מביאה את המוות, אלא החטא ממית, החטא שחטאו כנגד האמונה. לפתאום אני נופל כאן בספק: האם להמשיך ולפרוט כאן על כל פרטיהן את המיתות האכזריות שפראי ה-ס.ס. השתוללו ביהודים לאבדם. שהרי בעצם אני יודען רק משמועה. אולם לפרטן, החוב הקדוש הזה מוטל על עדי הראייה, להעלותן על הכתב ולפרסמן לדור הבא אשר מתחיל כבר (לפחות חלק מהם) להתייחס אל השואה באדישות. יידע נא הדור הבא, כי עם אשר חי בתפוצות ואין לו מולדת שתגן עליו בעת צרה, הריהו הפקר כצאן לטבח.כתבתי מעט מהרבה מעלותיו של ידידי הלמדן ר' יעקב רוזנר, וברצוני להעלות כאן ממעשיו הנעלים שמצוה היא לפרסמם; בשבחו ובעיקר בשבח אשתו חנה הצדקת, אשר עשתה הרבה טובות עם ישראל בשנות השואה בצרפת, בעיר לְיון, היכן שהפכה את דירתה למחבוא ולמקום מקלט לאחבנ"י הנמלטים והתועים וסיפקה להם מזון. בעקיפין הצליחה ליצור קשרים אי ישירים עם שני אנשי המיליציה ולשחרר על ידם עצורים המיועדים למחנות ריכוז ולכליון. תיאור מפורט של המבצעים ושליחויות ההצלה שהיא שמה בהם נפשה בכפה, אי אפשר למסור כאן - לזה דרוש ספר שלם. וחוב קדוש מוטל על בנה רפאל שבבית התפוצות בתל-אביב, להקליט מפיה את מאורעות חייה. מצדי שלי גם אני לא אמנע מלמסור סיקור קצר של הטרגדיה שלה. פעולותיה הגיעו לשיאן בשנות 1943-1944, שנה בה נישאה לבן-דוד של יעקב רוזנר. במהלך מבצע הצלה היא ובעלה שניהם נפלו בפח של המיליציה של פטן. היתה זו מיליציה של מתנדבים צרפתים אשר שיתפו פעולה עם הגסטפו הגרמני ללכוד יהודים. עקבותיו שלו לא נודעו לה ועקבותיה שלה לא נודעו לו. היא נלקחה למבצר ידוע בלְיון בשם מונלוק, ומכאן לגרמניה עם אלפי אחבנ"י, למחנה הכלייה נוסח אושוויץ הנקרא ראוונסברוק, והוא הותקן לכל האכזריות שהשכל לא משיגן. אחרי השואה נפגשו יעקב וחנה בלְיון, במצב ירוד מאד, בגוף ונפש. חנה חיפשה וביקשה למצוא את בעלה ורק אחרי זמן רב נתברר לה רשמית שהוא הומת ביריות באחד הרחובות בלְיון על ידי המיליציה. וכך, מתוך אבל משותף

התחתנו יעקב וחנה.

204

הילד רך הנימול משה בן כ"ה יצחק יאקאב ביום כ' בשלח עשרה ימים לחדש שבט ביישוב שולעלמעד שנת תרס"ח לפ"ק.

את משה יוקוב (Jakab) הכרתי בבחרותו. גמר את לימודיו ברפואה בצרפת וחזר למקום מולדתו, ומשם והלאה עקבותיו לא נודעו לי. היה בחור מסור לרעיון הציוני וגם חבר לתנועת המזרחי.

205

הילד רך הנימול דוד אריה בן כ"ה משה יהודא בערגער נ"י ביום ד' בשלח שנים עשר יום לחדש שבט בישב שארקיז שנת תרס"ח לפ"ק.

גורלה של משפחה זו לא ידוע לי.

206

הילד רך הנימול מאיר בן כ"ה יעקב מנחם פארקאש ביום ב' תרומה שני ימים לחדש אדר ראשן על הכרמים של אפא שנת תרס"ח לפ"ק.

יעקב מנחם מענדל פארקאש (קרי פורקוש) היה בן תורה וחינך את בני ביתו בדרכי התורה, והזכרתי אותו לעיל (מס' 3). הוא עבר מכאן לגור ברֶקשה. בניו יודל ומרדכי מאיר חזרו אחרי השואה, אולם ההורים, בתם מעכטשע ושאר ילדיו ונכדיו, כולם נספו בשואה.

207

הילד רך הנימול אפרים בן כ"ה משה חנוך ביום ד' ויקהל כ"ד ימים לחדש אדר ראשון פה יישוב אוואש איוואַרוש שנת תרס"ח לפ"ק.

הכרתי טוב את המשפחה המסועפת של משה חנוך נייַמאן. מענף זה לא נשאר נצר. ההורים, בניהם ובנותיהם וכל ילדיהם, כולם נספו בשואה.

208

הילד רך הנימול חיים בן כ"ה יצחק משה ביום י"ד שושן פורים בכפר

ראקשא שנת תרס״ח לפ״ק.

אב הנימול, למשפחת רייך, היה בן תורה ואחד מבניו נסמך לרב ועוסק במלאכת הקודש באמריקה והזכרתיו לעיל (מס׳ 3). שניים מבניו ניצלו מן השואה ואילו שאר ילדיו ונכדיו נספו.

209

נכדי היקר הילד רך הנימול שמואל בן כ״ה צבי נ״י ביום ש״ק צו ח״י ימים לחדש אדר שני בעיר אויביר ווישווע שנת תרס״ח לפ״ק.

העיר הנ״ל שמה היום וישאול-דה-סוס (Vişeul-de-Sus). על דודי צבי טסלר היקר ומשפחתו סיפרתי לעיל (מס׳ 194).

210

הילד רך הנימול לשלשה שבועות יונה בן כ״ה שלמה ראטה ביום ה׳ במדבר כ״ז ימים לחדש אייר פה אוואש איווארוש יע״א שנת תרס״ח לפ״ק.

אב הנימול היה חייט. היגר לאמריקה עם אשתו סאסא מלכה וילדיהם והצליחו לעשות חיל.

211

הילד רך הנימול משולם שרגא המכונה משולם פייוויל בן כ״ה אשר זעליג ביום ב׳ ב דעשי״ת בכפר ראזשע פאללאג שנת תרס״ט לפ״ק.

על גורלה של משפחה זו אין לי שום ידיעה.

212

הילד רך הנימול מרדכי מאיר בן כ״ה יעקב באל ביום שבת קדש נח ששה ימים לחדש מרחשון פה אוואש איווארוש שנת תרס״ט לפ״ק.

במשפחה זו, אשר אודותיה סיפרתי לעיל (מס 190), הכרתי שלשה בנים: משה גרשון, יוסף מאיר ויהושע. הם חזרו חיים מן השואה ונפטרו בשיבה טובה בישראל. משה גרשון היה סנדלר, יוסף מאיר בעל חנות ויהושע חרט מצבות. הנימול מרדכי מאיר כנראה לא היה בר קיימא.

213

הילד רך הנימול שמואל בן כ״ה משה טעלטשער ביום א׳ תולדות כ״ח לחדש מרחשון פה אוואש איוואַרוש יע״א שנת תרס״ט לפ״ק.

הילד הזה לא היה בר קיימא.

214

הילד רך הנימול מאיר בן כ״ה יצחק הלוי ביום א׳ שמות י״ז ימים לחדש טבת פה אוואש איוואַרוש יע״א שנת תרס״ט לפ״ק.

בלי שם משפחה אינני יודע מי היא משפחה זו.

215

הילד רך הנימול יצחק יהודא בן כ״ה יוסף שווייד נ״י ביום ש״ק משפטים כ״ט ימים לחדש שבט בכפר ראזשע פאללאג שנת תרס״ט לפ״ק.

שמעתי שהנימול חזר לחיים אחרי השואה וראו אותו בעיר סאטמאר.

216

הילד רך הנימול יצחק בן כ״ה דוד האך ביום א׳ תצוה י״ז אדר פה יישוב אוואש איוואַרוש יע״א שנת תרס״ט לפ״ק.

על משפחת הוך כבר סיפרתי מעט לעיל (מס׳ 182). אשתו וילדיו של יצחק נספו בשואה ביחד עם הוריו, שתיים מאחיותיו ושניים מאחיו. הוא עצמו, שני אחיו, משה ושמואל, והאחיות שרה ומלווין, חזרו לחיים ועלו לישראל, התחתנו ובנו חיים משפחתיים חדשים. יצחק כבר נאסף אל עמו בשם טוב. עוד אחת מאחיותיו שחזרה מן השואה היא שרה.

217

הילד רך הנימול אברהם בן כ״ה עזריאל יוסף ביום ו׳ עש״ק ויקרא ד׳ ימים לחדש ניסן פה אוואש איוואַרוש יע״א שנת תרס״ט לפ״ק.

בלי שם משפחה אין בידי לזהות מי הם האב ובנו הנימול.

218

הילד רך הנימול בצלאל בן כ״ה חיים ראזענבערג נ״י ביום ג׳ אמור י״ג ימים לחדש אייר פה אוואש איוואַרוש יע״א שנת תרס״ט לפ״ק.

מכל המשפחה הזאת, שהיתה לפחות בת 16 נפשות, רק בצלאל, אנדור וארפי חזרו בחיים מן השואה.

218

[מספר זה מצאתי פעמיים במקור]

הילד רך הנימול לשני שבועות פנחס בן כ״ה שלמה זלמן קלעפנער ביום ד׳ בהעלתך י״ד ימים לחדש סיון פה אוואש איוואַרוש יע״א שנת תרס״ט לפ״ק.

מספר הילדים של פנחס לא ידוע לי. מה שכן ידוע לי מן הניצולים שאף זכר לא נשאר מהם. ר׳ שלמה זלמן נפטר לפני השואה בשם טוב, וסיפרתי עליו לעיל (מס׳ 20).

219

הילד רך הנימול יצחק אייזיק בן כ״ה יצחק אייזיק ביום ג׳ שופטים א׳ דרח״ד אלול ביישוב שארקוז שנת תרס״ט לפ״ק.

אין בידי פרטים על משפחה זו, כי לא הכרתי הרבה מאחינו בישוב זה.

220

הילד רך הנימול משה בן כ״ה יצחק מארקאוויטש ביום ד׳ ב׳ דעשי״ת פה אוואש איוואַרוש יע״א שנת עת״ר לפ״ק.

לא שמעתי דבר על משפחה זו.

221

הילד רך הנימול דוב בן כ״ה מאיר יהודא ניימאן ביום שב״ק יה״כ פה אוואש איוואַרוש יע״א שנת תר״ע לפ״ק.

אב הנימול נפל בקרב במלחמת העולם הראשונה, וזמן לא רב אחריו נפטרה האלמנה. דוב היה לחרט מצבות ועבד אצל הקבלן המפורסם

בסאטמאר ישראל גרוס, ביחד עם תלמידו במקצוע, בן עירו יהושע באאל. דוב היגר מכאן לבלגיה, התחתן והוליד בנים ובנות אשר נספו עמו כולם בשואה. כך גם שמואל בן נחמן שלמה הרשקוביץ׳ אשר היגר לבלגיה ביחד עם דוב בן קרובו, כמוהו אף הוא ובני ביתו הובלו לאושוויץ ונספו שם.

222

הילד רך הנימול אברהם בן מו״ה שלמה הכהן ביום א׳ד וירא תשעה ימים לחדש מרחשון ביישוב ניגרעשט שנת תר״ע לפ״ק.

לא הכרתי את הנימול ולא את אביו, בנוסף לזה ששם משפחתם חסר. העיירה נֶגרֶשטי (Negreşti) היתה בירת הגליל של לפחות שמונה עשר ישובים וכפרים, ובכל אחד ואחד מהם ישבו יהודים פחות או יותר. מלבד בעלי הרי כרמים ומשקים שבהם יחידים בלבד ישבו פה ושם מפוזרים. משפחות אחדות מהישוב נֶגרֶשטי נשארו לי בזכרון. בראש וראשונה הרב של הגליל, מוהר״ר יהודה ויינברגר ז״ל נצר גדולי תורה וממשפחה מסועפת של רבנים בהונגריה; אביו היה הרה״ג פנחס ויינברגר, ואחי אביו המריי״ץ, רבה המפורסם של הקהילה מארגארעטן, והרה״ג בעיר באיא-ספריע ר׳ שמואל לוי ז״ל, חתנו הרה״ג יואל כ״ץ - רבה של הקהילה ארדוד ובעל-מחבר שו״ת ״טורי כסף״; חתנו של חתנו, הרה״ג ר׳ שמואל טייטלבוים ז״ל יורש עצר הרבנות בנֶגרֶשטי, אשר נספה בשואה הוא ובני ביתו. בנֶגרֶשטי היו תלמידי חכמים, בראשם ר׳ ישעיה פארקאש, אדלר איזרעאל ועוד. זכורני השמות גוטסמן, האחים גרוס, קלעפנער, בירו, דיאמאנט, גוטליב, וגיסי נפתלי צבי העלער שנספו בשואה הוא ואחותי אסתר יחד עם חיהל׳ה בת אחותי שאשא שנפטרה באיבה, הי״ד.

223

הילד רך הנימול שמואל יהודא המכונה שמואל ליב בן כ״ה יצחק אייזיק פריעד ביום ו׳ עש״ק חיי שרה כ״א ימים לחדש מרחשון פה אוואש איוואורוש יע״א שנת תר״ע לפ״ק.

משפחה זו אינה ידועה לי.

224

הילד רך הנימול אברהם בן כ״ה צבי אריה קלעפנער נ״י ביום ה׳

וישלח י״ב ימים לחדש כסליו בכפר ראקשיא שנת עת״ר לפ״ק.

אחת מהמשפחות הרבות והנפוצות בטרנסילבניה שכאמור אברהאם בומי מתל-אביב, שהוא יליד רָקשה, יוכל לספר על מאורעות חייהן.

225

הילד רך הנימול גרשון בן כ״ה משה טעלטשער נ״י ביום ה׳ וישב י״ט ימים לחדש כסליו פה אוואש איוואַרוש יע״א שנת עת״ר לפ״ק.

על גורלו המר של ר׳ משה ועל ערכיו הרוחניים כבר סיפרנו למעלה (בהקדמה ומס׳ 178), בעניינו כאן הייתי רוצה רק לעמוד על שבחיו של גרשון אשר הכרתיו עוד מילדותנו המוקדמת. הוא היה בעל מזג טוב, סבלן, שקט, אדיב ומנומס. על חייו המשפחתיים אינני יודע מאומה. מה שאני כן יודע: אחרי השואה לא נשאר ממנו זכר.

226

הילד רך הנימול יקתואל יהודה המכונה זלמן ליב בן כ״ה יצחק משה רייך ביום ה׳ וארא כ״ה ימים לחדש טבת בכפר ראקשיא שנת עת״ר לפ״ק.

נדמה לי שהנימול חזר בחיים אחרי השואה, כמו כן אחיו והוא הרב המפורסם באמריקה והזכרתי את המשפחה לעיל (מס׳ 3). ואילו יצחק משה ושאר בני-ביתו נספו כולם בשואה.

227

הילד רך הנימול משה בן כ״ה נחמן שלמה הערשקאוויטש נ״י ביום א׳ תצוה ד׳ ימים לחדש אדר ראשון פה אוואש איוואַרוש יע״א שנת עת״ר לפ״ק.

משה למד בבית ספר תיכון בסאטמאר, וידו לא נחה גם מספרי קודש. מזמן לזמן בא הביתה והוא עמוס ברעיונות הציונות הדתית של הפועל המזרחי. לא חלף זמן רב והוא אסף את הנוער בישוב ואירגן את התנועה למופת. היינו חברים נאמנים זה לזה ולא אשכחהו. הוא נספה בשואה.

228

הילד רך הנימול יוסף מאיר בן כ״ה משה חנוך נ״י ביום ד׳ צו י״ב ימים לחדש אדר שני פה אוואש איוואַרוש יע״א שנת עת״ר לפ״ק.

משה חנוך היה אולי למשפחת נייַמאן אשר עליה סיפרתי לעיל (מס׳ 188), אבל זה לא בטוח; את הילד לא הכרתי.

229

הילד רך הנימול אברהם יעקב בן כ״ה יוסף אריה שטיינבערגער ביום ש״ק בהר י״ב ימים לחדש אייר פה אוואש איוואַרוש יע״א שנת עת״ר לפ״ק.

הורי הנימול עם בניהם יצחק, משה, הבת היחידה לולו, בנם יהושע, אלה ובני ביתם כולם נספו בשואה; הניצולים הם: הנימול אברהם יעקב, אחיו שלמה, ושלום אליהו שעלו אח״כ לישראל וסיפרתי עליהם לעיל (מס׳ 95). אברהם יעקב נפטר כבר ובתו היקרה ביקרה אצלי בפריס.

230 התאומים

הילד רך הנימול שמואל בן כ״ה אלימלך ראטה נ״י ביום ד׳ במדבר כ״ג ימים לחדש אייר פה איוואַרוש יע״א שנת עת״ר לפ״ק.

משפחה זו היגרה לאמריקה עוד לפני פרוץ מלחמת העולם הראשונה.

231

שנית הילד רך הנימול עזריאל בן אלימלך ראטה נ״י ביום ד׳ במדבר כ״ג ימים לחדש אייר פה איוואַרוש יע״א שנת עת״ר לפ״ק.

232

הילד רך הנימול נחמן שלמה בן כ״ה יוסף ראזענבערג ביום ה׳ נשא שני ימים לחדש סיון פה אוואש איוואַרוש יע״א שנת עת״ר לפ״ק.

הנימול לא היה בר-קיימא, נפטר בעודו תינוק; לאחר שנים מספר נולדה הבת המוצלחת טשארנא. והיא היתה נחמתם היחידה להוריה, בשל יופיה ומעשיה הטובים. אמה לאה היתה בתו של הלמדן המתמיד ר׳ יצחק נייַמאן, אביה יוסף הנ״ל היה איכר ובעל הרבה נכסים וסיפרתי אודותיו לעיל (מס׳ 24). כל המשפחה נספתה בשואה, מלבד הסבא ר׳

יצחק שנפטר שנים רבות לפני השואה, וזכורני שהייתי נוכח בשעת יציאת נשמתו ז״ל.

233

הילד רך הנימול משה בן כ״ה דוד שמואל ביום ה׳ בהעלתך ט׳ ימים לחדש סיון על הכרם של מעדיעש שנת עת״ר לפ״ק.

כבר תיארתי את גורלה של המשפחה הזאת לעיל, בהולדת הבן הראשון (מס׳ 203).

234

הילד רך הנימול נח בן כ״ה אשר זעליג ביום ד׳ שלח ט״ו ימים לחדש סיון בכפר ראזשע פאללאג שנת עת״ר לפ״ק.

אינני יודע מאומה על גורלה של משפחה זו.

235

הילד רך הנימול בן ציון בן כ״ה יקתואל יהודא פארקאש ביום ו׳ עש״ק קרח כ״ד ימים לחדש סיון פה אוואש איווארוש יע״א שנת עת״ר לפ״ק.

משפחה זו אינה ידועה לי.

236

הילד רך הנימול חיים בן כ״ה אברהם טעלטשער ביום ה׳ מסעי כ״ח ימים לחדש תמוז פה אוואש איווארוש יע״א שנת עת״ר לפ״ק.

כפי שכבר הזכרתי, משפחה זו היגרה לאמריקה.

237

הילד רך הנימול יצחק שמואל בן כ״ה יקתואל יהודא ביום ו׳ עש״ק מסעי כ״ט ימים לחדש תמוז פה אוואש איווארוש יע״א שנת עת״ר לפ״ק.

הנימול הוא עכשיו (בשנת תשנ״ב) ראש הקהל בעיר, שהיתה מלפנים עיר ואם בישראל ק״ק סאטמאר יע״א. לפני השואה גרו בה כעשרים וחמשה אלף יהודים והיום אין בה מניין לא בשבת ולא ביום חול, אלא

בימים הנוראים. ראש הקהל שינה שם משפחתו מפרידמן לפאביאן (Fabian). יקותיאל פרידמן היה אחד מחשובי הישוב, בעל מחסן של קרשים ועצים לבניין, שהיה מוכרם לתושבי כל הסביבה. היה חתנו של הלמדן הידוע ר׳ בנימין זאב גליקסמן, אשתו של יקותיאל היתה נכדתו של ר׳ אהרון גרוס, אציל הישוב ומייסד ראשון של הקהילה. יקותיאל יהודה ואשתו נספו בשואה, בנם ובתם חזרו לחיים ונשארו ברומניה. יצחק שמואל ששם משפחתו היום פאביאן הוא, כאמור, ראש הקהל של הקהילה החרבה סאטמאר, שומר ומפקח על שרידי המקומות הקדושים, בית הכנסת הגדול ובית העלמין, ועד כמה שאפשר הוא מחזק ומחזיק בזקנים וזקנות שנשארו שם. קיים בינו וביני קשר ידידות מנוער. לאחרונה קיבלתי ממנו מכתב ובו תצלומו בבית הכנסת הגדול ביחד עם הרב ארנסט ניימאן מטימישורה שאגב הוא והוריו זכורים לי עוד מימי מגורי בבֶּיוש. יתר דברי ימי העיר ואם בישראל סאטמאר הלא הם כבר כתובים על ידי שרידיה הניצולים על כל פרטיה, מיום הווסדה ועד אחרי השואה. עוד כדאי וראוי להוסיף פה ממכתבו של פאביאן אלי. במכתבו הוא מתפאר כי זכה להקביל פניו של האדמו״ר מסאטמאר רבי משה טייטלבוים שליט״א מניו-יורק, אשר ביקש ממנו שאל יעזוב את העיר וימשיך לשמור על שרידי הקודש שבה. פאביאן שומר גם על בית העלמין באו״נ, ששם שוכנים הורי הוריו וגם זקני ר׳ מתתיהו אשר זעליג, הסבתא איידל, דודתי צפורה, אחותי שאשא והדוד יצחק, ינוחו בשלום ויהיו מליצי יושר לנשארים, השומרים אותם בזכרונם.

238

הילד רך הנימול יהודא בן כ״ה יעקב מנחם ביום ה׳ מקץ כ״ח ימים לחדש כסליו על הכרם נאדאש שנת תרע״א לפ״ק.

הנימול חזר חי מן השואה ועלה לישראל ביחד עם אחיו מאיר. יעקב מענדל פארקאש, אשתו ובתם מעכטשה ושאר ילדיו שמספרם לא ידוע לי, מגוריהם לאחרונה היו ברָקשה ומשם הובלו להרג באושוויץ.

239

הילד רך הנימול יוסף מאיר בן כ״ה יעקב באאל ביום ב׳ וארא כ״ג ימים לחדש טבת פה אוואש איווארוש יע״א שנת תרע״א לפ״ק.

הנימול חזר לחיים, ברם אשתו וילדיו נספו. הוא עלה לישראל וחידש חיים משפחתיים חדשים וגם הצליח בעסקיו. כפי ששמעתי הוא כבר

נפטר, אבל הניח אחריו דור ממשיך לברכה. יעקב אביו ואמו שלומע נספו בשואה, וסיפרתי עליהם לעיל (מס׳ 190).

240

הילד רך הנימול יוסף מאיר בן כ״ה דוד האך ביום ש״ק בשלח י״ג ימים לחדש שבט פה אוואש איווארוש יע״א שנת תרע״א לפ״ק.

סבורני שנימול זה לא היה בר-קיימא, כי משפחה זו הכרתי טוב, וכבר כתבתי אודותם תיאור מפורט למעלה (מס׳ 182), ושם זה לא שמעתי ביניהם. ההורים, בנם הגדול אלטער חיים, ועוד כמה ילדים ונכדים נספו בשואה. הניצולים שחזרו ועלו לישראל הם: יצחק, שבאבדן אשתו וילדיו באושוויץ, התחתן מחדש והוליד אחריו דור, לא האריך ימים ונפטר. האחיות שרה ומלווין והאחים משה ושמואל חיים חיים משפחתיים בישראל.

241

הילד רך הנימול מרדכי אליהו בן כ״ה חיים ראזענבערג ביום ב׳ משפטים כ״ב ימים לחדש שבט פה אוואש איווארוש יע״א שנת תרע״א לפ״ק.

בבית זה היו יותר משנים עשר ילדים ואינני זוכר את כולם בשמותם. וכבר הזכרתי לעיל (מס׳ 218), כי חוץ מבצלאל, אנדור וארפי ואחות אחת שחזרו חיים מן השואה ועלו לישראל, כל השאר נספו בשואה אבות על בנים.

242

הילד רך הנימול אברהם בן כ״ה שלמה זלמן קלעפנער ביום א׳ ויקהל פקודי י״ט ימים לחדש אדר פה אוואש איווארוש יע״א שנת תרע״א לפ״ק.

אברהם היה אופה בסאטמאר אצל הנחתום שווארץ. היה בן אדם רציני וקיים כבוד אב ואם לדוגמא. שמעתי שחזר מן השואה ועלה לישראל בלא בני ביתו, אשר נספו בשואה.

243

הילד רך הנימול שמואל בן כ״ה נחמן שלמה הערשקאוויטש ביום ב׳

ויקרא כ״ז ימים לחדש אדר פה אוואש איווארוש יע״א שנת תרע״א לפ״ק.

שמואל היגר לבלגיה, משם הובל לאושוויץ ושוב לא חזר, לא הוא ולא ילדיו. על הוריו שהיו מן החשובים בישוב וחבר תדיר לשבעה טובי הקהילה כבר סיפרתי בהרחבה לעיל (מס׳ 32, מס׳ 101). ממשפחה מסועפת זו שמספר בניה הגיע להרבה עשרות נפשות לא נשאר בחיים אלא אברהם (בומי) אשר כבר סיפרתי גם עליו.

244

הילד רך הנימול פישעל בן כ״ה יוסף ראזענבערג ביום ג׳ פנחס ט״ו תמוז אוואש איווארוש יע״א שנת תרע״א לפ״ק.

ילד זה לא היה בר קיימא. הוריו ובתם טשארנא נספו בשואה.

245

הילד רך הנימול חיים בן כ״ה שלמה זלמן קלעפנער ביום ו׳ עש״ק ראה כ״ד ימים לחדש מנחם אב בכפר פאללאג יע״א שנת תרע״א לפ״ק.

אין בידי שום ידיעה על ילד זה. כמדומני שלא היה בר קיימא.

246

הילד רך הנימול יהושוע בן כ״ה אשר זעליג ביום א׳ בא שני ימים לחדש שבט בכפר פאללאג יע״א שנת תרע״ב לפ״ק.

אין לי מושג מי היא משפחה זו.

247

נכדי היקר הילד רך הנימול יהודא בן מו״ה דוב נ״י ביום ו׳ עש״ק בא שבעה ימים לחדש שבט ביישוב נאדי נירעש יע״א שנת תרע״ב לפ״ק.

הילד הזה אני הוא בכבודי ובעצמי, הכותב ספר זה לזכרון לדורות הבאים. הישוב בו נולדתי שמו היום מירֶשול מָרֶה. אבי, דוב בן מתתיהו אשר זעליג הי״ד סיפר לי כי שניהם הכניסו אותי בבריתו של אברהם אבינו - הסבא עשה את החיתוך ואבא את הפריעה. זכותם תגן עלי, על בני דוב יוסף אליעזר בצרפת, על נכדתי רבקה עם בעלה דוד אברהם

הירש וילדיהם דניאל משה, אוריאל שמעון, אביטל אסתר ושמואל יואב בירושלים, ועל נכדי סיני עם אשתו אביבה, הילדה שלהם טליה רחל והתינוק איתן שמואל בירושלים תובב״א.

248

הילד רך הנימול אברהם בן כ״ה יצחק משה ביום ב׳ בשלח עשרה ימים לחדש שבט על הכרמים של אפע שנת תרע״ב לפ״ק.

בדבר הנימול אינני יודע דבר. באשר לאביו יצחק משה, כמעט בטוחני שהוא בנו של ר׳ אהרון אליהו רייך מכפר רָקשה שכבר הארכתי עליו בתיאור בדפים הקודמים (מס׳ 3). הכרמים אָפּה (Apa) אינם רחוקים מרָקשה.

249

הילד רך הנימול אריה בן כ״ה יוסף שווייד נ״י ביום ד׳ צו תשעה ימים לחדש ניסן בכפר ראזשע פאללאג שנת תרע״ב לפ״ק.

הנימול חי בזכרוני, אולם במציאות מסופקני אם הוא ובני ביתו השאירו אחריהם זכר אחרי השואה. בדרך כלל היה מתגורר אצל אחיו פנחס בסאטמאר, אח אשר חזר חי אחרי השואה.

250

הילד רך הנימול יהונתן בנימין בן כ״ה שלמה דייטש נ״י על הבקעה הנקרא מאשדאליא ביום ד׳ אחרי קדושים ז׳ ימים לחדש אייר שנת תרע״ב לפ״ק.

מושדַליה היא מושדוי ומשפחת דייטש היתה בת הרבה ילדים. לא נשאר מהם שריד ופליט.

251

נכדי היקר הילד רך הנימול מנחם המכונה מענדיל בן כ״ה שמואל נ״י ביום ב׳ חקת שני ימים לחדש תמוז ביישוב שולעלמעד שנת תרע״ב לפ״ק.

הנימול לא היה בר קיימא.

252

הילד רך הנימול עזריאל בן כ״ה דוד שמואל נ״י ביום ו׳ עש״ק ב׳ דסכות על כרם אראנאש מעדיעש שנת תרע״ג לפ״ק.

הנימול חזר לבדו חי מן השואה, ממשפחה בת ארבע עשרה נפשות בערך.

253

הילד רך הנימול מאיר עקיבא בן חיים הארטשטיין נ״י ביום ו׳ עש״ק נח א׳ דרח״ד מרחשון פה יישוב אוואש איוואנוש יע״א שנת תרע״ג לפ״ק.

דומני שהבן לבדו ניצל מן השואה. ברם הוריו, אחיו ואחיותיו, עם כל ילדיהם, נספו כולם עד אחד.

254

הילד רך הנימול חיים בן כ״ה צבי אריה ביום ו׳ עש״ק ויצא חמשה ימים לחדש כסליו בכפר ראקשע שנת תרע״ג לפ״ק.

אינני מכיר משפחה זו.

255

נכדי היקר הילד רך הנימול יהודא המכונה ליב בן כ״ה יעקב קאפיל נ״י ביום ב׳ מקץ כ״ב ימים לחדש כסליו בעיר סיגעט יע״א שנת תרע״ג לפ״ק.

הנימול, לייב מטיאש, היה לי לא רק בן דודי, אלא גם חברי, נפשו קשורה בנפשי, ונפשי בנפשו. ידידות הדדית התפתחה בינינו כשהיינו חברים בישיבה בסיגֶט. הוא היה צעיר ממני באחד עשר חודש ולמדנו ביחד שלשה זמנים, שהם שנה וחצי, אצל ראש הישיבה הרב המורה-צדק בסיגֶט ר׳ יקותיאל יהודה גרוס הי״ד. לייבי (היה זה הכינוי של כל אחד משנינו) ואני היינו בני חמש עשרה ושש עשרה, ובתלמוד הוא היה במדרגה למעלה ממני, ידע לרדת לעומקו של הפילפול והשקלא וטריא עד להפליא. אפילו בחורים מבוגרים ממנו בשנתיים או שלש שנים היו פונים אליו שיפרש להם את הפשט הנכון בשאלה קשה ומסובכת בתוספות. לייבי למד גם לימודי חול אצל המורה משה קופלר, אשר הכין

אותו למבחן בבית ספר תיכון.

עברו שלשה הזמנים והלייבים נפרדו זה מזה. עם פרוץ המלחמה הובל לייבי למחנה עבודה באוקראינה ועם תום המלחמה חזר משם ואין בו מתום, כולו ככלי הנשבר. בהשתחררו יצא לדרך יחף ורק אחרי מרחק רב מצא נעליים, שלא לפי מידתו, בגדים מטולאים וכובע מקומט. כך מצאתי אותו אחרי השואה בעיר ארד שבטרנסילבניה, איפה שנתאספו חלק מאלה שחזרו לחיים. אשר הרגשנו שנינו באותה פגישה מחדש, אחרי שש עשרה שנים, חסר מלים אנוכי לפרט. מאותה השעה נתהדקו מחדש הקשרים שבינינו, עד שבתחילת שנת 1946 עזבנו ביחד את רומניה ובאנו לאוסטריה. כאן נפרדנו שוב פעם, אבל רק בגוף ולא בנפש. לייבי פנה להגר לשבדיה אחר בחירת ליבו מנוער, היא רותי פוגל. הם התחתנו והשתקעו שם, ונולדו להם שתי בנות, חיה (הדי) ואלישבע, בנות מוצלחות בכל המובנים. הגדולה נישאה לצמח יעקובסון (Jacobson) וכיום הם כבר הכו שורש עמוק כאזרחי ירושלים, עם ארבעה ילדיהם המוצלחים כמוהם. הסבא לייבי לא זכה להכיר אלא שלושה מנכדיו - ימי חייו היו מעטים ולבסוף גם רעים. פרנסתו הגופנית הקשה בשבדיה לא איפשרה לו להתפתח בהתאם לכשרונותיו הרוחניים הנעלים. לייבי מטיאש בן-דודי וידיד נפשי נפטר ללא עת ממחלה ממושכת ומתוך יסורים נוראים אשר בביקורי בימי חוליו היה עלי קשה לראותו בהם. תהא נפשו צרורה בצרור החיים!

256

הילד רך הנימול לשלשה שבועות שרגא המכונה פייביל בן כ"ה שלמה ראטה ביום ה' ויחי ט' ימים לחדש טבת פה איווארוש יע"א שנת תרע"ג לפ"ק.

הרבה משפחות בשם רוט היו באו"נ ושלמה בן אחת מהן. הוא היה חייט איש ישר, שם אשתו סאסא מלכה אשר נחשבה בישוב לאשת חיל. הם היגרו לארצות הברית ומצאו שם פרנסתם בכבוד, אך בעל המשפחה לא האריך ימים. זכורני שאשתו החשובה אף אחרי שנתאלמנה המציאה להורים תמיכה. עם הבן פייבל רוט (Roth, והוא מכונה באנגלית פיטיו) למדנו ביחד ב"יחדר".

257

הילד רך הנימול יהושיע בן כ"ה יעקב באל ביום ג' צו תשעה ימים

לחדש אדר שני פה אוואש איוואַרוש יע״א שנת תרע״ג לפ״ק.

יהושע היה לחרט מצבות. חזר מן השואה ועלה לישראל והצליח במלאכתו. ברם לא לשנים רבות, כי הוא נפטר בחצי ימיו. על חייו המשפחתיים אין בידי פרטים. למדנו יחד ב״חדר״, ועל משפחתו סיפרתי לעיל (מס׳ 190).

258

הילד רך הנימול אליה׳ בן כ״ה יוסף שוואַרץ נ״י ביום ו׳ עש״ק מצורע ד׳ ימים לחדש ניסן בכפר רעמעט שנת תרע״ג לפ״ק.

כפר זה היה רק כששה קילומטרים מאו״נ ואחרי השואה - למרות שטרחתי להשיג ידיעות על שרידים יהודיים מכפר זה - לא הצלחתי.

259

הילד רך הנימול משה חנוך בן כ״ה אהרון גריענפעלד ביום ב׳ בחקתי שנים עשר יום לחדש אייר פה אוואש איוואַרוש יע״א שנת תרע״ג לפ״ק.

משה חנוך היה אחד מחברי ב״חדר״, היותר חשוב מכל התלמידים. מתמיד וירא שמים כאחד, סבא זקנו ר׳ מרדכי גרוס לא פסקה גירסא מפיהו. משה למד בישיבה ונעשה למדן, נשא אשה והוליד ילדים, מספרם אינו ידוע לי וסיפרתי על אודותיו לעיל (מס׳ 51). משה חנוך ובני ביתו, הוריו, אחיו גרשון, שלוש אחיותיו עם בעליהן וילדיהם שמספרם היה הרבה הרבה עשרות, נספו כמעט כולם בשואה, לא נשאר מהם זכר.

260

הילד רך הנימול שלמה בן כ״ה יוסף אריה שטיינבערגער נ״י ביום ג׳ ראה כ״ג ימים לחדש מנחם אב פה יישוב אוואש איוואַרוש יע״א שנת תרע״ג לפ״ק.

הנימול נשאר בחיים ברומניה. מקום מגוריו לא ידוע לי, אבל מאורעות חייו על כל פרטיהם ידועים לאחיו שלום אליהו בפתח-תקוה, ועל בני משפחת שטיינבערגער האחרים כבר סיפרתי לעיל (מס׳ 138).

261

הילד רך הנימול משה בן כ״ה אשר זעליג ביום ג׳ תצא שבעה ימים

לחדש אלול בכפר ראזשא פאללאג שנת תרע״ג לפ״ק.

על משפחה זו אינני יודע דבר.

262

הילד רך הנימול מאיר צבי בן כ״ה משה ביום ב׳ האזינו כ״ב ימים לחדש אלול בכפר ראזשא פאללאג שנת תער״ג לפ״ק.

לא נפגשתי עם שריד ממשפחה זו.

263

הילד רך הנימול שמואל יצחק בן כ״ה צבי אריה לעוויא ביום ב׳ ג׳ דחה״מ סכות פה אוואש איוואַרוש יע״א שנת תרע״ד לפ״ק.

ההורים עם בנם למשפחת לוי (Lővi) נספו בשואה. נשארו בחיים הבן משה והבת בוזי׳ אשר נישאה ליוסף לאמפל, וכבר הזכרתי אותם לעיל (מס׳ 135). משה לוי ויוסף לאמפל כבר אינם בחיים.

264

הילד רך הנימול מרדכי בן כ״ה צבי שווייד ביום ב׳ לך שני ימים לחדש מרחשון ביישוב ביקסאד שנת תרע״ד לפ״ק.

הייתי בבִּיקסַד בשנה שאחרי גמר השואה ולא שמעתי מאומה על משפחה זו.

265

הילד רך הנימול יחזקאל בן חיים ראזענבערג ביום ה׳ משפטים כ״ג ימים לחדש שבט בישב אוואש איוואַרוש יע״א שנת תרע״ד לפ״ק.

הנימול חזר לישובנו אחרי השואה, נשא לאשה את שרה, בתו של דוד הוך ועלו לישראל והתפרנסו בכבוד. הוא גם הצליח להיות שופט מפורסם למשחקי כדור-רגל, אך לא לשנים רבות, הוא נפטר ללא זיקנה, ואינני יודע אם נשאר אחריו דור.

266

הילד רך הנימול אליעזר חיים בן כ״ה מרדכי שלמה קלעפנער ביום ג׳ תצוה חמשה ימים לחדש אדר בכפר פאללאג שנת תרע״ד לפ״ק.

אין לי פרטים על משפחה זו וגם השרידים לא נפגשו עם איש ממנה.

267

הילד רך הנימול יקתואל יהודא המכונה זלמן לייב בן כ״ה אהרן ביום ג׳ אחרי קדושים תשעה ימים לחדש אייר בכפר ראקשע שנת תרע״ד לפ״ק.

אולי מדובר כאן בבנו של ר׳ אהרון אליהו רייך, וכבר הזכרתיו בדפים הקודמים.

268

נכדי היקר הילד רך הנימול שמואל בן מו״ה יעקב קאפיל נ״י ביום ג׳ קרח כ״ט סיון בעיר מ-סיגעט יע״א שנת עדר״ת לפ״ק.

בן-דודי שמואל היה הצעיר שבארבעתנו, בחורי הישיבה בסיגֶט, ב״חדר הגמרא״ שהועמד לרשותנו בנדיבות לבבם של ההורים ושל הדוד שלי קאפל מטיאס והדודה חיה. הארבעה היו שמואל, בערצ׳י ושני הלייבים, כפי שכבר הזכרתי לעיל (מס׳ 255).

כאשר היינו מפסיקים מעט מן הפלפול בשיעור התלמוד היה כל אחד מאתנו פונה אל כשרונותיו החיצוניים, שהשם הטוב חנן לו דעת בהם. בערצ׳ע פעסטינגער (Festinger), החבר המעולה שלנו, היה מגיד לנו שיעור בתלמוד. בהיותו בן שמונה עשרה כבר נהג כמבוגר בשלוש או ארבע שנים, מיושב בדעתו ורציני בהתנהגותו; הוא גם דאג ל״תכלית״ ולמד תורה יחד עם דרך ארץ, היינו, את מלאכת האריגה בבית החרושת שיסד קדושת רבנו, ראש הישיבה הרב יקותיאל יהודה גרוס הי״ד.

(כפי ששמעתי, בערצ׳ע ואחיו פישל ואחת מאחיותיו שניצלו עלו אחרי השואה לישראל וגרים בחיפה. ההורים ועוד שלושה אחים נספו בשואה). לייבי שהתכונן למבחן בבית ספר תיכון היה חוזר על שיעוריו ומתבונן בהם, ובינתיים היה שר בלחש צלילים אחדים ממוסיקה קלאסית אשר היתה אחד מתענוגיו. (לצערי, לייבי, שהראה כשרונות בשטחים שונים יותר מכולנו, הן בלימודי קודש והן בלימודי חול, החיים לא נתנו לו להתפתח בהם). שמואל, אחיו הצעיר ממנו, שגם הוא התכונן למבחן בלימודי חול, ניצל כל רגע חופשי לציור או לפצל פצלות בלוחיות עץ והצליח להתפתח גם בכשרונותיו אלה. לבסוף היה לרופא שיניים ומצא את פרנסתו בכבוד. הוא ושתי בנותיו הכו שורש עמוק בישראל. ואני, לייבי השני שבארבעתנו, הכותב ספר זה, מצאתי עניין בהפסקה אשר

עשינו לנגן בכנור, ומודה אני כי הגעתי למדרגה במוסיקה יהודית, חסידית, הונגרית ועממית. אולם בימי השואה הפסקתי לנגן, עד היום הזה.

כדאית היא הדודה חיה, שאזכיר כאן לפחות אחד ממעשיה הטובים. לדודי קאפל מטיאש היתה מאפייה גדולה בעיר סיגֶט. הלחם והחלות נשלחו אל הקונים בסיטונות ולפרטים בעגלה סגורה, מיוחדת לכך ורתומה לסוס. בכל יום שישי היתה הדודה חיה שולחת ע״י העגלון היהודי חלות לשבת לכמה משפחות עניות, כמתן בסתר, לבל יגיד לאיש מי היא השולחת. אך העגלון מכר את חלות הצדקה ושם את הכסף להנאתו בכיסו משך שנים אחדות. לאחר שנים נפטרה הדודה והיתה באה בחלומו של העגלון, מדי לילה בלילה, ותובעת ממנו את מחיר החלות שגנב. החלומות הטרידו את העגלון עד כדי כך שהלך לבית-דין וביקש מן הדיינים שיפסקו עליו דין ומשפט, כי לעת עתה אין לו כיצד לשלם את הגניבה. בית הדין הוציא עליו דין כמשפט הזה: לראשונה ייצא עם מניין יהודים אל קברה של הנפטרת לומר שם כמה מזמורי תהלים. לאחר מכן יודה על חטאיו על כל פרטיהם, לפני מי שלא מסר להם את החלות ויבקש מן הנפטרת מחילה וגם יאמר קדיש בעיניים דומעות. ובביתו שתהיה לו על שולחנו קופת צדקה וישלשל בה מדי יום ביומו פרוטות אחדות כפי יכולתו, בכל פעם שיאסוף בה עד כדי מחירה של חלה אחת יקנה אותה ויתננה לאחד מאלה העניים אשר הדודה שלחה להם פעם, ויכריז כי הוא עושה זאת בשמה של בת שלמה אריה בלא להזכיר את שם משפחתה, כדי שיקיים את רצון הנפטרת למתן בסתר ולעילוי נשמתה. על מאורע זה קראתי בשעתו בעיתון היומי ״אוי קלטי״ שהופיע בקלוז׳, ובשבועון ״נפונק״ (Nepunk) שראה אור בשפה הונגרית באוֶרדיה-מָרֶה. לאחרונה שמעתי מאורע זה בנוסח שלישי מפי הבן שמואל׳ו, ואני מצדי רשמתי רק את תמצית הקיצור כפי שנשאר בזכרוני משלשה המקורות גם יחד.

אב המשפחה, דודי קאפל מטיאש, נספה בשואה יחד עם אשתו מנשואין שניים הגברת נוסבכר (Nusbecher; שם משפחה מבעלה הראשון). גם הבת טרי (Teri) עם בעלה שווארץ וילדיה נספו בשואה, וכך גם אליעזר, הבן הצעיר מכולם. הניצולים היו: הבנים לייבי (ע״ה), שמואל, מנחם מענדל (ע״ה) והבנות גיטו ואלטי. מנחם מענדל עלה לישראל ונפטר בדמי ימיו, נשארו ממנו שני בנים שהיו לבעלי השכלה גבוהה. גם בעלה של גיטו - אליהו מאלק - נאסף בחסר ימיו, השאיר אחריו את בנם עזרא ואת בתם חיה, ששניהם כהוריהם, ילדים הגונים ומוצלחים. בעלה של אלטי, יצחק קנול, אף הוא לא האריך ימים,

השאיר לאלמנתו את בתם זהבה, שבמעשיה הנעלים היא חצי נחמה לאמה. בינתיים אף אלטי קנול ע״ה הלכה לעולמה. כל המשפחות האלה נתרבו בישראל ארצנו הקדושה, והכו בה שורש עמוק.

269

הילד רך הנימול יהושיע בן כ״ה משה טעלטשער נ״י ביום עש״ק נצבים כ״ז ימים לחדש אלול פה איוואַרוש יע״א שנת עדר״ת לפ״ק.

על חשיבותו של ר׳ משה טעלטשער כבר כתבתי הרבה לעיל, גם בהקדמה. הנימול, חושבני, לא היה בר קיימא.

270

הילד רך הנימול אברהם בן כ״ה ישעיהו שוואַרץ ביום ש״ק וילך ששה ימים לחדש תשרי בכפר רעמעט יע״א שנת תרע״ה לפ״ק.

עם שריד מכפר זה לא נפגשתי אחרי השואה. היו באזור כפרים וישובים בני מאות רבות של נפשות יהודיות שלא נשאר מהם זכר.

271

הילד רך הנימול שמואל שלמה בן כ״ה אהרן יוסף הלוי ביום ש״ק לך ד׳ ימים לחדש מרחשון פה אוואַש איוואַרוש יע״א שנת תרע״ה לפ״ק.

בלי שם משפחה אין לי מושג מי היא משפחה זאת.

272

הילד רך הנימול דניאל בן כ״ה יוסף שוואַרץ ביום א׳ ויגש ג׳ ימים לחדש טבת בכפר קעסאג, רעמעט שנת תרע״ה לפ״ק.

הרבה משפחות בשם שוואַרץ היו בכפר זה (Kőszegremete), ואני לא הכרתי אלא אחדות מהן.

273

הילד רך הנימול אשר המכונה זעליג בן כ״ה מרדכי טעלטשער ביום ש״ק בא שמנה ימים לחדש שבט שנת תרע״ה לפ״ק פה אוואַש איוואַרוש יע״א.

אב הנימול היה בנו של הלמדן המתמיד ר׳ אליעזר טעלטשער שכבר

הזכרתי בהקדמה. בנו מרדכי היה נכה מלחמת העולם הראשונה, נכה על שתי רגליו. בקושי גדול בא בכל שבת לבית הכנסת ובהרבה מאמץ. אשתו ביילא היתה לו לעזר בכל מקום - בבית ובבית המרזח, ובכל אשר פנה ללכת. היה דתי במלוא מובן המלה. את בנו היחיד, הנימול זעליג, שלח ללמוד בישיבות וזו היתה שאיפתו כל ימי חייו. מרדכי וביילא נספו בשואה ואילו בנם זעליג היגר אחרי השואה לארצות הברית.

274

הילד רך הנימול אהרון בן כ״ה שלמה הלוי ביום ש״ק ויקהל פקודי כ״ז ימים לחדש אדר שנת תרע״ה לפ״ק איוואַרוש יע״א.

בלי שם משפחה אין בידי לזהות המשפחה הזאת.

275

הילד רך הנימול יהודא בן כ״ה יהודה ביום ש״ק פנחס כ״א ימים לחדש תמוז פה אוואש איוואַרוש, יע״א שנת תרע״ה לפ״ק.

מן השמות קל להבין כי האב נפטר לפני לידת בנו. אין לי מושג מי היא המשפחה וכמה ילדים היו בה. בכל אופן אפשר לקבוע שמכל המשפחות האלה אשר אינני יכול לזהות, לא נשאר שריד ופליט, כי אני יודע שמספר הניצולים בישוב זה, אשר בו גדלתי, ובכל הכפרים סביב, לא הגיע בסך הכל אלא לארבעים נפשות בלבד.

276

הילד רך הנימול אהרן בן כ״ה חיים ראזענבערג ביום ד׳ יתרו י״ד ימים לחדש שבט פה אוואש איוואַרוש יע״א שנת תרע״ו לפ״ק.

הנימול נפטר בישראל. ולפחות עשר נפשות, עם ההורים גם יחד, נספו בשואה.

277

הילד רך הנימול אברהם צבי בן כ״ה יעקב דוד נייפעלד ביום ד׳ אמור א׳ דר״ח אייר פה אוואש איוואַרוש יע״א שנת תרע״ו לפ״ק.

כבר נפגשנו קודם עם משפחה זאת, שאני זוכרה טוב מאד. האב יעקב דוד היה האופה היחיד בישוב. ירא שמים, השכים והעריב לבית הכנסת לתפילה ולשיעורי תורה ורוח יהדות מילאה את ביתו, גם הודות לאשתו,

שהיתה לו לעזר בפרנסתו. ההורים עם שניים או שלשה ילדים נספו בשואה. הניצולים היו בתם מארגיט ע״ה, חיה׳צו עם בעלה בומי שגרים בתל-אביב, שלמה ועוד שתי אחיות ששמן נעלם מזכרוני. הנימול אברהם צבי אני בספק אם חזר בחיים אחרי השואה. הניצולים כולם עלו לישראל אחרי השואה, וכבר סיפרתי עליהם לעיל (מס׳ 3, מס׳ 11, מס׳ 28, מס׳ 47).

278

הילד רך הנימול אליהו שלום בן כ״ה יוסף אריה שטיינבערגער ביום ה׳ ראה כ״ה ימים לחדש מנחם אב פה אוואש איוואַרוש יע״א שנת תרע״ו לפ״ק.

48 שנים אחר תום המלחמה, בסוף שנת 1992, זכיתי להיפגש בירושלים עם בן ישובי, הנימול אליהו שלום. השמחה, כמובן, היתה גדולה והדדית. הלכתי לקראתו לתחנה המרכזית ומשם באנו אל בית בתי יהודית קנוף ז״ל בתלפיות, היכן שבילינו שעות אחדות קצרות בהזכרת נשמות, ושמעתי מצדו מידע רב. הבטחנו זה לזה להישאר בקשר, אולם בינתיים חזרתי אני לפריס, בתקווה כי בקרוב יתחדש הקשר בינינו. על הוריו, שלושת אחיו יצחק, משה, יהושע ואחותו לולי ובני ביתם שנספו בשואה כבר תיארתי בדפים הקודמים (מס׳ 95).

279

הילד רך הנימול יהודא בן כ״ה אריה קלעפנער נ״י מעיר נאדי-סעבען ביום ו׳ עש״ק נח א׳ דרח״ד מרחשון פה אוואש איוואַרוש יע״א שנת עזרת לפ״ק.

שם העיר היום סיביו (Sibiu). אב הנימול היה בנו של ר׳ זלמן קלעפנער וכנראה שהוא ואשתו באו משם לביקור הורים וקרובים באו״נ וכאן נולד להם הבן וגם נימול. בשנת 1940 נלקחה טרנסילבניה הצפונית מרומניה ע״י היטלר ימ״ש וניתנה חזרה להונגריה. והיות שהעיר סיביו נשארה בחלק של רומניה, גם היהודים שבה נשארו בחיים, לא נקראו אלא למחנות עבודה תחת שמירת צבא רומני, והיהודים שבמחנות אלה השתחררו אחרי המלחמה שלמים בגופם. מעיר המגורים שלי בֶּיוש (רומניה, מחוז בִּיהור בטרנסילבניה הדרומית) היכן שהייתי מורה לעברית ולליימודי קודש, אף אני נלקחתי למחנה עבודה, להנחת מסילות ברזל, בכפר קענעפישטי (Cănăpişti) שעל יד העיר טורדה (Torda) ושם

מצאתי כבר יהודים מרוכזים מיאסי בירת מולדביה (Iaşi), מטורדה, מאלבָּה-יוליה (Alba-Julia), מסיבִּיו וגם משַרמַש (Sármás).

היהודים משַרמַש הם עניין טראגי בפני עצמו. בשנת 1944 הם אמנם יצאו חיים למקום מגוריהם כמו כל היהודים שעבדו בקענעפישטי, אולם לא לזמן רב. ב-23 לחודש אוגוסט בשנת 1944, כאשר הרומנים בגדו בבריתם עם הגרמנים והפכו פניהם ללחום נגדם, התחוללה חזית חדשה בין הצבא ההונגרי לבין הרומני וההונגרים ידם היתה על העליונה לזמן קצר. באותו הזמן הקצר הם פלשו אל תוך העיר שַרמַש, הוציאו את היהודים מבתיהם אל בית העלמין, ובצו מפקד הפלוגה ההונגרית כרו להם היהודים קבר ארוך משותף אשר אל תוכו הומתו כולם ביריות, על קידוש השם. ומסופר על כך ספר שלם.

280

הילד רך הנימול דוב בן כ״ה יצחק [שם שני מטושטש] ביום ש״ק בא י״ד ימים לחדש שבט בכפר קעסעג רעמעט שנת תרע״ז לפ״ק.

אולי יימצא בעולם שריד ניצול מכפר זה (Kőszegremete), אשר יוכל לברר מי היא משפחה זו ומה היה גורלה.

281

הילד רך הנימול אברהם בן כ״ה נחמן שלמה הערשקאוויטש נ״י ביום א׳ בשלח חמשה ימים לחדש שבט פה איוואנרוש יע״א שנת תרע״ז לפ״ק.

הנימול נעשה לאחד מחשובי תלמידי וחברי כאחד. ולא סתם חבר, אלא חבר קרוב ללבי, למרות שבגילו היה צעיר ממני בחמש שנים. הוא היה היחיד הניצול מן השואה במשפחה חשובה זו בת 11 הנפשות שכבר כתבתי עליהן תיאור מפורט באחדים מן הדפים הקודמים (מס׳ 32, מס׳ 101). בומי (כך כינו את הנימול בישוב) חזר אחרי השואה לאו״נ לחכות לניצולים ממשפחתו, ולשווא. אסתר ואחותה, בנות דודו יהודה מאונגבַר (Ungvár), אף הן באו לאו״נ אחר שאיבדו את הוריהן ומשפחתן. בומי ואסתר התחתנו, ונולדו להם שתי בנות. כאשר הגיעו הבנות לגיל חינוך הם עזבו את רומניה, היגרו לקנדה וחיים שם חיים מאושרים בקהל עדת ישורון בטורונטו. בנתיב הגירתם לקנדה חנו חדשים אחדים בפריס ופגישתי עמהם שם, אחרי שנים רבות, היתה להם ולי שמחה גדולה. אני אסיר תודה בזה לחברי וידידי הרשקוביץ׳ המדובר כאן, על אשר הציב

לי זכר לשבח בספר הזכרון לעיר ואם בישראל סאטמאר, עיר שבה קשה היום לצרף אף עשרה מתפללים למניין פעם בשבת. עשרה מתפללים מעשרות אלפי הנפשות מקהילה קדושה זו אשר נספו בשואה.

282

הילד רך הנימול יעקב המכונה יעקעל בן כ"ה שלמה דייטש ביום ד' במדבר שני ימים לחדש סיון שנת תרע"ז לפ"ק פה אוואש איווארוש יע"א.

משפחה זו (Deutsch) היתה ענייה, ובה לפחות שנים עשר ילדים. אף אחד מהם לא חזר אחרי השואה. הדחקות שבה חיה משפחה זאת היה קשה לראות, למרות התמיכות שקיבלו מהחברה קדישא ומן השכנים.

283

הילד רך הנימול צבי בן כ"ה יחיאל ראטה נ"י ביום א' דר"ה פה אוואש איווארוש יע"א שנת תרע"ח לפ"ק.

יחיאל הוא המכונה מיכל (בהונגרית מיקשא) היה חייט. סביב לשנת 1924 הצליח להגר לאמריקה עם כל בני ביתו ולעשות חיל.

284

הילד רך הנימול ישכר המכונה דוב בן כ"ה פנחס גראס נ"י ביום ה' ד' דחנוכה כ"ז ימים לחדש כסליו פה אוואש איווארוש יע"א שנת תרע"ח לפ"ק.

כל משפחת גרוס, בת שש נפשות, נספתה בשואה. פנחס היה בנו של הישיש ר' מרדכי אשר עסק בתורה יומם ולילה, ונשמתו יצאה אחרי וידוי לפני מניין עשרה וגם אני בתוכם.

285

הילד רך הנימול יוסף בן כ"ה מיכל צעמליכמאן ביום א' לך שבעה ימים לחדש מרחשון בכפר אוואש איווארוש יע"א שנת תרע"ט לפ"ק.

משפחה זו חרותה על לוח לבי, בעיקר בשל עושרה במעשיה הטובים. מיכל צימליכמאן נתן לאשתו הצדקת (חבל ששמה הטוב נעלם מזכרוני) יפוי כח בעל פה לעשות בענייני צדקה כטוב בעיניה, והיא עשתה את זאת ככל האפשר, גם כטוב בעיני הנצרכים. היו להם הרבה שדות וכרמים

וגני פירות שונים, רפת בקר וצאן וגידלו עופות, והיא היתה מעניקה מכל אלה לעניי ישוב, טנאים מלאים. ביתם היה פתוח לרווחה לכל יהודי עני ועובר אורח באש״ל, היינו באכילה, שתייה ולינה.

אחרי השואה חזרו לחיים מן הבית הזה: שלמה, חברי בלימודים ב״חדר״, אשר חזר בלי אשתו, מארגיט (מרים) לבית טעלטשער, וילדיהם (שאינני יודע מספרם) אשר נספו בשואה. שלמה התחתן מחדש, עלה לארץ וחידש חיים משפחתיים בהצלחה, אולם לא האריך ימים ונפטר ללא זיקנה. מן השואה גם חזר יוסי, בנה של מלכה הבת הבכירה לבית צימליכמאן אשר נספתה בשואה, היא עם בעלה וילדיה. גם חזרו מן השואה הנכדים יוסי, דרעזל, אסתר ואביהם אפטער, אלה כולם עלו לישראל. (האם לבית צימליכמאן נפטרה בדמי ימיה שנים רבות לפני השואה). יהושע צימליכמאן, הבן הבכור, אשר גר בעיירה נֶגרֶשטי, נספה בשואה, הוא ואשתו וילדים, וכן הבת בערטא, בעלה שמעונוביץ׳ וילדיהם. רק בן אחד שלהם חזר לחיים. הבת דבורה (דורי) לבית צימליכמאן ואחותה הקטנה נספו בשואה. עוד בת אחת נמלטה מן השואה והיא גרה בלוגוז׳ (Lugoş) שברומניה. גם הנימול הנזכר בתחילה, יוסף, חזר בחיים והוא גר בקנדה או בישראל.

286

הילד רך הנימול ישעיה יהודה בן כ״ה ישעיה יהודה ז״ל ביום ג׳ לסדר בשלח י״ג ימים לחדש שבט בכפר קעסעג רעמעט יע״א שנת תרע״ט לפ״ק.

כפי שנראה מן השמות, האב נפטר לפני ברית המילה. בלא שם משפחה אין בידי להוסיף פרטים אחרים.

287

הילד רך הנימול זאב אשר המכונה וואלף אנטשיל בן כ״ה מאיר פארקאש ביום ו׳ עש״ק שמיני כ״ו ימים לחדש אדר שני שנת תרע״ט לפ״ק, פה אוואש איווארוש יע״א.

הנימול היה התלמיד שלי. אביו היה אחד מעשירי הישוב ומן המיוחסים, כי אשתו אסתר היתה בתו של ראש הקהל ר׳ שמואל גרוס. והוא, אב הנימול, היתה לו טחנת קמח גדולה אשר הביאה לו רווחים בשפע. כל הנזכרים כאן נספו בשואה וסיפרתי על כך לעיל (מס׳ 43), רק נכד אחד ואמו, האלמנה מבנו אהרון הרוקח מטימישורה (רומניה), הם

נשארו בחיים.

288

הילד רך הנימול מרדכי אברהם בן כ״ה חיים צבי ראטה ביום ד׳ בהר י״ד אייר פה אוואש איווארוש יע״א שנת תרע״ט לפ״ק.

אב הנימול היה בעל בית מרזח ואטליז בישוב. הבן הנימול ואחת מאחיותיו חזרו לחיים אחרי השואה, בעוד שההורים ועוד שניים מילדיהם נספו.

289

הילד רך הנימול פנחס בן כ״ה צבי מאיר איינהארן ביום ב׳ חקת שני ימים לחדש תמוז בכפר ראקשיע יע״א שנת תרע״ט לפ״ק.

רק בומי אבראהאם, אחד משרידי רֶקשה הגר בתל-אביב יידע להגיד דבר מה על מאורעות חייה של משפחה זאת (Einhorn).

290

הילד רך הנימול צבי בן כ״ה משה ביום ג׳ תולדות חמשה ועשרים יום לחדש מרחשון על הכרם של כפר ר. פאללאג יע״א שנת תר״פ לפ״ק.

הכרתי טוב את הבית והאזור, כי שנים מספר מאוחר יותר לקח אותי אבי ז״ל עימו כאשר בא לשם לשחוט בהמות דקות וגסות. אב הנימול משה לעבי (Lébi) היה היהודי היחיד באזור כרמים אלה, שמרוחקים מאו״נ כחמישה ק״מ. התושבים באזור זה היו עניים מאד וכן גם היהודי שלנו עם בית המרזח שלו, המכולת והאטליז. הבית היה מלא בילדים וילדות, אינני זוכר כמה היו, אביהם חולה-נופל שלא האריך ימים, ואילו אשתו וכל בני ביתו נספו בשואה. נדמה לי שבנו האחד נוח חזר בחיים אחרי השואה בלי משפחתו.

291

הילד רך הנימול משה אברהם בן כ״ה מרדכי הלוי פריעדמאן נ״י ביום ש״ק שמות ח״י ימים לחדש טבת פה אוואש איווארוש יע״א שנת תר״פ לפ״ק.

אב הנימול היה אחד הסנדלרים בישוב. הוא ואשתו ואחד מבניו נספו בשואה. הבן הנימול, כמדומני שחזר בחיים. בת דודו חייצו לבית נייפלד,

ובעלה בומי אבראהאם, הם אולי ידעו להוציאני מן הספק.

292

הילד רך הנימול אליעזר בן כ״ה שמואל טוביה ביום ש״ק בא ד׳ ימים לחדש שבט בכפר קעסעג רעמעטע שנת תר״פ לפ״ק.

בלי שם משפחה אין בידי פרטים על מאורעות האב והבן. לא נפגשנו עם שריד מכפר זה.

293

הילד רך הנימול שמריה מרדכי המכונה שמעריל מרדכי המכונה [שם נוסף מחוק] בן כ״ה משה ביום ה׳ בשלח [?] שני ימים לחדש שבט בכפר ראזשע פאללאג שנת תר״פ לפ״ק.

אינני יודע מי היא משפחה זאת ומה קרה לה. אלא ברור שהיתה ועכשיו אינה, כי נספתה בשואה.

294

הילד רך הנימול יחזקאל משה בן כ״ה צבי אריה לעוויא ביום עש״ק תצוה חי ימים לחדש אדר פה אוואש איווארוש יע״א שנת תר״פ לפ״ק.

כמדומני ששמעתי מפי אחותו של הנימול, בוזי אשת יוסף לאמפל הגרים באשדוד, שהנימול חזר מן השואה בחיים, אבל ההורים ועוד שניים מילדיהם נספו בשואה.

295

הילד רך הנימול שלום בן כ״ה פנחס גראס נ״י ביום ג׳ תשא י״ב ימים לחדש אדר פה אוואש איווארוש יע״א שנת תר״פ לפ״ק.

אב הנימול, בנו של הלמדן ר׳ מרדכי, הוא, אשתו וארבעת ילדיו נספו בשואה.

296

הילד רך הנימול שמעון חיים בן כ״ה נחמן שלמה נייאמאן ביום א׳ בהעלתך שלושה ימים לחדש סיון פה אוואש איווארוש יע״א שנת

תר״פ לפ״ק.

נפגשתי עם הנימול אחרי המלחמה ברומא, בבית כנסת, כאשר נסעתי לשם לראות בני דוד שלי שמואל מוזש (Mozes), אסתר פערל (ע״ה) ובניהם ביילא ואברהם מדש (Dés) וקוזארוואר (Kozárvár) אשר עכשיו כבר גרים בניו-יורק. שמעון חיים מסר לי כי ממשפחתם ניצלו מן השואה רק הוא, אחותו בוז״י, בעלה גוטליב והבן שלהם; ואילו ההורים, עם אחותו הגדולה, ואחותו אנוש עם בעלה וילדיהם, כולם נספו בשואה.

297

הילד רך הנימול יצחק צבי בן כ״ה משה טעלטשער ביום א׳ חקת ד׳ ימים לחדש תמוז פה אוואש איווארוש יע״א שנת תר״פ לפ״ק.

קרוב לסופו של ספר זכרון זה אנו נפגשים עוד פעם ואחרונה עם ״בעל השחרית״ הדגול אשר מקובל היה על דעת הקהל עד סופו בתאי הגז במשרפות אושוויץ. בדפים הראשונים של הספר כבר תיארתי באריכות את ערכו וקורות חייו של ר׳ משה טעלטשער. לעילוי נשמתו אני רק אוסיף שבינתיים זכיתי לראות את בנו זאב ואת בן בנו עם הנינים בבני-ברק, ונוכחתי לדעת שמצאתי אצלם בית מלא בתורה וקדושה במקום אחד; בית שהוא המשך לשאיפות של הסבא הגדול שנהרג על קידוש השם, יחד עם בני ביתו: אשתו רבקה, בנו גרשון עם בני ביתו, בתו מרים (אשת שלמה צימליכמאן) עם ילדיהם, בתו שרה עם בעלה וילדיה, הנימול יצחק צבי הנזכר לעיל, ועוד שני ילדים ששמותיהם נעלמו מזכרוני. הי״ד.

298

הילד רך הנימול שלמה בן כ״ה יעקב דוד נייפעלד ביום ה׳ חקת ח׳ ימים לחדש תמוז פה אוואש איווארוש יע״א שנת תר״פ לפ״ק.

שלמה חזר מן השואה ועלה לישראל. התחתן, ברם לא האריך ימים עם אשתו, גווע בחצי ימיו בתאונת דרכים. ההורים, עם שני ילדים, כפי שכבר סיפרתי לעיל (מס׳ 11), נספו בשואה.

299

הילד רך הנימול שמריה המכונה שמערל בן כ״ה יקתואל יודא פריעדמאן ביום עש״ק וירא שנת תרפ״א יע״א כה [תשרי] אוואש

איווארוש יע״א.

שמריה ניצל מן השואה והוא גר בקלוז׳ (Cluj) שברומניה. ההורים, כנזכר לעיל (מס׳ 237), נספו בשואה.

300

הילד רך הנימול יצחק בן כ״ה יוסף ט״ו מרחשון בכפר רעמעט שנת תרפ״א לפ״ק.

בלא שם משפחה, אינני יודע פרטים, אולם לפי מספר הנימולים נראה שבכפר זה היו קרוב לשלושים משפחות.

301

הילד רך הנימול יוסף אריה בן כ״ה דוד נ״י ביום שב״ק ט״ז מרחשון בכפר לעקענצע שנת תרפ״א לפ״ק.

לא נפגשתי עם ניצול מכפר זה, וקרוב לוודאי שלא ניצל משם אף אחד.

302

נכדי היקר הילד רך הנימול אליעזר בן מו״ה יעקב קאפיל נ״י ביום ג׳ וישב י״ט ימים לחדש כסלו בעיר סיגעט שנת תרפ״א לפ״ק.

אליעזר הבן-דוד שלי הוא בן הזקונים, וכמו אביו ואחותו טובה עם בעלה וילדיה, אף הוא נספה בשואה. לייבי היה הראשון והוא האחרון שבנכדים אשר נימולו ע״י הסבא ז״ל. עם תום הספר אי אפשר לי לפרוש בלא להזכיר עוד עובדה נפלאה, שבהשגחת הבורא ניתן על ידו המשך ותחייה לידידות שהיתה בין שני הלייבי מטיאש. למעשה, החברות שלנו היתה דומה לרעות שהיתה בין רבי מאיר ואלישע בן אבויה. אהבו זה את זה, אבל לא תמיד היו בדעותיהם שווים. בניגוד לאלישע בן אבויה, לייבי לא פנה עורף לעמו. בעיר סיגֶט היו הרבה עניים, וגם האנטישמיות ברומניה החלה להרים ראש, אז חשב לייבי - בהשפעתו של המשורר בערל שנאבל, שהיה מקובל עליו - כי רק השותפניות (סוציאליזם) יכולה להביא גאולה לעמו. אולם בימות המלחמה, כאשר נשלח לעבודת פרך לאוקראינה והיו לו גם קשרים עם הרוסים, רק הם הצליחו לשכנע אותו להוציא מלבו את השקפתו השותפנית. אחרי השואה, שלייבי נטל בה את חלקו יותר מדי, עברו שנים של התאוששות ולייבי היה בא לבקר אצלנו,

בבית כנסת רש״י בפריס, וגם אני ביקרתי אצלו בגטבורג שבשבדיה. במשך שמחת התארחותי אצלו הוציא מסכתא מן הספרייה שלו ואמר לי: הבה נלמד כמה שורות גמרא ותוספות ביחד, כבימים ההם בצעירותנו. מיד נעניתי לבקשתו וכיבדתי אותו שהוא יהיה המקריא. לתמהוני הגדול, אף אחרי עשרות בשנים, לייבי לא זז עד שהעניין בגמרא לא היה לפנינו קב ונקי, כבימים ההם. עם זה גם נתעורר בי הרגש, כי קשרי הידידות והקרבה המשפחתית גם יחד שבו לאיתנם הראשון בינינו כמו לשני חברי ישיבה בלתי נפרדים זה מזה. אך לצערי הגדול לא היה הדבר לזמן רב. לייבי נפטר ללא זיקנה מלאה וניתק הקשר.

עכשיו אני חוזר לעובדה הנפלאה שהזכרתי, ושלפיה שבה לתחייה הידידות שהיתה בין שני הלייבי מטיאש ושניתן לה המשך. כנראה שידידות זו ללא שום פנייה מצאה חן בעיני השם, ולפיכך בהשגחתו הפרטית, נתן לה המשך נפלא כדלהלן: רבקה קנוף הנכדה של לייבי מאו״נ, עם בעלה דוד אברהם הירש, בנו להם בית בירושלים בחצר גדולה הנקראת רחוב בן עזאי וחיים הם בבית זה עם ארבעת ילדיהם - שלשה בנים ובת אחת - כן ירבו - ברוח התורה והמסורה. גם הדי (חיה לאה) מטיאש הבת של לייבי בן יעקב קאפל מסיגֶט עם בעלה צמח יעקובסון בנו להם בית בירושלים באותה חצר עצמה חיים בבית זה עם ארבעת ילדיהם - שלשה בנים ובת אחת - כן ירבו. ברוח התורה והמסורה גם הם ובית כנסת אחד הוא לשתי המשפחות. זהו ההמשך של הקירבה המשפחתית והידידות שהשתרשה עמוק בלב בנות שני הלייבי מטיאש. תולה אני עובדה זו בהשגחה העליונה והלוואי שתימשך עד לאין סוף. [אמן].

[303 חסר]

304

הילד רך הנימול אברהם יעקב בן מו״ה יוסף יצחק ביום ד׳ שמות ח״י ימים לחדש טבת ביישוב קאניעהאז שנת תרפ״א לפ״ק.

על ערכו של חסיד זה כבר כתבתי לעיל (מס׳ 142). אין לי כל ידיעה אם נשאר שריד ממנו וממשפחתו.

305

הילד רך הנימול דוד זאב בן כ״ה יהודה לייבוש ביום ש״ק שמות כ״א ימים לחדש טבת ביישוב קאניעהאז שנת תרפ״א לפ״ק.

לא שמעתי על שריד מישוב זה.

306

הילד רך הנימול יוסף בן משה גוטמאן ביום ד׳ תזריע כ״ז ימים לחדש אדר שני בכפר ראזשע פאללאג יע״א שנת תרפ״א לפ״ק.

לא שמעתי דבר על משפחה זו. בכפר זה הכרתי רק את המשפחה שווייד ושני שרידים ממנה נמצאים בעיר סאטמאר.

307

הילד רך הנימול יעקב צבי בן כ״ה מרדכי הלוי ביום ד׳ פנחס כ״א יום לחדש תמוז פה אוואש איווארוש יע״א שנת תרפ״א לפ״ק.

אחרון הנימולים על ידי הסבא, ועמו נגמר הספר. הכרתי את הילד ואת הוריו, לבית פרידמן (Friedman) הם נספו בשואה ולא נשאר מהם זכר. אמו של הנימול היתה אחותו של יעקב דוד נייפלד שסיפרתי עליו רבות קודם לכן (מס׳ 277) ושממנו נשארו חמישה ילדים אשר ניצלו מן השואה וביניהם חייצו ובעלה בומי אבראהאם הגרים בתל-אביב. הם יידעו פרטים נוספים וברורים יותר על קורות חיי המשפחה.

מכתב היד של סבא ז״ל רואים כבר, בפרט משלושה הדפים האחרונים, שהוא כבר היה עייף וחולה. הנימול האחרון היה כמעט בסוף חודש תמוז וסבא ז״ל נפטר שלושה חודשים ושנים עשר יום אחרי-כן, ב׳ ימים לחדש מרחשון תרפ״ב. חצי שנה לפני פטירתו החל למלא אבא שלי הי״ד את מקומו בתור שו״ב, מוהל, בעל קורא ובעל תפילה. עם התמנותו זו החלפנו גם מגורים כל בני ביתנו - העתקנו מן העיר דֶש (Dés) ובאנו לגור בישוב אוואש-אויווארוש. גם לאבא שלי ז״ל היה ״תיקון למוהלים״ אשר רשם בו את הנימולים על ידו, משנת תרפ״ב עד תש״ד בהיכלותו באושוויץ. הספר אבד ואיתו כמעט כל הנימולים במשך 24 שנים, אשר מספרם אינו ידוע לי.

הייתי בן עשר שנים בהכירי ישוב זה וזכורני את חג שמחת התורה האחרון של הסבא החולה אנוש, כאשר הוא יושב בכורסה בבגד שינה, וטובי הקהל מסביבו, כמניין שלם ויותר. באו לבקר את החולה, לחזקו

ולאמצו ולשמוח איתו ביחד בנעילת החג (האחרון שלו), כנהוג מימים ימימה. אולם הפעם שמחת החג לא היתה מלאה. המבקרים ביקשו מן הסבא שישמיע להם את תפילת "ונתנה תוקף", שכידוע הסבא היה בעל תפילה מפורסם בכל האזור. הוא נענה לבקשתם ואזר כוח לצלילים אחדים, אבל רק עד "ותשב עליו באמת". כאן הפסיק איש האמת, מצב-הרוח בבית נעשה עגום ומלא התעוררות לתשובה, ועיני השומעים כולם דומעות. לא היה בכוחו של הסבא לגמור עד הסוף את הפיוט המקודש והנורא הזה של הצדיק רבי אמנון ממגנצא שמת מתוך עינויים קשים על קידוש השם. טובי הקהל נפרדו מהסבא, הרועה נאמן לעדתו, כל אחד באיחולי רפואה שלמה ובברכות, שלצערם ולצער כולנו לא נתקיימו. נשמתו הטהורה נסתלקה, כאמור למעלה, ביום ב' מרחשון תרפ"ב. בניו שמואל, אבי שלי, יעקב קופל (הי"ד), נח, זאב ופינחס; בנותיו מרים וצפורה, מקרוב ומרחוק כולם עד מהרה נתקבצו ובאו לבית המת לבכותו בעודו מוטל לפניהם, וגם לחזק את הסבתא איידל שנתאלמנה, באבלה הכבד. הרבה ממעריציו של הסבא באו אל הלווייה מהישובים הקרובים. את ארונו הביאו אל בית הכנסת ולחצרו הגדול, היכן שראשון הספידו הרב הראשי של הגליל ר' יהודה ויינברגר ז"ל, ואחריו הדיין מנֶגרֶשטי, הרב ר' אליעזר ז"ל ואחר כך בני הנפטר הדוד קאפל ואבא הי"ד. הסבא ז"ל, ר' מתתיהו אשר זעליג בן יהודה לייב, הובל לקבורה בכבוד גדול אל בית העלמין אשר בדרך המוליכה לסאיני, בלוויית המון חובביו, אשר שמרו בלבם את זכרונו עד יום מותם או עד יום כלותם בשואה. וגם אני לכבודו של הסבא שלי ז"ל, ולשבחו, ולזכר אלה שנימולו על ידו ושהורעלו בתאי הגז ושנשרפו בכבשני האש על קידוש השם, לפיכך הנצחתי את זכרם הקדוש, לשרידיהם, כדי שהיותם על פני האדמה לא יירד לתהום הנשייה כאילו לא היו ולא נבראו, וכאילו המרצחים לא עינו אותם לזוועה ולמוות, לכן הנצחתי את זכרם הקדוש, לשרידיהם, ליד ושם לכל ישראל לדור דור!

ארץ אל תכסי דמם!

308

[המספר היה מוכן מראש לרישום הבא]

סוף דבר

לאחר שסיימתי כתיבת ספר זה התארחתי בשנת תשנ״ד בניר-עציון אשר במורדות הכרמל אצל משפחת קולמן, קרובי משפחת הירש ושמעתי את אחד התושבים דובר הונגרית. שאלתיו:

- מאין אתה?

- מואמפָלו - ענה לי.

- ואני מאוויוארוש - אמרתי לו. (אויוואַרוש נמצאת במרחק 7 ק״מ מן הנ״ל).

נתארחתי אפוא אצלו כשכן, בין שני ישובים שכנים זה עם זה. תוך כדי שיחה התברר לנו כי אבי ז״ל היה המוהל שלו.

והיות ותיקון המוהלים של אבא שלי איננו בידי ואיננו בנמצא, החלטתי להציב זכר למאורע זה לכבוד זכרו של אבא ז״ל ולכבוד המארח שלי הנימול על ידו, יבל״א:

הילד רך הנימול אברהם בן מו״ה שמטוב שוואַרץ נ״י ביום ג׳ כי תצא, שבעה ימים לחדש אלול בישוב ואמפָלו יע״א, שנת תרפ״ו לפ״ק.

מפי האיש נודע לי כי מואמפָלו אשר מנתה קהילה בת חמישים משפחות, כארבע מאות הובלו לאושוויץ וח״י נפשות בלבד חזרו משם חיים אחרי השואה.

למאורע שני, דומה להנ"ל, זכיתי בירושלים.

הלכתי להתפלל בביה"כ ע"ש ש"י עגנון, ובדרך פגשתי במקרה שני אנשים מדברים הונגרית. הצטרפתי אליהם כשלישי, ושאלתי אותם בלשונם:

- רבותי! אם מותר לשאול, מאין אתם?

- אני עולה מסאטמאר - עונה הראשון.

- אני תייר מאמריקה, אבל נולדתי באויוואַרוש - אומר השני.

- אני גם מאויוואַרוש - אמרתי לו - ובכן, מה שם אביך?

- שם אבי פרקש - ענה לי.

- אם כך, אתה בוודאי הבן של פארקאש החבתן! - הכרזתי.

אז הוא פרץ בשמחה ובהתלהבות - כן, כן!

לבסוף הגענו לכך שהאבא שלי הי"ד היה המוהל שלו. לכן, לשם זכרו של אבי הקדוש, אני רושם כאן את פרטי ברית המילה, כפי שקיבלתי מאת האיש:

הילד רך הנימול משה אברהם בן חיים אליהו פארקאש נ"י, ביום ש"ק כ"ט אדר ערב ר"ח ניסן ביישוב אויוואַרוש יע"א, שנת תר"ץ לפ"ק.

מפי בן עירי זה נודע לי כי ההורים שלו ועוד שלושת ילדיהם נספו בשואה. הי"ד!

משפחתו של המחבר בעת מלחמת העולם הראשונה (האב מגוייס)

מצולם בסטודיו של צלם מקומי ב-Nagynyires בשנת תרע״ו-1916
מימין: האחות אסתר, המחבר יהודה לייב, האחות זלדא, האחות מרים,
האח חיים הרש, האם רבקה והאחות שאשא
האם רבקה, מרים, אסתר וזלדא נהרגו בשואה
שאשא וחיים הרש מתו לפני המלחמה

משפחתו של המחבר
בערך בשנת
1930 ב-Ujváros

בתמונה זו מופיעה גם הסבתא של המחבר, אשתו של המוהל מתתיהו אשר זעליג.

בשורה האמצעית מימין:
האב דב ברל, הסבתא איידעל, והאם רבקה, ולידה האחות זעלדא, לפני הורי המחבר יושב בן-דודו מתתיהו זעליג.

בשורה האחרונה:
האחות אסתר, המחבר, האחות מרים ובנה יעקב דוד והאחות שאשא. הסבתא איידעל נפטרה לפני השואה. מלבד המחבר נספו כל השאר בשואה.

משפחתו הקרובה של המחבר ב-Ujváros
למעלה ברקע התמונה מצד ימין: יצחק שחטר, גיס המחבר
שורה עליונה מימין: האחין חיים צבי שחטר, מרים (אחות המחבר),
אחות המחבר זעלדא עם בעלה זאב רייכארד
שורה תחתונה מימין: רבקה (אם המחבר) ובחיקה נכדתה חיה, דב ברל (האב) ונכדם יעקב דוד
הצילום נעשה בשבועות שלפני ההובלה למוות באושויץ - איש מהמופיעים בצילום לא נשאר בחיים

בית הספר היהודי ב-Beiuş בשנת 1941
המורה עם המגבעת והעניבה הינו המחבר
בין המצולמים בת המחבר יהודית (חמישית מימין בשורה ראשונה)
ואשתו גיטל, שניה משמאל המחבר, לפני השורה האחרונה
באמצע השורה האחרונה (מחזיק נייר) אליעזר פלמור (פולק), לעתיד שגריר ישראל במספר ארצות

מחנה לריכוז יהודים בזינטא (Ginta), רומניה בשנת 1942
יהודים מכל מחוז Bihor נאספו כאן ליום לצורך רישום
בין הנאספים היה גם המחבר

סבתא וסב המחבר - חיה וישראל משה ארון
(ביניהם נכדתם ובת דודתה של המחבר שאשא מוזס)
הסבתא של המחבר מצד אמו היא גם אחותה של המוהל מתתיהו אשר זעליג
צולם בערך בשנת 1925

צבי הרשל ארון
(דוד המחבר) ואשתו
בשנת 1923 היגרו לארה״ב

ביילא אלברט לבית ארון
נהרגה בשואה עם בעלה
מיהאי וחמישה מילדיהם.
שנים מילדיהם היגרו אחרי
השואה לישראל ולארה״ב
והקימו שם משפחות.

איידל עדיט
בת של צפורה פארקאש,
בת דודה של המחבר
היגרה לארה״ב אחרי
שעברה את השואה

מרים ושמואל טסלר ב-Timişoara
עברו את השואה, עלו לישראל והקימו בארץ משפחה - שמואל נפטר ב-1992

בן דוד המחבר, לייב ארון
בנו היחיד של הדוד רפאל ארון
חזר מן השואה ונפטר בקלוז'

צפורה ארון
בת של חיה
וישראל משה ארון
צפורה נרצחה באושויץ,
אך ילדיה חזרו בחיים
ממחנה הריכוז

גיזי, גיטל אלברט לבית ארון,
דודה של המחבר, עם בעלה
היגרו לארה"ב בשנות ה-20
והקימו משפחה - נפטרו בארה"ב

חמש צעירות מטיאש ביער ליד Ujváros
מימין: הבת דודה טרי והאחיות מרים, שאשע, זעלדא ואסתר
כולן נרצחו בשואה. צולם בערך בשנת 1925

המחבר יהודה לייב מטיאש
לפני מלחמה"ע השניה
צולם ב-1933 ב-Satmár

שני בני הדודים לייב מטיאש
לשמאל לייב מטיאש מסיגט, ולאחר מכן גוטבורג (Göteborg)
שוודיה. לימין לייב מטיאש מאויברוש, ולאחר מכן פאריס (Paris)
צרפת וירושלים. צולם ב-25 בספטמבר 1930 בסיגט

יעקב קאפל מטיאש, אשתו השניה אסתר ובתו גיטו
יעקב קאפל ואשתו השניה נהרגו בשואה וכך גם בתם הבכורה טרי עם בעלה ושלושת ילדיהם. גיטו עברה את השואה, עלתה לישראל והקימה בארץ משפחה

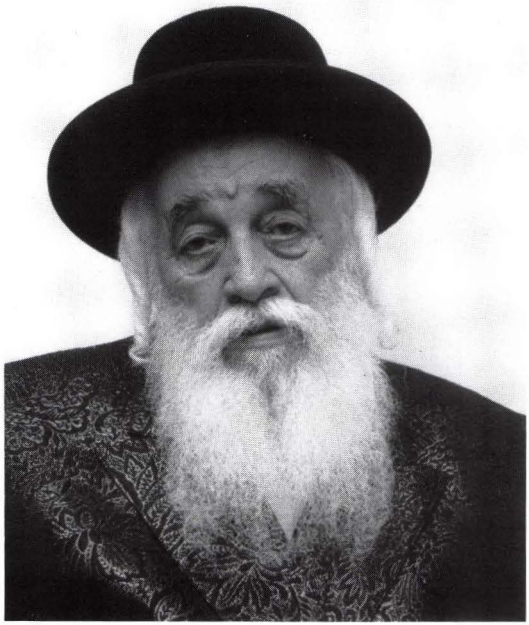
פנחס מטיאש, בן 18, במדי צבא הונגריה בזמן מלחמת העולם הראשונה
עבר את השואה, עלה לישראל והקים בארץ משפחה. פנחס נפטר בארץ בשנת 1963. כל נכדיו ועשרת ניניו מתגוררים במושב בית חנניה.

חיה מיזלס הי"ד
בתם היחידה של שאשא ומרדכי מייזלס. כילדה קטנה נלקחה עם דודתה אסתר לגטו של סאטמאר. נרצחה עם הדודה (אחות המחבר) באושויץ.

האדמו"ר ר' יואל טייטלבאום זצ"ל
הרב הראשי של סאטמאר עמד
בקשר הדוק עם המחבר
היה ידוע כגאון מופלג והיה המייסד
של חסידות סאטמאר. דור חמישי
לאדמו"רים, החל מה"ישמח משה",
בנו ר' אלעזר ניסן, בנו ה"ייטב לב",
בנו ה"קדושת יום טוב", בנו ר' יואל
טייטלבאום זצ"ל

האדמו"ר ר' משה יהושע הגר שליט"א

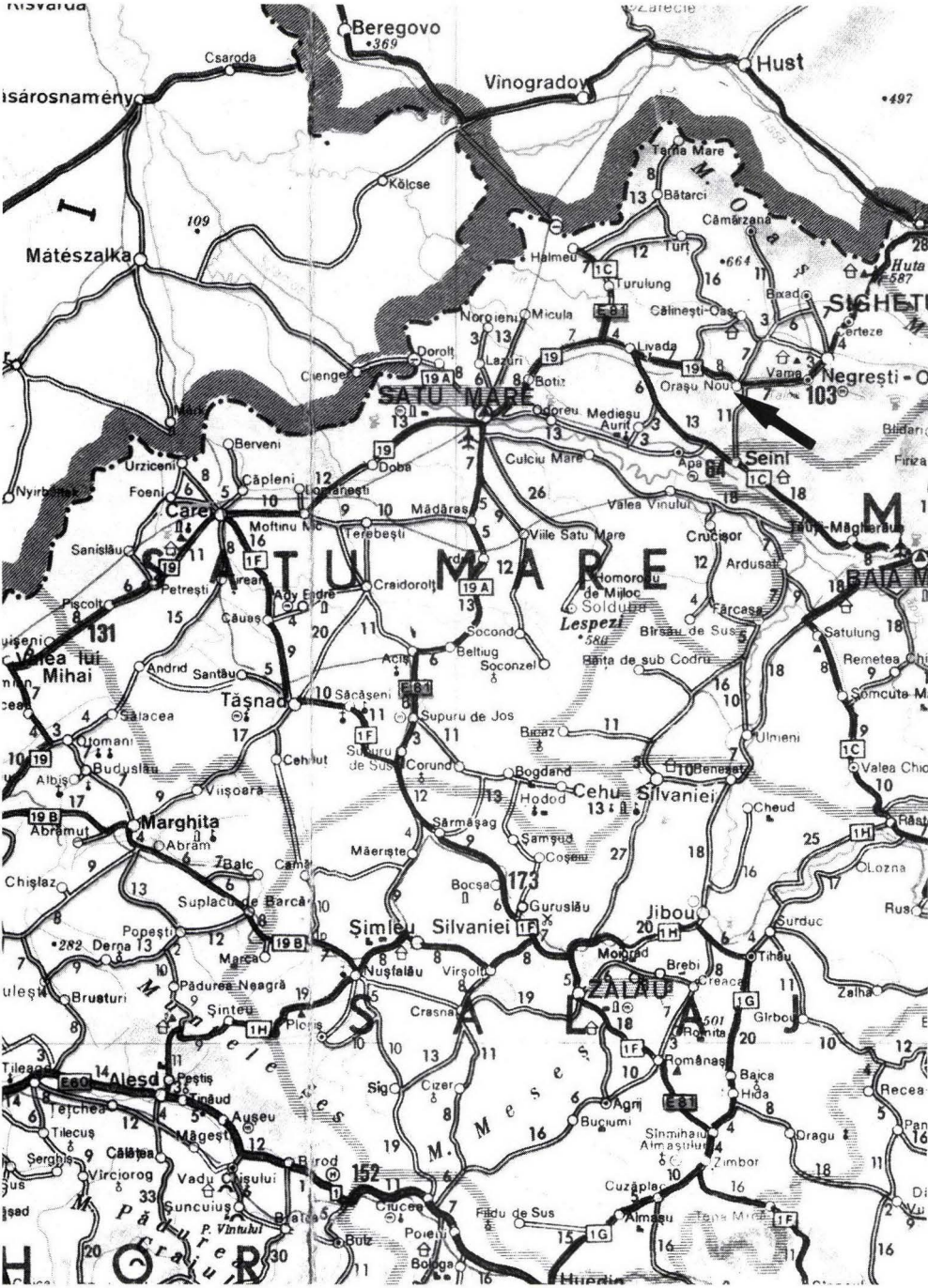
האדמו"ר מויז'ניץ
נשיא מועצת גדולי התורה בישראל

בית הקברות היהודי ב-Ujváros אחרי השואה
שלושה קברים של משפחת מטיאש
הקברים מימין: סבתא איידעל (נפטרה זמן קצר לפני הגרוש ב-1944),
הסבא המוהל מתתיהו אשר זעליג (נפטר ב-1921),
צפורה האוט

מפה של טרנסילבניה וסביבתה

Beregovo
•369
Csaroda
Vinogradov
Hust
•497
Kölcse
109
Mátészalka
Terna Mare
Bătarci
Cămărzana
Halmeu
Turulung
•664
Huta
•587
Micula
Călinești-Oaș
Livada
Vama
Negrești - O
103
Dorolt
Lazuri
Botiz
Orașu Nou
SATU MARE
Odoreu
Mediesu Aurit
Seini
Berveni
Urziceni
Doba
Culciu Mare
Apa
Căpleni
Foeni
Carei
Moftinu Mic
Mădăras
Valea Vinului
Terebești
Viile Satu Mare
Crucișor
Sanislău
Petrești
Craidorolț
Homorodu de Mijloc
Soldușa
Lespezi
•588
Ardusat
Fărcașa
Piscolt
Căuaș
Socond
Beltiug
Bîrsău de Sus
Satulung
Valea lui Mihai
Andrid
Santău
Acîș
Soconzel
Hăita de sub Codru
Remetea
Tășnad
Sălacea
Supuru de Jos
Bicaz
Ulmeni
Otomani
Supuru de Sus
Corund
Bogdand
Cehu Silvaniei
Budușlău
Cehal
Albiș
Viișoara
Hodod
Cheud
Marghita
Abramut
Abram
Sărmășag
Șamșud
Coșeu
Măeriște
Balc
Chișlaz
Bocșa
Gurușlău
Jibou
Suplacu de Barcău
Șimleu Silvaniei
Surduc
Popești
Derna
•282
Marca
Morlaca
Brebi
Tihău
Lozna
Nușfalău
Virșolț
ZALĂU
Creaca
Brusturi
Pădurea Neagră
Șinteu
Crasna
Glîrbou
Zalha
Ileanda
Ileanda
Românași
Baica
Hida
Alesd
Peștiș
Sig
Cizer
Agrij
Tinăud
Auseu
Tețchea
Buciumi
Recea
Tilecuș
Măgești
Sînmihaiu Almașului
Dragu
Zimbor
Serghiș
Călățea
Vîrciorog
Vadu Crișului
Șuncuiuș
Cuzăplac
Almașu
Fildu de Sus
Poieni
Bolboa
Huedin
Tăna
Mare
Munții Pădurea Craiului
P. Vinului

ספר

סוד ה׳

חסר תבר הרב הגדול נר ישראל׳ עבוד
מוהר״ר דוד דלידה נר״ו׳ חסר הרבין
תפרס בכמה וכמה קהלות קדושות
ובית מד״ד נק״ק אמסטרדם׳

ועתה מוספו בו כמה דינים וחלכות פסוקות מלוקמות
מהפוסקים האחרונים ובחר״י סג״ל ומשאר ספרים׳
והדינים המחודשים נרשמים בשני סימנים כזה [ ]

ולחוספות מעלה בחלק מחתן מחתיכתו ותצרכו לזה
כמה דינים היוחר נצרכי׳ וכמה מיני רפואות וסגולות
נדוקות בלשון תזכנו כדי לעשות כרלון לים ולים׳
למען ימלא הנחים בצרית ה׳ מנוקפס וחל יחסר
האוהב לחסר עיניכם תחדמה מיסרים׳

באמשטרדם

בדפוס ובבית

יחמי מהמנוח כהר״ר שלמה פרופס נ״ע

זצ״ל סוכרי בפריס׳

בשנת תק״ה לפ״ק׳

סוד ה'

ויקח הנער מכסא של אליהו ויניחנו על רגלי הסנדק וכשהמוהל פוחה התינוק למולו והוא רואה ערות התינוק. אז ירמה בעיניו שהוא בו כל הדינים ושרצונו למתקם ברחמים במעשה המי"לה שתי שמות הו"יה ואד"ני. כזה. כי דע שיש במדת הגבורה אלה"ים פשוט ומלא. הפשיט מספרו פ"ו. ומילה עם הכולל היא ג' כ מספר פ"ו המילוי כזה אל"ף למ"ד ה"י יו"ד מ"ם הוא עולה ש"ה עם חמש אותיות אלהים. מילוי ערלה ג"כ מספר אלהים הרי הוא לפניך בערלת התינוק שנראה בו כל הדינים פשוט ומילוי. ע"כ יכוין למתק הדינים הללו בשתי שמות רחמים הוי"ה ואד ני במלת הכזילה העולה

שרביט הזהב

וזהו כח המדם שעל ידו יוכל לעשות כל נדכיו כמ"ש חז"ל דיש פ"ק דכתובות מעשה ידיו מגיד הדקיע שהוא קלי על מעשה ידיסם של צדיקים ושם הוי"ה ג"ם מספרו בחותיותיו גם כן כ"ח ומילו כ"ח חותיות הוי"ה ג"ם מתנוצלים כ"ח חורות מעלמותו יח' על כ"ח מצדי מלצעות המדם וכשהמדם נמלח שלם ויש זו מקום להשלות חורות עליונו' אז נעשה ידי"ד ה' כמו שהיה מדמה מצינו שלם בכל שייפי דילים אז נקדש ידיד להקב"ה כי ידיד מספרו כ"ח ואז זכה לכל המיסים שהוא כחצר ידיס משה יהו ונצר ישראל וכחצר יניח יהו ונצר עמלק וידי משה לא היו נוצחות מלחמה אלא בכל היה תלוי ביושראל כשישראל זהיים אז ונצר ישראל וכשישראל חלילה חיוס זכחים אז מפיסי' כ"ח העליון ונצר עמלק שהוא שהוא ותשבח אל מחילך ר"ל שתשבח אל מחלך וילך ושולך. ולפיכך לא היה מדמה מצינו נקדש תמיס עד אחד שיחול בשיל מעליו קליפת העולה שזכרנו לעי' ולחש העומקה לחון עד שנתקייס בו לא יהיה בך אל זר שהוא נחש ושמאל ואז נקדש קדוש עד שנעשה מלכוא לקדושה עליונה ממדתו ונקדש ידיד להקב"ה ולכן ומטעם זה נקדש גם יצחק ידיד להיותו נתקדש מצנין אמו למנוע זו לדעת ר"י ז"ל והרמב"ם ז"ל שזכרנו לעיל שנאמר ואת בניתי תקיס את יצחק ר"ת *אשר *קדש *ידיד *מצנין. ומטעם זה כי המילה הוא לעד לכל הגוף שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים ושפילו אחד שנתרפא תם כואו בכל מצדיו מתאות שמ"ג ואזה קונה השיאול קנין טוב שזו תלוי כל הלכות המדם להיות תוכן למסוד נפשו על קדושת השם כי יגביל את עלמו תחילה צ"ת מצדיו רחם שנויה לשמו יתצדק ואח"כ יהיה בקל בעינו למסוד כל גופו כדרך שמצינו בילחק מתחילה מסר עלמו צ"ת מחידיו ובקל השעה מכאן ולהבא שהיה בקל בעיניו אחד כך לקדש השם בכל גופו כדעת המדם אחד המדמים המלה נמלח שעל ידי המילה נשתלם

עמוד טיפוסי מרישומי המוהל מתתיהו אשר זעליג מטיאש בכתב ידו.
העמודים עם רישומי הנימולים נכרכו בסוף הספר המקורי.

מפתח שמות המשפחה
(לפי מספר הנימול)

אבראהאם	Abraham	3, 10, 34, 47, 79, 193, 289, 291, 307
אהרן		58
ארון	Aron	מבוא, 27
איזראעל	Izrael	מבוא, 222
איינהארן	Einhorn	289
איצקוביץ'	Itskovits	14
ארנו	Arno	95
אפענהיים	Oppenheim	110
באו(א)ל	Baal	190, 212, 221, 239, 257
באנעט	Banet	מבוא
בירו	Biro	222
בעטשקי(א)	Becski	87, 104, 156, 185
בערגער	Berger	5, 14, 68, 90, 162, 205
בראנדשטיין	Brandstein	15, 74
גוט	Guth	29
גוטליב	Gottlieb	222, 296
גוטמאן	Gutman	306
גוטסמן	Gottesman	222
גולדשטוף	Goldstoff	203
גלעדי	Giladi	27
גערהאד/ט	Gerhard	86, 103
גרוס (גראס)	Grosz	43, 51, 78, 107, 131, 163, 221, 222, 237, 255, 259, 268, 284, 287, 295
גרוסמן (גראסמאן)	Grossman	80
גרינוואלד	Grunwald	12, 72, 180
גרי(ע)נפ(ע)לד	Grunfeld	16, 40, 51, 132, 146, 259
דאזשנער - ר' דוז'נר		
דאנענבערג	Danengerg	202

דוזינר	Dozsner	125 ,65
דיאמאנט	Diamant	222
דייטש	Duetsch	282 ,250
דננברג - ר' דאנענבערג		
האך - ראה הוך		
הארטמן	Hartman	203
הארטשטיין	Hartstein	253 ,76 ,50
הוך	Hoch	265 ,240 ,216 ,182 ,48
היילברון	Heilbrunn	69
הירש	Hirsch	124 ,242 ,302, סוף דבר
הכהן	Hacohen	139 ,127 ,106 ,69 ,44 ,22 ,21, 222 ,191 ,149 ,144
הלוי	Halevi	160 ,159 ,141 ,114 ,93 ,62, 274 ,271 ,214
העלער	Heller	222 ,27
הערשקאוויטש - ר' הרשקוביץ'		
הרשקו (הערשקו)	Herskó	29
הרשקוביץ'	Herskovits	35 ,32 ,31 ,24 ,16 ,12 ,7 ,2, 77 ,75 ,72 ,61 ,59 ,54 ,38 ,37, 129 ,126 ,101 ,97 ,92 ,85, 227 ,221 ,197 ,192 ,170 ,161, 281 ,243
וולברג	Wohlberg	36
וואלדמאן	Waldman	55
וויינבערגער - ר' וויינברגר		
וויס - ר' וויס		
וויידנפלד	Weidenfeld	203
וויינברגר		307 ,222 ,35 ,31 ,2 ,מבוא
וויס	Weisz	154 ,124 ,69 ,60 ,57 ,43 ,1, 168
זייף	Seif	36
זיכרמן (זיכערמאן)	Sicherman	186 ,150 ,124 ,69
זעלפריינט	Seelfreind	184

טייטלבוים	Teitelbaum	מבוא, 101, 156, 222, 237
טישלער (טישלר)	Tischler	60
טסלר	Teszler	1, 194, 209
טעלטשער (טעלשער)	Teltser	מבוא, 46, 64, 83, 98, 131, 178, 213, 225, 236, 269, 273, 285, 297
טעסלער - ר׳ טסלר		
יונגרייז	Jungreis	מבוא, 69
יעקובסון	Jacobson	מבוא, 255, 302
כץ	Katz	69
כ״ץ	Katz	222
לאזאר	Lazar	118, 145, 180, 184
לאמפל	Lampel	6, 135, 263, 294
לאקס	Lakhs	36
לוי (לעוויא)	Levi	24, 29, 222, 263, 294
ליבוביץ׳ - ר׳ לעבאוויטש		
ליטמאן	Litman	51, 177
לייבוש	Leibusch	305
לנדאו	Landau	203
לעבאוויטש (ליבוביץ׳)	Leibowitz	155
לעבי	Lébi	290
לעוויא - ר׳ לוי		
מאנדל	Mandel	203
מארקאוויטש	Markowitz	220
מוזש	Mozes	296
מטיאש	Mátyás	72, 166, 255, 268, 302
נויהאוזר - ר׳ נייהויזער	Neuhauser	
נוימן - ר׳ ניימאן		
ניימאן (נוימן)	Neumann	מבוא, 24, 38, 59, 78, 96, 99, 135, 140, 171, 188, 199, 207, 221, 228, 232, 237, 296
נוסבכר	Nusbecher	268
נייהויזער (נויהאוזר)	Neuhauser	30, 41, 63

נייפלד (נייפעלד)	Neufeld	3, 11, 28, 47, 277, 291, 298, 307
נייפעלד ר' נייפלד		
סטרולוביץ'	Strolovitz	85
פאסמאן (פסמן)	Passeman	1
פארקאש (פורקוש)	Farkas	3, 43, 69, 206, 222, 235, 238, 287
פאביאן	Fabian	237
פוגל	Fogel	255
פולאק	Polack	131
פילופ	Fülöp	36
פישהוף	Fischhof	194
פלברבאום - ר' פעלבערבוים		
פסטינגר - ר' פעסטינגער		
פסמן - ר' פאסמאן		
פעלבערבוים	Felberbaum	51, 69
פעסטינגער (פסטינגר)	Festinger	268
פערל	Perl	296
פריד - ר' פריעד		
פריעד (פריד)	Fried	174, 223
פרידמן	Friedman	11, 28, 237, 307
פריעדמן (פרידמן)	Friedman	291, 299
צימענד ר' צימענט		
צימענט	Cziment	29, 49, 116
צימליכמאן	Zimlichman	24, 29, 192, 285, 297
צעמליכמאן - ר' צימליכמאן		
קליין	Klein	12, 27, 36, 69, 78, 124
קלעפנער	Klepner	20, 29, 33, 52, 95, 152, 182, 193, 201, 218 ב', 222, 224, 242, 245, 266, 279
קנופ	Knop	278, 302

קרויז	Kreus	19
ראטה (רוט)	Roth	1, 8, 13, 26, 38, 57, 67, 71, 91, 105, 109, 164, 195, 210, 230, 231, 256, 283, 288
רוזנברג - ר׳ ראזענבערג		
רוזנר	Rosner	203
רוזענבערג (רוזנברג)	Rosenberg	48, 182, 218, 232, 241, 244, 265, 276
רוט - ר׳ ראטה		
רייך	Reich	3, 4, 10, 34, 69, 208, 226, 248, 267
רעמעטער	Remetter	2, 92
שו״ב	Schob	70, 128, 157
שווייד	Schweid	66, 102, 121, 151, 215, 249, 264, 306
שוויימר	Schimmer	203
שוואַרץ (שוורץ)	Schwartz	2, 9, 25, 39, 81, 84, 100, 175, 242, 258, 268, 270, 272, סוף דבר
שטיינבערגער (שטיינברגר)	Steinberger	20, 95, 138, 169, 198, 229, 260, 278
שטיינברגר - ר׳ שטיינבערגער		
שטרן	Stern	203
שן	Schőn	163
שפירא	Schapira	מבוא

רשימת הנימולים
ע״פ סדר הופעתם

1	זאב בן קלונימוס [יוסף ראטה]	אוי״נ	שבט תרמ״ט
2	יהודא בן יעקב הערשקאוויטש	רעמעט	ב׳ אדר א׳ תרמ״ט
3	יעקב בן שלמה זלמן	ראקשא	כ״ו אדר א׳ תרמ״ט
4	אפרים בן אהרן אליהו הכהן	ראקשא	א׳ דחה״מ פסח תרמ״ט
5	יהונתן בנימין בן יאיר בערגער	אוי״נ	א׳ תמוז תרמ״ט
6	זאב בן אהרן אשר	אוי״נ	י״ד תשרי תר״ן
7	צבי בן אברהם הערשקאוויטש	אוי״נ	כ״א חשון תר״ן
8	יודא בן קלונמוס יוסף [ראטה]	[אוי״נ]	כסלו תר״ן
9	יצחק בן ברוך שווארטץ	רעמעט	י״ט כסלו תר״ן
10	יקתואל יהודה (זלמן ליב) בן אהרן אליהו	ראקשא	רח״ד שבט תר״ן
11	אהרן דוב בן ישראל נייפעלד	אוי״נ	ד׳ שבט תר״ן
12	יהודא זאב בן יוסף הערשקאוויטש	קאניעהאז	י״ב שבט תר״ן
13	יהודא בן אברהם ראטה	אוי״נ	כ״א שבט תר״ן
14	נחמן שלמה בן רור בערגער	אוי״נ	ד׳ ניסן תר״ן
15	אברהם בן פרץ בראנדשטיין	אוי״נ	כ״ח תמוז תר״ן
16	אליעזר צבי (ליטמאן הערש) בן אהרן הערשקאוויטש	אוי״נ	י״ט אלול תר״ן
17	אהרן בן שלמה	קאניעהאז	כ״ז תשרי תרנ״א
18	שמעון יהודא בן מא[יר] צבי	קאניעהאז	ו׳ טבת תרנ״א
19	מרדכי בן יאיר קרויז	אוי״נ	י״ז שבט תרנ״א
20	מרדכי יהודא (ליב) בן שלמה זלמן קלעפנער	אוי״נ	כ״ה שבט תרנ״א
21	התאום זאב בן מרדכי הכהן	קאניעהאז	י״ט אדר א׳ תרנ״א
22	התאום צבי בן מרדכי הכהן	קאניעהאז	י״ט אדר א׳ תרנ״א
23	אהרן צבי בן בצלאל	על הכרמים	כ״ה אדר תרנ״א
24	נחמן שלמה בן יצחק נייפאן	אוי״נ	ו׳ ניסן תרנ״א

25	יקתואל יהודא (זלמן לייב) בן דניאל שוורץ	רעמעט	י׳ ניסן תרנ״א
26	צבי בן אברהם ראטה	אוי״נ	ז׳ אייר תרנ״א
27	הבן זאב	אוי״נ	י׳ סיון תרנ״א
28	יעקב דוד בן ישראל נייפעלד	אוי״נ	כ״א תמוז תרנ״א
29	דוב (בעריל) בן בנימין צימענט	וואמפאלו	י״א חשון תרנ״ב
30	יעקב בן צבי נייהויזער	אוי״נ	כסלו תרנ״ב
31	צבי בן בן-ציון הערשקאוויטש	אוי״נ	ו׳ אב תרנ״ב
32	הילל בן אברהם הערשקאוויטש	ראזשא פאללאג	כ״ב חשון תרנ״ג
33	ישראל בן שלמה זלמן קלעפנער	אוי״נ	י״ח שבט תרנ״ג
34	הילל בן אהרן אליהו רייך	ראקשא	כ״ט שבט תרנ״ג
35	פנחס בן יצחק וויינבערגער	אוי״נ	כ״ט אדר תרנ״ג
36	זאב בן חיים אליעזר	עגערהאט	י׳ ניסן תרנ״ג
37	פנחס בן אהרן הערשקאוויטש	אוי״נ	ד׳ דחה״ם פסח תרנ״ג
38	משה בן שמואל יהודא ראטה	אוי״נ	י״ט אייר תרנ״ג
39	פנחס בן דניאל שווארטץ	רעמעט	י״ד תמוז תרנ״ג
40	אהרן צבי בן דוב גריענפעלד	קאניעהאז	ה׳ אב תרנ״ג
41	פנחס בן צבי נייהויזער	אוי״נ	הנשענה רבא תרנ״ד
42	הבן יצחק	אוי״נ	א׳ דר״ח כסלו תרנ״ד
43	משה צבי בן שמואל גראס		ב׳ דר״ח כסלו תרנ״ד
44	פנחס בן ישראל הכהן	קאניעהאז	י״ט טבת תרנ״ד
45	פנחס בן יצחק אייזיק	קאניעהאז	כ״ד טבת תרנ״ד
46	זאב בן אברהם טעלשער	אוי״נ	ו׳ שבט תרנ״ד
47	אלכסנדר ישי בן ישראל נייפעלד	אוי״נ	י״ט אדר א׳ תרנ״ד
48	אברהם אליה בן בצלאל ראזענבערג		ו׳ אדר ב׳ תרנ״ד
49	משה בן בנימין צימענד	אוי״נ	ט׳ אדר ב׳ תרנ״ד
50	יהודא בן חיים הארטשטיין	אוי״נ	י״ט אדר ב׳ תרנ״ד
51	גרשון בן אהרן גריענפעלד	על הכרמים	ט׳ תמוז תרנ״ד
52	פנחס בן חיים קלעפנער	ראזשע פאללאג	י׳ אב תרנ״ד

53	מאיר צבי בן יעקב	לעקענצע	י״ח אב תרנ״ד
54	פנחס בן בן-ציון הערשקאוויטש	אוי״נ	כ״ו תשרי תרנ״ה
55	נפתלי צבי בן יצחק וואלדמאן	אדוואריא	ב׳ חשון תרנ״ה
56	יהודא (ליב) בן יצחק אייזיק	קאניהאז	ד׳ דחנוכה תרנ״ה
57	יהודא (לייב) בן לייב קלונמוס יוסף	אוי״נ	ה׳ טבת תרנ״ה
58	יהודא אריה בן אברהם אהרן	קאניהאז	י״ב טבת תרנ״ה
59	אפרים בן מאיר יהודה ניימאן	אוי״נ	י״ג טבת תרנ״ה
60	שמואל בן יוסף ווייס טישלער	אוי״נ	י״ח שבט תרנ״ה
61	יעקב בן אשר הערשקאוויטש	רעמעט	י״ח סיוון תרנ״ה
62	זאב בן מרדכי יהודא הלוי	קאניהאז	ג׳ תמוז תרנ״ה
63	דוב בן צבי נייהויזער	אוי״נ	י״ט אלול תרנ״ה
64	יהושיע בן אברהם טעלשער	אוי״נ	כ״ו אלול תרנ״ה
65	שמואל בן מנחם דאזשנער	על הכרמים	א׳ דרה״ש תרנ״ו
66	פנחס בן יוסף שווייד	ראזשע פאללאג	י״ב תשרי תרנ״ו
67	יהודא (לייביש) בן אברהם ראטה	אוי״נ	י״ז חשון תרנ״ו
68	אלאזר זאב בן דוד בערגער	אוי״נ	כ״ו כסלו תרנ״ו
69	ישראל אנטשיל בן מאיר משה הכהן	שארקיז אילאג	כ״ו טבת תרנ״ו
70	יוסף בן משה יהודא	שארקיז אילאג	כ״ו טבת תרנ״ו
71	משה גרשון בן אלימלך ראטה	אוי״נ	שושן פורים תרנ״ו
72	הבן פנחס	אוי״נ	ר״ח ניסן תרנ״ו
73	חיים בן שלמה זלמן קלעפנער	אוי״נ	א׳ דר״ח אייר תרנ״ו
74	פנחס בן פרץ בראנדשטיין	אוי״נ	כ״ג תמוז תרנ״ו
75	ברוך בן בן-ציון הערשקאוויטש	אוי״נ	ט׳ אב תרנ״ו
76	פנחס בן חיים הארטשטיין	אוי״נ	ג׳ אלול תרנ״ו
77	שמעון בן אברהם הערשאוויטש	ראזשע פאללאג	י״ג אב תרנ״ו
78	אליעזר בן מאיר יהודא ניימאן	אוי״נ	ד׳ תשרי תרנ״ז
79	מרדכי (מאטיל) בן יוסף	ראקשיא	ר״ח שבט תרנ״ז
80	שמואל בן אברהם אריה גראסמאן	קיראלי העלמעץ	כ״ב שבט תרנ״ז
81	יעקב בן דניאל שווארץ	רעמעט	כ״ט אדר א׳ תרנ״ז

82	חיים בן יעקב יצחק	אוי"נ	ט' אדר ב' תרנ"ז
83	שמואל משה בן אברהם טעלשער	אוי"נ	י"ג אדר ב' תרנ"ז
84	שמואל זאב בן ברוך שווארץ	רעמעט	כ"ט ניסן תרנ"ז
85	ישראל אליעזר בן שמשון צבי הערשקאוויטש	על כרם נאדאש	ר"ח סיון תרנ"ז
86	שאול בן חיים געראהאט	אוי"נ	כ"ה סיון תרנ"ז
87	יואל צבי בן שלמה בעטשקיא	שארקיז אילאג	י"א אב תרנ"ז
88	מאיר בן שלמה	קאניעהאז	י"ב אב תרנ"ז
89	אלכסנדר ישי בן עזריאל יוסף		ט"ו אב תרנ"ז
90	יעקב בן דוד בערגער	אוי"נ	ערה"ש תרנ"ח
91	שמואל בן קלנמוס יוסף	אוי"נ	י"ב כסלו תרנ"ח
92	ישראל בן אברהם הערשקאוויטש	רעמעט	י"ז שבט תרנ"ח
93	משה בן אברהם צבי הלוי	אוי"נ	ב' אדר תרנ"ח
94	מאיר צבי בן מרדכי	קאניעהאז	י"ב אב תרנ"ח
95	יצחק בן יוסף אריה שטיינבערגער	ווישק	כ' אב תרנ"ח
96	נחמן שלמה בן אברהם ניימאן	אוי"נ	כ"ג אב תרנ"ח
97	חיים אליהו בן בן-ציון הערשקאוויטש	אוי"נ	ב' דר"ח אלול תרנ"ח
98	מאיר בן אברהם טעלשער	אוי"נ	ד' דחה"מ סכות תרנ"ט
99	יעקב יוסף בן מאיר יהודא ניימאן	אוי"נ	ט"ו חשון תרנ"ט
100	משה ישראל בן ברוך שווארטץ	רעמעט	כ"ט חשון תרנ"ט
101	יוסף בן נחמן שלמה הערשקאוויטש	אוי"נ	ט' טבת תרנ"ט
102	מרדכי בן יוסף שווייד	ראזשע פאללאג	ח' ניסן תרנ"ט
103	אברהם בן חיים אליה געראהאד	אוי"נ	כ"ג אייר תרנ"ט
104	דוד בן שלמה בעטשקי	שארקיז אילאג	כ"ג אייר תרנ"ט
105	בנימין בן שלמה ראטה	סאמאש קאראד	כ"ג תמוז תרנ"ט
106	חיים דוד בן יוסף הכהן	סינער ווארשלי	ה' אב תרנ"ט
107	אשר אנטשיל בן שמואל גראס	אוי"נ	ד' חשון תר"ס
108	יצחק אליעזר בן עזריאל יוסף	אוי"נ	ט' טבת תר"ס

109	יהודא (לייבוש) בן אלימלך ראטה	או״נ	ח׳ שבט תר״ס
110	זאב בן יעקב אפענהיים	או״נ	כ״ד שבט תר״ס
111	משה זאב בן מרדכי	קאניעהאז	ז׳ אדר ב׳ תר״ס
112	צבי בן אהרן אליהו הכהן	ראקשע	י״ח אדר ב׳ תר״ס
113	פנחס בן אברהם צבי	לעקענצע	כ״ח אדר ב׳ תר״ס
114	יצחק בן יהודא הלוי	קאניעהאז	אייר תר״ס
115	[השם חסר] בן מאיר יהודא	או״נ	ז׳ אייר תר״ס
116	יהודא (לייב) בן בנימין צימענט	או״נ	ל״ג בעומר תר״ס
117	יוסף יצחק בן משה יהודא	קאניעהאז	ד׳ סיון תר״ס
118	שרגא (פייוויל) בן אברהם לאזאר	ראקשע	כ״ד סיון תר״ס
119	יצחק בן אברהם	או״נ	י״ג תמוז תר״ס
120	[השם חסר] בן אברהם	[מקום חסר]	תרס״א
121	[השם חסר] בן יוסף שווייד	[מקום חסר]	טבת תרס״א
122	משה אהרן בן עזריאל	קאניעהאז	כ״ח אדר תרס״א
123	משה גרשון בן יהושיע דוד	או״נ	כ״ב אייר תרס״א
124	דוד בן יצחק אייזיק הירש	שארקיז אילאג	ב׳ אלול תרס״א
125	אריה (לייב) בן מנחם דאזשנער	או״נ	ג׳ תשרי תרס״ב
126	מרדכי בן אברהם הערשקאוויטש	רעמעט	י״כ תרס״ב
127	מנחם מענדל בן אברהם יהודא הכהן	ראזשע פאללאג	תרס״ב
128	שלמה בן יהודא	שארקיז אילאג	י״ב כסלו תרס״ב
129	משה יהודא בן מנחם צבי הערשקאוויטש	ביקסאד	י״ד טבת תרס״ב
130	צבי אלימלך בן אהרון אליה הכהן	ראקשיא	י״ג שבט תרס״ב
131	גרשון בן אברהם טעלטשער	או״נ	כ״ב שבט תרס״ב
132	שלום בן אהרן גריענפלד	או״נ	י״ד אדר א׳ תרס״ב
133	עזריאל יוסף בן ישכר דוב	קאניעהאז	ט׳ אדר ב׳ תרס״ב
134	נחמן שלמה בן מרדכי	קאניעהאז	כ״ה אדר ב׳ תרס״ב
135	אפרים בן אברהם נייפאן	או״נ	כ״ח אדר ב׳ תרס״ב
136	אברהם זאב בן שמואל שמעלקע	קאניעהאז	כ״ט אדר ב׳ תרס״ב

137	אהרן בן עזריאל יוסף	או״נ	ט׳ ניסן תרס״ב
138	משה בן יוסף שטיינבערגער	או״נ	ט״ז סיון תרס״ב
139	אפרים בן אלכסנדר הכהן	או״נ	כ״ה תמוז תרס״ב
140	חיים בן מאיר יהודא נייַמאן	יאזשעפהאז	י״ג אב תרס״ב
141	משה דוד בן נפתלי הלוי	מאשדאי	ב׳ חשון תרס״ג
142	צבי בן יוסף יצחק	קאניעהאז	ט׳ כסלו תרס״ג
143	יעקב אהרן בן אלכסנדר	שארקיז אילאג	ב׳ טבת תרס״ג
144	ישעיה בן אייזיק הכהן	קאניעהאז	כ״ד טבת תרס״ג
145	חיים צבי בן יעקב	לעקענצע	כ״ז טבת תרס״ג
146	אביגדור בן מרדכי גריענפעלד	ראקשע	ז׳ ניסן תרס״ג
147	מרדכי בן אליעזר משה	ניסטרע	ב׳ דפסח תרס״ג
148	משה אלכסנדר בן יוסף	ראקשע	ג׳ דחה״מ פסח תרס״ג
149	שמאיה משה בן ישראל הכהן	קאניעהאז	ב׳ אייר תרס״ג
150	מרדכי בן יצחק	שארקיז אילאג	ז אייר תרס״ג
151	אברהם בן יוסף שווייד	ראזשע פאללאג	י׳ אייר תרס״ג
152	אהרן בן ישראל קלעפנער	ראקשע	כ״א סיון תרס״ג
153	יונה בן משה יהודא	קאניעהאז	כ״ב סיון תרס״ג
154	יוסף חיים אברהם אהרן בן מאיר ווייס	קאניעהאז	י״ט תמוז תרס״ג
155	משה אהרן בן יצחק לעבאוויטש	קאניעהאז	ד׳ אב תרס״ג
156	יצחק בן שלמה בעטשקיא	שארקיז אילאג	כ״ד אב תרס״ג
157	ישראל שלמה בן משה יהודא	שארקיז אילאג	ב׳ דר״ח אלול תרס״ג
158	יצחק בן אברהם טעלטשער	או״נ	י״ג טלול תרס״ג
159	יוסף בן משה הלוי	שארקיז אילאג	כ״ח אלול תרס״ג
160	צבי בן יצחק הלוי	על כרם נאדאש	ה׳ כסלו תרס״ד
161	משה בן אברהם הערשקאוויטש	רעמעט	ז׳ כסלו תרס״ד
162	רפאל בן יאיר	או״נ	כ״ה טבת תרס״ד
163	פנחס בן שמואל גראס	או״נ	ח׳ שבט תרס״ד
164	פנחס בן אלימלך ראטה	או״נ	ב׳ דחה״מ פסח תרס״ד

165	צבי בן מאיר	קאניעהאז	כ״ו ניסן תרס״ד
166	הנכד משה צבי בן הבן שמואל	שולעלמעד	י״ד תמוז תרס״ד
167	רפאל בן עזריאל יוסף	או״נ	ב׳ דר״ח אלול תרס״ד
168	נח יהודא בן משה	ראקשיא	ז׳ אלול תרס״ד
169	חיים יהודא (לייב) בן יוסף אריה שטיינבערגער	או״נ	י״ז אלול תרס״ד
170	יהודא בן נחמן שלמה הערשקאוויטש	או״נ	י״ב תשרי תרס״ה
171	חיים שמואל בן אברהם ניימאן	או״נ	ח׳ חשוון תרס״ה
172	שלום בן יהושיע דוד	או״נ	ז׳ כסלו תרס״ה
173	משה בן יוסף יצחק	קאניעהאז	כ׳ כסלו תרס״ה
174	בצלאל יהודא (ליביש) בן יצחק אייזיק פריעד	או״נ	ח׳ טבת תרס״ה
175	יוסף בן שמואל שווארץ	ביקסאד	ט״ו טבת תרס״ה
176	שמואל בן מרדכי	קאניעהאז	ז׳ אדר א׳ תרס״ה
177	מנחם (מענדל) בן אילעזר ליטמאן	ביקסאד	כ׳ אדר א׳ תרס״ה
178	זאב בן משה טעלטשער	או״נ	כ״א אדר ב׳ תרס״ה
179	חיים ישעיה בן יצחק אייזיק	קאניעהאז	כ״ז ניסן תרס״ה
180	יהודא (ליביש) בן מאיר	לעקענצע	ב׳ אייר תרס״ה
181	דוב בן אברהם יהודא	קאניעהאז	כ״ב תמוז תרס״ה
182	חיים בן דוד האך	או״נ	א׳ דר״ח אלול תרס״ה
183	נפתלי בן דוד שמואל	על הכרם אראניאש	ב׳ דר״ח אלול תרס״ה
184	אהרן בן אברהן לאזאר	ראקשע	כ״ג אלול תרס״ה
185	שמעון בן שלמה בעטשקיא	שארקיז אילאג	י״א חשון תרס״ו
186	אליעזר בן אלתר מאיר זאב	שארקיז אילאג	כ״ט חשון תרס״ו
187	יהודא (ליבוש) בן מרדכי שלמה	קאניעהאז	ט׳ כסלו תרס״ו
188	נחמן שלמה בן משה חנוך ניימאן	או״נ	ד׳ טבת תרס״ו
189	אלימלך יעקב בן זלמן יהודא מאשקאוויטש	ראזשע פאללאג	י״ט טבת תרס״ו
190	משה גרשון בן יעקב באאל	או״נ	ג׳ שבט תרס״ו
191	שלום בן ישראל הכהן	קאניעהאז	ד׳ שבט תרס״ו

192	שמעון בן נחמן שלמה הערשקאוויטש	אוי״נ	י״ח אדר תרס״ו
193	נפתלי בן ישראל קלעפנער	ראקשע	י״ תמוז תרס״ו
194	הנכד ישראל בן צבי טעסלער	אוי״נ	י״ד אב תרס״ו
195	אהרן בן אלימלך ראטה	אוי״נ	ג׳ אלול תרס״ו
196	מנשה בן יהושוע דוד	אוי״נ	כ״ח תשרי תרס״ז
197	משה שמחה בן ישראל מרדכי	ביקסאד	ח׳ טבת תרס״ז
198	יהושיע בן יוסף שטיינבערגער	אוי״נ	כ״ו טבת תרס״ז
199	פנחס בן מאיר יהודא נייַמאן	אוי״נ	כ״ו שבט תרס״ז
200	שמעון בן מרדכי	קאניעהאז	ד׳ תמוז תרס״ז
201	אברהם בן שלמה זלמן קלעפנער	אוי״נ	ג׳ אב תרס״ז
202	אלכסנדר ישי בן אברהם דאנענבערג	שארקיז אילאג	ו׳ חשון תרס״ח
203	חיים בן שמואל	על כרמי אראניוש-מעדיעש	י״ז טבת תרס״ח
204	משה בן יצחק יאקאב	שולעלמעד	י׳ שבט תרס״ח
205	דוד אריה בן משה יהודא בערגער	שארקיז אילאג	י״ב שבט תרס״ח
206	מאיר בן יעקב מנחם פארקאש	על כרמי אפא	ב׳ אדר א׳ תרס״ח
207	אפרים בן משה חנוך	אוי״נ	כ״ד אדר א׳ תרס״ח
208	חיים בן יצחק משה	ראקשא	שושן פורים תרס״ח
209	הנכד שמואל בן צבי	אויבאר ווישווע	י״ח אדר ב׳ תרס״ח
210	יונה בן שלמה ראטה	אוי״נ	כ״ז אייר תרס״ח
211	משולם שרגא (פייוויל) בן אשר זעליג	ראזשע פאללאג	ב׳ תשרי תרס״ט
212	מרדכי מאיר בן יעקב באל	אוי״נ	ו׳ חשון תרס״ט
213	שמואל בן משה טעלטשער	אוי״נ	כ״ח חשון תרס״ט
214	מאיר בן יצחק הלוי	אוי״נ	י״ז טבת תרס״ט
215	יצחק יהודא בן יוסף שווייד	ראזשע פאללאג	כ״ט שבט תרס״ט
216	יצחק בן דוד האך	אוי״נ	י״ז אדר תרס״ט
217	אברהם בן עזריאל יוסף	אוי״נ	ד׳ ניסן תרס״ט
218	בצלאל בן חיים ראזענבערג	אוי״נ	י״ג אייר תרס״ט

א

218 ב	פנחס בן שלמה זלמן קלעפנער	אוי"נ	יי"ד סיון תרס"ט
219	יצחק אייזיק בן יצחק אייזיק	שארקיז אילאג	א' דר"ח אלול תרס"ט
220	משה בן יצחק מארקאוויטש	אוי"נ	ב' תשרי תר"ע
221	דוב בן מאיר יהודא נייַמאן	אוי"נ	יו"כ תר"ע
222	אברהם בן שלמה הכהן	ניגרעשט	ט' חשון תר"ע
223	שמואל יהודא (ליב) בן יצחק אייזיק פריעד	אוי"נ	כ"א חשון תר"ע
224	אברהם בן צבי אריה קלעפנער	ראקשיא	י"ב כסלו תר"ע
225	גרשון בן משה טעלטשער	אוי"נ	י"ט כסלו תר"ע
226	יקתואל יהודה (זלמן ליב) בן יצחק משה רייך	ראקשיא	כ"ה טבת תר"ע
227	משה בן נחמן שלמה הערשקאוויטש	אוי"נ	ד' אדר א' תר"ע
228	יוסף מאיר בן משה חנוך	אוי"נ	י"ב אדר ב' תר"ע
229	אברהם יעקב בן יוסף אריה שטיינבערגער	אוי"נ	י"ב אייר תר"ע
230	התאום שמואל בן אלימלך ראטה	אוי"נ	כ"ג אייר תר"ע
231	התאום עזריאל בן אלימלך ראטה	אוי"נ	כ"ג אייר תר"ע
232	נחמן שלמה בן יוסף ראזענבערג	אוי"נ	ב' סיון תר"ע
233	משה בן דוד שמואל	על כרם מעדיעש	ט' סיון תר"ע
234	נח בן אשר זעליג	ראזשע פאללאג	ט"ו סיון תר"ע
235	בן- ציון בן יקתואל יהודא פארקאש	אוי"נ	כ"ד סיון תר"ע
236	חיים בן אברהם טעלטשער	אוי"נ	כ"ח תמוז תר"ע
237	יצחק שמואל בן יקתואל יהודא	אוי"נ	כ"ט תמוז תר"ע
238	יהודא בן יעקב מנחם	על כרם נאדאש	כ"ח כסלו תרע"א
239	יוסף מאיר בן יעקב באאל	אוי"נ	כ"ג טבת תרע"א
240	יוסף מאיר בן דוד האד	אוי"נ	י"ג שבט תרע"א
241	מרדכי אליהו בן חיים ראזענבערג	אוי"נ	כ"ב שבט תרע"א
242	אברהם בן שלמה זלמן קלעפנער	אוי"נ	י"ט אדר תרע"א

243	שמואל בן נחמן שלמה הערשקאוויטש	או״נ	כ״ז אדר תרע״א
244	פישל בן יוסף ראזענבערג	או״נ	ט״ו תמוז תרע״א
245	חיים בן שלמה זלמן קלעפנער	ראזשע פאללאג	כ״ד אב תרע״א
246	יהושוע בן אשר זעליג	ראזשע פאללאג	ב׳ שבט תרע״ב
247	הנכד יהודא בן דוב	נאדי נירעש	ז׳ שבט תרע״ב
248	אברהם בן יצחק משה	על כרמי אפע	י׳ שבט תרע״ב
249	אריה בן יוסף שווייד	ראזשע פאללאג	ט׳ ניסן תרע״ב
250	יהונתן בנימין בן שלמה דייטש	מאשדאליא	ז׳ אייר תרע״ב
251	הנכד מנחם (מענדיל) בן שמואל	שולעלמעד	ב׳ תמוז תרע״ב
252	עזריאל בן דוד שמואל	על כרם אראנאש-מעדיעש	ב׳ דסוכות תרע״ג
253	מאיר עקיבא בן חיים הארטשטיין	או״נ	א דר״ח חשון תרע״ג
254	חיים בן צבי אריה	ראקשע	ה׳ כסלו תרע״ג
255	הנכד יהודא (ליב) בן יעקב קאפיל	סיגעט	כ״ב כסלו תרע״ג
256	שרגא (פייביל) בן שלמה ראטה	או״נ	ט׳ טבת תרע״ג
257	יהושיע בן יעקב באל	או״נ	ט׳ אדר ב׳ תרע״ג
258	אליה בן יוסף שווארץ	רעמעט	ד׳ ניסן תרע״ג
259	משה חנוך בן אהרון גריענפעלד	או״נ	י״ב אייר תרע״ג
260	שלמה בן יוסף אריה שטיינבערגער	או״נ	כ״ג אב תרע״ג
261	משה בן אשר זעליג	ראזשע פאללאג	ז׳ אלול תרע״ג
262	מאיר צבי בן משה	ראזשע פאללאג	כ״ב אלול תרע״ג
263	שמואל יצחק בן צבי אריה לעוויא	או״נ	ג׳ דחה״מ סוכות תרע״ד
264	מרדכי בן צבי שווייד	ביקסאד	ב׳ חשון תרע״ד
265	יחזקאל בן חיים ראזענבערג	או״נ	כ״ג שבט תרע״ד
266	אליעזר חיים בן מרדכי שלמה קלעפנער	ראזשע פאללאג	ה׳ אדר תרע״ד
267	יקתואל יהודא (זלמן לייב) בן אהרן	ראקשע	ט׳ אייר תרע״ד
268	הנכד שמואל בן יעקב קאפיל	סיגעט	כ״ט סיון תרע״ד

269	יהושיע בן משה טעלטשער	אוי"נ	כ"ז אלול תרע"ד
270	אברהם בן ישעיהו שווארץ	רעמעט	ו' תשרי תרע"ה
271	שמואל שלמה בן אהרן יוסף הלוי	אוי"נ	ד' חשון תרע"ה
272	דניאל בן יוסף שווארץ	רעמעט	ג' טבת תרע"ה
273	אשר (זעליג) בן מרדכי טעלטשער	אוי"נ	ח' שבט תרע"ה
274	אהרון בן שלמה הלוי	אוי"נ	כ"ז אדר תרע"ה
275	יהודא בן יהודה	אוי"נ	כ"א תמוז תרע"ה
276	אהרן בן חיים ראזענבערג	אוי"נ	י"ד שבט תרע"ו
277	אברהם צבי בן יעקב נייפעלד	אוי"נ	א' דר"ח אייר תרע"ו
278	אליהו שלום בן יוסף אריה שטיינבערגער	אוי"נ	כ"ה אב תרע"ו
279	יהודא בן אריה קלעפנער	אוי"נ	א' דר"ח חשון תרע"ז
280	דוב בן יצחק	רעמעט	י"ד שבט תרע"ז
281	אברהם בן נחמן שלמה הערשקאוויטש	אוי"נ	ט"ו שבט תרע"ז
282	יעקב (יעקעל) בן שלמה דייטש	אוי"נ	ב' סיון תרע"ז
283	צבי בן יחיאל ראטה	אוי"נ	א' דרה"ש תרע"ח
284	יששכר (דוב) בן פנחס גראס	אוי"נ	כ"ז כסלו תרע"ח
285	יוסף בן מיכל צעמליכמאן	אוי"נ	ז' חשון תרע"ט
286	ישעיה יהודה בן ישעיה יהודה	רעמעט	י"ג שבט תרע"ט
287	זאב אשר (וואלף אנטשיל) בן מאיר פארקאש	אוי"נ	כ"ו אדר ב' תרע"ט
288	מרדכי אברהם בן חיים צבי ראטה	אוי"נ	י"ד אייר תרע"ט
289	פנחס בן צבי מאיר איינהארן	ראקשיע	ב' תמוז תרע"ט
290	צבי בן משה	על כרם ראזשע-פאללאג	כ"ה חשון תר"פ
291	משה אברהם בן מרדכי הלוי פריעדמאן	אוי"נ	י"ח טבת תר"פ
292	אליעזר בן שמואל טוביה	רעמעט	ד' שבט תר"פ
293	שמריה מרדכי (שמעריל) בן משה	ראזשע פאללאג	ב' שבט תר"פ

294	יחזקאל משה בן צבי אריה לעוויא	או״נ	י״ח אדר תר״פ
295	שלום בן פנחס גראס	או״נ	י״ב אדר תר״פ
296	שמעון חיים בן נחמן שלמה נייימאן	או״נ	ג׳ סיון תר״פ
297	יצחק צבי בן משה טעלטשער	או״נ	ד׳ תמוז תר״פ
298	שלמה בן יעקב דוד נייפעלד	או״נ	ח׳ תמוז תר״פ
299	שמריה (שמערל) בן יקתואל יודא פריעדמאן	או״נ	כ״ה תשרי תרפ״א
300	יצחק בן יוסף	רעמעט	ט״ו חשון תרפ״א
301	יוסף אריה בן דוד	לעקענצע	ט״ז חשון תרפ״א
302	הנכד אליעזר בן יעקב קאפיל	סיגעט	י״ט כסלו תרפ״א
303	חסר		
304	אברהם יעקב בן יוסף יצחק	קאניעהאז	י״ח טבת תרפ״א
305	דוד זאב בן יהודה לייבוש	קאניעהאז	כ״א טבת תרפ״א
306	יוסף בן משה גוטמאן	ראזשע פאללאג	כ״ז אדר ב׳ תרפ״א
307	יעקב צבי בן מרדכי הלוי	או״נ	כ״א תמוז תרפ״א

מפתח שמות מקומות

א' אזור רומניה-הונגריה

אודוואר	Udvari	Odoreu	55
אויביר ווישווע - ראה וישאול-דה-סוס	Felsővisó	Vişeul-de-Sus	209
אוֶרשול-נואו - ראה אויוואר וש			
אוֶרדיה-מָרֶה	Nagyvárad	Oradea-Mare	מבוא, 131, 163, 166, 268
אויוואר וש, או"נ (איוואר וש)	Avasujváros	Oraşul-Nou	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 37, 38, 41, 42, 46, 47, 49, 50, 51, 54, 55, 57, 59, 60, 63, 64, 65, 67, 68, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 78, 82, 83, 85, 86, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 97, 98, 99, 101, 103, 105, 107, 108, 109, 110, 115, 116, 119, 123, 126, 131, 132, 135, 137, 138, 139, 141, 147, 156, 158, 162, 163, 164, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 174, 178, 182, 188, 190, 192, 194, 195, 196, 198, 199, 201, 207, 210, 212, 213, 214, 216, 217, 218א, 218ב, 220, 221, 223, 225, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 235, 236, 237, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 253, 256, 257, 258, 260, 263, 265, 269, 271, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 281, 282, 283, 284, 285, 287, 288, 290, 291, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 302, 307
אלבָּה-יוליה	Gyula-Fehérvár	Alba-Julia	279
אָפה (אפע)	Apa	Apa	206, 248
אראניאש מעדיעש - ראה מֶדיָשול-אָאוריט	Aranyos-Meggyes	Mediaşul-Aurit	183, 203, 233, 252
אָרַד	Arad	Arad	29, 72, 255
בודפשט	Budapest	Budapest	43, 138, 203

בוקרשט	Bukarest	Bucureşti	138
בֶּיוש (בֶּלֶנְיֶש)	Belényes	Beiuş	60, 131, 203, 237, 279
ביקסַד	Biksad	Bicsad	48, 54, 129, 175, 177, 197, 264
בֶּלֶנְיֶש - ראה ביוש			131
גראסווארדיין			
דֶש	Dés	Dej	296, 307
הידולמַש	Hidalmás		29
ואמה-טורולוי - ראה ואמפָלו			
ואמפָלו (ואמה-טורולוי)	Vámfalú	Vama-Turului	29, 193, סוף דבר
וישאול-דה-סוס (אויבּיר ווישווע)	Felsővisó	Vişeul-de-sus	209
וישק	Visk		95
זיינטה	Gyanta	Ginta	203
טורדה	Torda	Turda	279
טימישורה	Temesvár	Timişoara	43, 156, 194, 237, 287
טרנסילבניה, מחוז	Erdély	Transilvania	מבוא, 29, 50, 72, 224, 255, 279
יאסי		Iaşi	279
יוזֶפהַז	Józsefház	Yozsefhaz	140
כרמים - ראה הסבר במס' 23			מבוא, 23, 51, 65, 85, 160, 183, 203, 206, 233, 238, 248, 252, 290
ליבַדה - ראה שָרקיז-אוילַק			
לוגוז'	Lugozs	Lugoş	285
לֶקינצָה (לעקענצע)	Magyar-Lekence	Lechinţa	18, 53, 113, 145, 180, 301
מָגיַר-לָפוש	Magyar-Lápos	Lapuşul Ungaresc	מבוא, 147

מָגיַר-נֵמֶגיֶה (נֶמיזִ'ה)	Magyar-Nemegye	Nemija	מבוא
מֶדיָשול-אָאוריט - (אראניוש מעדיעש)	Aranyos-Meggyes	Mediaşul-Aurit	מבוא, 183, 203, 233, 252
מושדוי (מושדַליה)	Muzsdaj		141, 250
מושדַליה - ראה מושדַי			
מיֶרשול-מָרֶה (נאדי-נירעש)	Nagynyires	Mireşul-Mare	247
נאדי-נירעש - ראה מיֶרשול-מָרֶה			
נאדי-סעבען - ראה סיבִיו			
נֶגרֶשטי	Avasfelsőfalú	Negreşti	מבוא, 56, 101, 222, 285, 307
נָדש (נאדאש)	Nádas	Nadaş	מבוא, 85, 160, 238
ניסטרה (ניסטרע)	Nyistra	Nistra	147
נֶמיָה - ראה מָגיַר-נֶמֶגיֶה			
סאטמאר	Szatmár	Satu-Mare	מבוא, 12, 27, 29, 36, 43, 49, 50, 53, 55, 66, 72, 78, 102, 129, 131, 135, 138, 156, 180, 201, 215, 221, 227, 237, 242, 249, 281, 306
סאיני (סינער וואראלי)	Szinérváralja	Seini	מבוא, 95, 106, 307
סאמאש קאראד (סָמוש קורוד)		Szamaskorod	105
סיבִיו (נאדי-סעבען)	Nagyszeben	Sibiu	52, 279
סיגֶט (סיגעט)	Sziget	Sighetul-Marmaţiei	מבוא, 27, 29, 255, 268, 302
סילָדיצֶ'ה	Szilágycseh	Sălaj	27, 36
סינער וואראלי - ראה סאיני			
עגערהאט	Égerhát		36

פום	Pom	Pom	מבוא
פּוּלוֹג - ראה רוזי׳ה-פּוּלוֹג			
פֶלשו-בַּניה	Felső-Bánya	Baia-Sprie	מבוא
פּרילוג - ראה רוזי׳ה-פּוּלוֹג			
קוזַרבַר	Kozárvár	Cozrioara	296
קיראלי-העלמעץ	Királyhelmecz		80
קלוז׳	Kolozsvár	Cluj	50, 76, 268, 299
קָלינֶשטי (קאלינעשטי) - ראה קָניָהַז			
קָניָהַז (קאניעהאז, קָלינֶשטי)	Kányaháza	Călineşti	12, 17, 18, 21, 22, 40, 44, 45, 56, 58, 62, 88, 94, 111, 114, 117, 122, 133, 134, 136, 142, 144, 147, 153, 154, 155, 165, 173, 176, 179, 181, 187, 191, 200, 304, 305
קראידורולץ	Királydaróc	Craidorolţ	131
רוזי׳ה-פּוּלוֹג (פּרילוג)	Rózsa-Pallag	Prilog	מבוא, 7, 32, 52, 54, 66, 77, 102, 121, 127, 151, 168, 188, 189, 211, 215, 234, 245, 246, 249, 261, 262, 266, 290, 293, 306
רֶמֶט (רעמעט)	Kőszegremete	Remeta	מבוא, 2, 7, 9, 25, 31, 39, 54, 61, 81, 84, 92, 100, 126, 161, 528, 270, 272, 280, 286, 292, 300
רַקשה (ראקשיא)	Ráksa	Racşa	מבוא, 3, 4, 10, 29, 34, 79, 112, 118, 130, 146, 148, 152, 168, 184, 193, 206, 208, 224, 224, 238, 248, 254, 267, 289
שַרמַש	Sármás	Şărmaş	279
שָרקיז-אויַלַק (ליבָדה)	Sárközujlak	Livada-noua	69, 70, 87, 104, 124, 128, 143, 150, 156, 157, 159, 185, 186, 202, 205, 219
שולָלֶמד (שולעלמעד)	Sülelmed	Ulmeni-Sălaj	27, 36, 166, 204, 251

ב' מקומות אחרים בעולם

אונגבַר (צ'כיה)	Ungvár	281
אוסטריה		255
אוקראינה		302 ,255
אושוויץ (פולין)	Oświęcim	מבוא, 1, 2, 12, 15, 43, 51, 129, 166, 178, 182, 190, 192, 193, 203, 221, 238, 240, 243, 297, 307, סוף דבר
אמריקה		מבוא, 1, 5, 8, 14, 29, 38, 46, 57, 67, 71, 98, 109, 116, 131, 150, 158, 161, 162, 164, 208, 210, 226, 230, 236, 283, סוף דבר
אשדוד		6, 135, 194, 294
בית-חנניה		72
בלגיה		78, 221, 243
בני-ברק		297
ברלין (גרמניה)	Berlin	138
גבעתיים		194
גטבורג (שבדיה)	Göteborg	302
גרמניה		203
הונגריה		מבוא, 27, 29, 138, 203, 222, 279
ויז'ניץ		203
וינה (אוסטריה)	Wien	מבוא, 138
חיפה		268
טורונטו (קנדה)	Toronto	2, 281
יבנה		194
ירושלים		131, 247, 255, 278, 302, סוף דבר

ישראל		1, 3, 6, 11, 24, 27, 29, 46, 48, 51, 57, 95, 131, 135, 138, 156, 158, 163, 166, 178, 182, 190, 203, 212, 216, 229, 238, 239, 240, 241, 242, 257, 265, 268, 276, 277, 285, 298
כפר-אתא		46
כפר-סבא		72, 166, 194
לְיון (צרפת)	Lyon	203
ניו-יורק (ארה״ב)	New York	2, 237, 296
ניר-עציון		סוף דבר
נתניה		194
סקבָּר (פולין)		203
פריס (צרפת)	Paris	32, 36, 131, 138, 203, 229, 278, 281, 302
פרסבורג (גרמניה)	Pressburg	43
פתח-תקוה		95, 138, 198, 260
צרפת		מבוא, 27, 203, 204, 247
קנדה		2, 32, 35, 101, 281, 285
קרית-אתא		131, 158, 178
רומא (איטליה)	Roma	296
רומניה		מבוא, 29, 60, 194, 203, 237, 255, 260, 279, 281, 285, 287, 299, 302
רָוֶנסבריק (גרמניה)	Ravensbrück	203
שבדיה		255, 302
תל-אביב		34, 47, 79, 193, 203, 224, 277, 289, 307

significant number in the United States and some in Canada, Italy and Sweden.

One of the aims of the publication of this book is to be instrumental in the efforts of these descendants to transfer their Jewish heritage to future generations.

We are grateful to have been involved in this project, which is a small link in the overwhelming task of documenting East European Jewry.

ירושלים, טבת תשנ״ו
Jerusalem, January 1996.

Seth Tsemach Jacobson

leibint.acc

For almost fifty years after the war, Leib served as the secretary of the *Rachi synagogue* on *rue Ambroise Thomas* in Paris. Leib typed a very neat manuscript on the synagogue's typewriter in his meticulous and very special half-modern/half-old-style Hebrew. The manuscript has been little altered during the process of editing, and Leib's style has been kept intact.

Last year the editing process of this book started. A few members of my family - especially my son Jonathan, my wife and I - have been privileged to be involved in the process of turning the manuscript into this memorial book for one of the *shtetlach* in Eastern Europe that is no more.

We believe that the historical value of the enclosed document is of great significance. In our generation, it might seem that a document recording the lives and fates of the families of 307 Jewish baby boys is marginal. We do believe, though, that it is exactly this kind of testimony that will enable our children and coming generations to understand the history and ordeals of the Jewish people in the 20th century.

A different angle of approaching the Jewish historic chain is through Genealogy or Family History. We started to research the Matyas family tree more than 20 years ago. The publication of this book came to serve as an excellent catalyst for publishing this information.

As the author of this book has been a main source of information concerning the Matyas-Leopold Family Tree, and is also a direct Matyas descendant, it seems appropriate to present the family tree with this book. The Matyas-Leopold Family Tree shows most of the people who made up the family from appr. 1825 to the present day. It is enclosed as a separate sheet at the end of this book. The interested reader will be able to detect in the family tree those killed by the Nazis. They are marked with a special sign - π - after their names. The number of Holocaust victims in this family tree is more than sixty people. This number transforms cold Holocaust statistics into the reality of one family's personal human tragedy.

Despite the Holocaust, many Matyas and Leopold descendants are alive today, most of them in Israel, a

BACKGROUND

After the Second World War's atrocities Leib (Yehuda) Matyas returned to his parents' home in Ujvaros, not far from Sighet. At the age of 33, he already knew that his parents had been murdered and that he was the only one left of nine children. Five died before the Second World War. Three sisters, with husbands and children, were killed during the Holocaust as were his niece and brother-in-law.

Leib returned to Ujvaros to see what was left of his parents' home. The house was already occupied by local non-Jews, who for some reason had set aside a room with a few articles that had belonged to his parents, among them his grandfather's pair of T'filin, and an old small book, סוד ה' (*Sod Hashem*). *Sod Hashem* is a halachic manual, that was used by many מוהלים (*mohalim*). Leib Matyas' grandfather and father had both been *mohalim* in Ujvaros. It was not uncommon for a *mohel* to bind additional pages at the end of the book, to serve as a register for all the baby boys circumcised. The book that Leib found had belonged to his grandfather - מתתיהו אשר זעליג מטיאש - Matityahu Asher Zelig Matyas.

Leib embraced the little book and the pair of *T'filin* and left Ujvaros, never to return. He saved the two precious memorabilia of his late grandfather in Paris, where he came to live for the next 50 years. Leib Matyas moved to Jerusalem in August '95.

Our family's connection to this book is through my wife Hedy. Her late father - whose name was identical to the author's (Leib Matyas) - was a first cousin of the author. Some years ago, on a visit to his late daughter Judith and granddaughter Rivka in Jerusalem, Leib came to visit our family. He showed us his grandfather's *Mohel* book. Leib started to tell us stories about many of the boys' families. His amazing memory, and his startling talent for story telling, fascinated us. Leib was easily convinced that it would be a great *mitzvah* to record the stories of what had happened to the families of Ujvaros and the adjoining *shtetlach*.

CONTENTS

	Page
Preface - Prof. Israel Gutman (Hebrew only)	9
Introduction (Hebrew only)	11
Records of Circumcisions (Hebrew only)	17
Photographs	105
Map of Area	116
Photographs from the Original Book (Sod Hashem)	118
Background (English)	iii

Appendices:

Index of Family Names (Hebrew & English)	121
List of the Circumcised Boys (Hebrew only)	126
Index of Settlements (in Hebrew, Rumanian, Hungarian etc.)	138
Family Tree - Descendants of Matityahu Asher Zelig Matyas	*separate sheet*

BEDAMAYICH CHAYI

In the footsteps of the People of the Community
of Uyvarush and Surroundings
through the Brith Milah Records of Matityahu Asher Zelig Matyas
5649-5681 (1889-1921)
as remembered by the author, his grandson Yehuda Leib Matyas

טקסט מקורי על כל ילד נימול מתוך ספר הרשימות של המוהל
מתתיהו אשר זעליג מטיאש ז"ל

חיבור ההערות ותולדות המשפחות וצאצאיהן על פי זכרונו של נכדו
יהודה לייב מטיאש, פריז וירושלים

© Copyright 1996 Yehuda Leib Matyas, Jerusalem, Israel
כל הזכויות שמורות תשנ"ו

עותקים מהספר אפשר להזמין לפי הכתובת:
יעקובסון, ת"ד 10053, ירושלים 91 100

Copies of this book can be ordered from
Jacobson, P.O.Box 10053, IL-91 100 Jerusalem, Israel

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2024

Yehuda Leib Matyas

BEDAMAYICH CHAYI

יהודה לייב מטיאש, יליד נאדי נירעש (היום מירעשול מארה) אשר בטרנסילבניה, מספר על קורות אנשי קהילת אויווארוש והסביבה. הוא עושה זאת מתוך תיעוד הנימולים שנרשם בספר הבריתות של סבו, ר' מתתיהו אשר זעליג מטיאש (תרמ"ט - תרפ"א). הסבא פעל כמוהל בעיירה אויווארוש ובמספר קהילות אחרות באיזור.

המחבר מתאר את חייהם וגורלם של משפחות 307 הילדים הרכים שבספר ומשפחותיהם, שמעטים מהם עברו את השואה בחיים.

הספר מהווה ספר זכרון של קהילת אויווארוש, כפי שזוכר אותה המחבר בשנים שלפני השואה - קהילה יהודית טיפוסית בטרנסילבניה שאיננה עוד. הספר הינו מסמך אותנטי נדיר עם תיאורים של חיי משפחה חמים עם שמחות, בעיות יום-יום וחיים יהודיים על-פי מסורת ישראל. כל אלה נקטעו בבוא מלחמת העולם השניה והגרושים.

מתוך הספר: "...לכבודו של הסבא שלי ז"ל, ולשבחו, ולזכר אלה שנימולו על ידו ושהורעלו בתאי הגז ושנשרפו בכבשני האש על קידוש השם...לכן הנצחתי את זכרם הקדוש, לשרידיהם, ליד ושם לכל ישראל לדור דור!"

לספר שלושה אינדקסים:
- מפתח שמות משפחה
- רשימת הנימולים
- מפתח ישובים

בנספח לספר מופיע עץ משפחה מפורט של משפחת מטיאש, משפחתו של המוהל מתתיהו אשר זעליג מטיאש.

הספר מלווה בהקדמה של פרופ' ישראל גוטמן מהמכון הבינלאומי לחקר השואה של יד ושם.

